

ҲАМИД ОЛИМЖОН

УЧ ТОМЛИК
ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

ЎзССР ДАВЛАТ БАДИЙ АДАБИЁТ НАШРИЁТИ
ТОШКЕНТ — 1957

ҲАМИД ОЛИМЖОН

БИРИНЧИ ТОМ

ШЕЪРЛАР

ЎзССР ДАВЛАТ БАДИИЙ АДАБИЁТ НАШРИЁТИ
ТОШКЕНТ — 1957

САРВАР АЗИМОВ
таҳрири остида

*

Текстни нашрга тайёрловчи
Х. СУЛАЙМОНОВА

ШЕЪРЛАР

*Халққа айтинг, мен асло ўлганим йўқ,
Ёв қўлига таслим ҳам бўлганим йўқ;
Мен элимнинг юрагида яшайман,
Эрк деганнинг тилагида яшайман!*

К И М Д И Р

Эскиликдан юз ўгирган,
Зулмат билан кураш қилган,
Ҳар қадамда нурлар сепган,—
Еш юракнинг тилагидир.

Эски турмуш бағрин ўйган,
Зулм тахтига ўтлар қўйган,
Йўқсил дарди учун куйган,—
Эр йигитнинг юрагидир.

Ҳур турмушга олов сочган,
Янги турмуш йўлин очган,
Йўқсилларни қувонтирган,—
Ишчиларнинг билагидир.

ОКТАБРЬ ҰЛКАСИГА

Қизил Масков — инқилобнинг каъбаси,
Яша, юксал, эй эркинлар ўлкаси!

Ун йил бурун наъра тортиб чиққандинг
Вулқон каби қонга тўлган ерлардан.
Чақмоқ каби булутларни ёргандинг,
Исён билан зулмат босган чўллардан.

Ун йил сенинг қучоғингда яшадик,
Қундан-қунга тилаклар ҳам куч олди.
Биз ой бўлиб юлдуз сочин тарадик,
Илм, билги — қалбнинг нури юксалди.

Эй ҳур ўлка, бағрингдаги юксалиш
Тарихда бир янги жаҳон яратди!
Сендан чиққан кучли, ўтли бир товуш
Мазлум шарқнинг элларини уйғотди.

Фақат, сени кўролмаган душманлар,
Қон тўкишга заҳар — газлар ҳозирлар.
Гудоклар ҳам шерлар каби бўкирди,
Балки бир кун тўкилар тагин қонлар.

Бир томчи қон томирларда қолгунча,
Ваҳшийлар-ла сўнгги кураш бошлармиз;
Ленинчилар қўлда қилнч, милтиқ-ла
Шу қизил ўлкани мангу сақлармиз.

Қизил Масков — инқилобнинг каъбаси.
Яша, юксал, эй эркинлар ўлкаси!

ЗАФАР ДОСТОНИ

*(Байналмилал ёшлар кунидан
олинган таассурот)*

Упкалаб аламлардан,
Сўзлайин зафарлардан.
Чунки мен ўпиш олдим
Энг ёриғ тилаклардан.

Утлардан учқунлар
Учдилар қушлардек.
Ўлкамдан қузғунлар —
Кўчдилар ғамлардек.

Май билан лиқ тўлган
Шишалар сингандир.
Соқининг кўзлари
Чорасиз тингандир.

Ипакдек сочларни,
Қайрилма қошларни,
Тасбиҳдек ёшларни
Мақташлар битгандир.

Аламдан баҳс этган
Достонлар битгандир.
Бу нафис илҳомлар
Мақсадга етгандир.

Чарчамас комсомол,
Душмандан ўч олди,
Қурашга йўл солди,
Ҳар соат куч олди.

Қуёшдек нур сочган,
Бирлик-ла йўл очган
К И М куйин куйлаймиз,
Ишлаймиз, тинмаймиз.

Жаҳонга нур сочмоқ,
Эрк учун йўл очмоқ,
Энг улуғ мақсаддир!
Уйлаймиз, ишлаймиз.

Ҳар соат, ҳар минут
Юксалиш — дилларда.
Юксалиш — сўзларда.
Юксалиш — мингларда.

Комсомол сезадир,
Ҳар ённи кезадир,
Юксалиш шеърлари
Тилакни қучадир.

ЯНГИ ТУРМУШГА

Амаллар кулганда юлдузлар янглиғ,
Қўлларда машъаллар курашга бордик.
Булутлар кўкларда чодир қурганда,
Чақмоқлар сингари кўксини ёрдик.

Мотамлар тарихи ўтда ёнганда,
Ишчилар:— зафар!— деб сигналлар чалди.
Ариқлар қон билан тўлиб тошганда,
Йўқсиллар қўлларга байроқлар олди.

Ишчиларнинг темир, пўлат қўллари
Энг юксак тоғларнинг бағрини ёрди.
Лавалардек қайноқ, ўтли йўллари
Йўқсиллар қалбига чечаклар тақди.

Қизил ўлка қўйнида биз эркинлар,
Чин турмушга солдик туганмас йўллар,
Сафимизга кирди миллионлаб кучлар,
Тонгдаги гудокдан олдик илҳомлар.

Биз олов, ўт каби кураш севамиз,
Янги турмуш, улуғ жаҳон қурамыз

КОМСОМОЛ ҚИЗ

Чексиз, терең денгизларга кўп йиллар
Турна каби қатор тошлар отилди.
Бас келмади ёмғир каби кўз ёшлар,
Узоқларга ёш-ёш қизлар сотилди.

Садолар тингланди тилсиз тошлардан,
Кечалар саҳарлар қўйнида ётиб...
Амаллар куларди кўп узоқлардан
Яшиндек булутнинг бағрини ёқиб.

Кўк кийганда юлдузлардан қўйлақлар,
Ерда унинг суратлари жонланди.
Ёз гулининг япроғидан қўйлақлар
Қизлар кийди, душман қалби қонланди.

Ёш мажруҳнинг қалъасидек қиз қалби
Қулди ортиқ, баҳор янглиғ гул очди.
Олмос каби ялтираган кўз ёши
Тинди, энг сўнг, чироқ каби нур сочди.

Комсомол қиз бадбинликни унутгач,
Яшаш, меҳнат, курашлари куч олди,
Мактаб — ўқиш қалбларида ёзилгач,
Алам, ҳасрат йўқликларга йўл солди.

Порлаган юз, яшнаган кўз, ботир қиз,
Комсомолда чечак каби очдинг юз!..

ҚИШЛОҚ ҚИЗИ

Баланд тоғ устида бир қизни кўрдим,
Узи ҳур, лаблари қирмизни кўрдим,
Жадаллаб бордим-у бир сўз қотай деб,
Кўзи уйқуда бўлса, уйғотай деб.

(Халқ ашуласидан)

Ажаб ҳол, тонгда бордим, уйғонибдир,
Хурофот, эскиликдан жирканибдир.
Қўлида гунча гуллар тўлганибдир,
Бу дам эрк бизда — эркин ул бўлибдир.

Дедим:

— Имдод этайми, ё кетайми?

Кўкарган бир ниҳолсан,

Бахт тилайми?

Қизарди, олмадай бир киркалашди¹,

Кўтарди кўксини, толга суянди,

Деди:

— Уртоқларим ҳам чиқсин эрка,

Шунинг-чун тез етинг бизга кўмакка.

¹ Эркаланди:

Ш А Р О Ф А Т

Шарофат шафтоли шохидан,
Сузилиб, мевалар узарди.
«Ичкари» титрарди оқидан,
Қўлларин ҳар томон чўзарди

Шафтоли юзлари қизариб
Ерларга узилиб тушганда,
Қип-қизил юзлари бўзариб
Тош-тупроқ бетини ўпганда,

Паранжи, чачвонга ўралган,
Шарофат ғам билан сўларди.
Шафтоли сингари ерларга
Йиқилиб, қон йиғлаб юрарди.

Қутилди ҳар ёндан тутқунлар.—
Шарофат ёндирди чимматин.
Сўнг дафъа қарғади зулматни,
Ташлади орқага ҳасратин.

Шу кунлар мен уни йўлларда,
Қўлида китоблар — кўраман.
Кўмилган бахтлари очиқдир,
Юзида шодликлар сезаман.

ЕШ КУЧ

Кўкраклари баланд, юсак тоғ янглиғ,
Хур табиат қўли билан ишланган сен ёш куч,
Энг қоронғи тунларда ҳам ўт ёқдинг,
Энг эзилган дилларга сен нур сочдинг.

Зотан, ўзинг курашларда уйғондинг,
Чин йўл топдинг шу тўлқиндан, денгиздан;
Ҳеч тинмадинг илҳом олдинг вулқондан,
Сен кураш аскарлари қизил қондан —
Кўксинг узра қизил нишон тақдинг.

Сен қизил ўт, тилакларинг сўнмас,
Эски, чиркин ҳаётдан олдинг ўч!..
Эй, яшин сингари тўсиқ билмас
Комсомол қалбидан етишган куч!..

ДОҲИЯНИНГ МОТАМИ

(Ийлобощимиз В. И. Лениннинг ўлимига
тўрт йил тўлиши муносабати билан)

На ойдан нур,
На қуёшдан олтин зар,
На юлдуздан севинч сочар кулишлар
Тўкилмасди,

кеча тим-тин қоронғи.

Ҳаёт эса
Даҳшат, алам қўйнида.
У қоп-қора
Сочин юлиб йиғлаган,
Заҳар ичган маъсумадек инграрди.

Алвасти кечанинг
Мудҳиш қўйнида,
Иблисона,
Қаҳ-қаҳалар тингларкан,
Темир эмган мускуллари увишиб,
Юксалолмай, қимирлолмай, уйғонмай
«Меҳнат қули» ухларди;
Темир кишан, пўлат занжир қўлида,—
Бўри, айиқ —

ваҳший излар куларди....

Улуғ вулқон —

ўт-оловлар отилди,

Яшин учди,

ҳар ён ўқлар сочилди.

Шунда,

Узоқлардан, юксак тоғлардан,

Асир кўрган, олтин севган боғлардан

Кулди юлдуз,
Қуёшдан нур тўкилди.
Кўриндинг қўлда тўғ ўрталиклардан!..
Муздек ҳаёт
Тўхтаб қолган булоқдек
Яна оқди,
Яна қалби нурланди.
Юксалди ер!..
Кўк бўлди— парча-парча...
Зулмат шоҳин
Сийнасидан қон томди!..

Фақат
Ҳайҳот...
У, пок сийнанг мажруҳмиди?!
Қалбингдаги вулқон тинди,
Олов ўчди,
Шам сўнди!
Бу кун тўрт йил
Башар сени
Қучоғидан йўқотди...
Миллион-миллион темир қўл
Ихтиёрсиз
Ғамгин-ғамгин йиғлади.
Иўқ,
Сен сўнмадинг,
Туйдим мен.
Фақат,
Жисминг бир оз тинчланди.
Доҳий идеянг,
Меҳнаткашнинг руҳи билан ўйнади.
Бу кун ортиқ
Ҳар ишчининг кўнглида
Келгусининг
Умидлари юксалди,
Истиқболинг
Ойдин, нурли йўллари
Жилваланди,
Кураш билан ўйнашди.

Тоғлар каби,
Буюк тилак тангриси,

Ва энг мубҳам,
Улуғ сирлар белгиси,—
Темир фирқанг —
Маълум,
Машҳур,
В Қ П!
Ҳаётга нур эмизди.

Биз юксалдик,

юксаламиз,

тинмаймиз!..

Сенинг нурли йўлларингдан
Чиқмаймиз!..

ҚИШ КҰРИНИШЛАРИ

Кўк юзини оқ парда
Секин ўраб олганда,
Пахта каби оппоқ қор
Ерларга қараб ўйнар.

Кечалар аста-аста
Юзин очар, дилхаста
Ой ила олтин юлдуз,
Сүзгун боқар, бирпасда,—

Қорли — кафанли йўллар
Ўйнатаркан қуюнлар,
Зардан ўрар рўмоллар,
Яшнар, ялтирар қорлар.

Ой-ла ўпишган тоғлар
Оқ сочлар-ла кўринар,
Кеча қизи — юлдузлар
Ҳар томонга уринар.

БИР НАШЪА

Тун саҳарларда бир гўзал юлдуз
Утнинг учқунлари каби учар, ёлғиз...
Қўлкасин акс этар севинчларнинг
Гул — баҳор қўйнида қуёш кундуз...
Кеча тилсиз, алам, кишан йўлсиз...

Меҳнат уфқинда бир шафақ парча,
Ишлади, дарди йўқ кичик холча.
Чарчади, оқдилар кумуш терлар,
Ухлади тинчгина ўпиб еллар,
Фурбат оқшомларини унутган қиз...

Ишсевар, дилрабо, гўзал қизни
Лола — гуллар билан безакларкан,
Тезлатар, нашъали, ипак изни.
Зар кийимлар билан гўзалланган,—
Сув уйғотар, севинтирар дилни.

Тунда ой нурини эмар сувлар.
Ялтирар юзлари кумушлардек,
Шунда қиз акси жонланар сувда...
Тотли, дилбар, ипак кулушлардек
Ишжа шеъри нашидадир бунлар.

БАҲОРНИ СОҒИНГАНДА

Қиш чалар чолғисин, эсар еллар,
Қўк ва ерларда қор — кулар, ўйнар,
Фақат эйвоҳ!.. Кўринмагач йўллар,
Еш хаёлим баҳор куйин куйлар.

Эй баҳор, кел, очил ва дилбар кул!
Еш кўнгил танларингдан ўргилсин.
Дала, қир бағрини-да безатсин гул,
Хур табиат ипак кийим кийсин.

Қайнасин дилларинг эсиб еллар,
Қишдаги қўрқинчли ҳайқаллар,
Яна илҳом каби варақ очсин,
Тотли шеърим каби севинч сочсин.

Шунда чўпон каби кезиб тоғлар,
Мен сени бир ўпай, кучоқлай-да...
Сув — булоқ бўйларида чарчай-да,
Сўнгра қўйнингда эркалаб ухлай.

БАҲОРГА ЕТГАНДА .

Тонгда оппоқ булут хаёлимда
Қип-қизил лоладан нишон тақди,
Ёки дилдан кулиб ҳаёт узра
Олтин илҳом сочиб қуёш боқди.

Кўк майин новдаларда қор — парлар
Инжа руҳим-ла ўйнашиб қолди,
Инжа руҳим-ла ўйнашиб гуллар
Оқшом ойдинида ухлашиб қолди.

Учди капалаклар ва адашди,
Маъсум яна гул шохида, маъсум,
Маъсумча... чаманлар сари оқди,
Ҳар майсада бир жонли табассум.

Гул кўлкаси гулхан каби қизгин,
Қизгин... яна сайрайди дуторлар...
Сайрайди... тубанларда баҳорлар...
Инжитмади кўнглимни-да бир кун.

Юмшоққина кўк парда ёпинган
Тоғлар, ана... Роҳатгина ухлар.
Чўпон ила қўй — турна қаторлар
Кезмакда унинг бағрида тунлар.

Эй баҳор, ҳар нафас зилол қўйнинг
Қўшчининг шеъри билан жонланадир.
Уйғоғиб шунда пок, ипак кўнглинг
Қип-қизил лолалар-ла қопланадир.

Тинглангиз, ҳар нафасда жонланди
Ёш табиат, яшил кўнгиллар-ла...
Шунда ёш руҳим ахтариб қолди
Яна ёшликни ғунча — гуллар-ла.

ОЙДИНДА

Гулшанда чечак ёнди, кўринди,
Масъуд эди ғамсиз ва аламсиз.
Қалбимда амал юлдузи кулди,
Ер қўйнида эркин ва кадарсиз.

Ой жилва билан оқди чаманга,
Роҳатгина нур сочини ёзди,
Юксалди ва нур сочди тубанга...
Ер ҳали паришонди хаёлда...

Унсизгина рақс этди-да сирлар,
Жимжитгина япроқдаги тиллар,
Кечанинг мусиқиси, шеъри
Юмшоққина ерлар-ла ўпишди.

Кулмак билан масъуд эди юлдуз,
Тинчибгина ухлар эди кундуз.

БИРИНЧИ МАЙ АЛАНГАЛАРИ

Бу кун меҳнат элида эркили башар
Янги дунёга янги йўл солади.
Лавалар юксалиб тубанлардан,
Четда — қуллар макони ерларда
Интиқом отли бир олов ёнади.

Ўтли ўчлар-да қўзғалар Шарқда,
Кўкни тутгай оловли исёнлар,
Отилар ҳар томонда вулқонлар,
Куч оларлар зафарли тўфонлар
«Маданият»¹ га қарши ҳар қалбда...

Сийнаси қон... оқар... боқар маъюс
Қора сочлар-да қирқилиб... номус...
Яна, номуси бус-бутун барбод,
Яна, мажруҳ Хитой — гуноҳсиз қиз
Этгусидир ҳазин-ҳазин бир дод.

Ана, Москва, хабарда: «Бўронлар...
Яна чет элда ўт ёнар», дейдир.
«Яна, қонларга ким қонар», дейдир.
Ишчилар синфи ўт-олов қўйди,
Яна ёнмоқдадир кишан тахти...»

Яна ғарб бургути қанот ёзди,
Тинглангиз! Ҳинд элида қор ёғадир!..

¹ Маданият тарқатиш ниқоби остида жаҳонгирлик сиёсатини кўзлаган империалистлар назарда тутилади. (Ред).

Яна ҳар ённи газ-булут босди,
Яна милтиқ заҳар, яшин сочадир,
Яна Лондонда шишалар синди.

Отиларкан у кучли вулқонлар,
Бўла олмас тўсиқ на портлашлар,
На яшин, на булут, на бургутлар,
Келгай албат ҳаётда шундай кун,—
Ул қуёш сингари ёнар, порлар!..

ШУ КҮННИНГ ҚИЗИГА

Кучли, чексиз денгиз қучоғида,
Умрининг лозазор баҳорида,
Янги турмуш, курашдан ўргилган,
Ҳар қадамда зафар билан кулган,
Эй гўзал қиз!.. Қўлимда олтин соз,
Тинглагин! Сайратай кўнгилдан роз.

Соф, гўзал бир наҳор эди, турдим,
Қўлга бир оқ варақ, қалам олдим,
Тушунаркан, шу ёш хаёлимда,
Нурли бир сахна, жонли картина
Келди, рақс этди, кулди роҳимга,
Инжа титроқ бериб вужудимга.

Унда бир қаҳрамон тубанлардан,
Юксалиб қон булоқли — ерлардан,
Кулди, меҳнат, кураш каби кулди!..
Иш билан қўллари қизарганди.
У, нафис сочлари узун — майда
Ўрилиб, орқага тўшалганди.

«Нурли» Парижда бой хотинлардек,
У «илон» пардаларни киймасдан,
«Тоза фаҳш» уйларин безатмасдан,
Ердан умид учун чечак узган.
У «ҳавас»да чибин қадар кучсиз
Мода севган хотин эмас, бир қиз!..

Шубҳасиз, сен эдинг у дилбар қиз!..
Эй ҳаёт қалбида ёнар юлдуз!

Чунки, фабрикада парра янглиф сан,
Тинмайин, чарчамасдан ишлайсан,
Чашмалар сингари оқиб шеър-ла
Ташна дилларга ем бағишлайсан.

Ер юлдузи, эрк юлдузи сенсан.
Сен тонгда, қизил тонгда шафақсан.

ҚИР ҚУЧОҒИДА

Гул киприги оппоқ,
Бир дуру садафдек,
Лолалар қизарди
Бир лахча оловдек.

Кўк қўйнида юлдуз
Уйнарди, куларди,
Қир қўйнида шўх юз
Яшнарди, кетарди.

Оқшом чоғи нурдан
Қалбларда шафақлар,
Кенг кўрпали қирдан
Кўнгилда варақлар.

Етдинг ва ёнашдик,
Ухларди чўпон, қўй,
Қир чўққиси ёстиқ,
Тинган эди най-куй.

Ҳар ёнда булоқлар
Оқмоқда шарақлаб...
Ҳар сийнада шодлик,
Тошмоқда тилақлар...

ЎТАРҚАН

Ел учар чоқда майсалар денгизи
Эгилар, рақс этар, кулар кабидир.
Кеча кулганда нозли Волга юзи,
Эгилиб, жилмайиб, гўзал кўринар.

Қатта кўприк баланд-ди, сув — чексиз,
Ойнадан оқ кўпик кўриб турамиз.
Ваҳмалар дилда йўқ каби... кулиб турамиз,
Тўлғанар бир севинч-ла илон девимиз.

Кеча ойдин, ҳаёт кулиб туради,
Волга эркин, ипак рўмоли билан
Буралиб, эркалаб хаёли билан
Инжа бир шеър бўлиб оқиб туради.

ҚИЗИЛ МОСКВАГА

Наъра тортганда шум узун кечалар,
Меҳнат ичганда ҳар нафасда заҳар,
Энг буюк инқилобни аллалаган —
Юксал, эй, болғали, оловли шаҳар!

Ҳар темир қўлли ишчининг тилаги,
Меҳнат билан, кураш билан юксалди.
У, ҳаётни асрлардан ўрганди —
Сен башарнинг уриб турган юраги!

Инқилобнинг қуюнлари кўкларга
Юксалдилар, отилдилар чақмоқлар,
Ҳар ён қизгин ёнар экан ўтларга
Сочилдилар милтиқлардан яшинлар.

Меҳнат кулди, кураш зафар қозонди.
Порлаб турган бир қуёшсан жаҳонда.
Қизил юлдуз нашъа сочар ҳар онда,
Битди, кетди алдаш, тангри, имон-да.

Сўнма, порла, юксал баланд, эй қуёш!
Нефть эмади, кўмир қонлар кезади.
Шер қадам-ла янги ҳаёт тузади —
Нур қўйнида ҳар комсомол, ҳар бир ёш...

МАСКОВНИНГ БАҲОРИ

(Саёҳатда)

Севинч ҳар ёнда,
Ҳаёт қайнайди,
Баҳор ўйнайди,—
Қизил Масковда.

Табиат — бола:
Баъзан йиглайди,
Баъзан кулади,—
Кўнгиллар лола...

Дилбар оғочлар
Тизар япроқлар,
Кулиб туради
Оппоқ кўпиклар...

Қуёш алдамчи:
Еш томса томчи,
Шам каби сўниб,
Ўчиб қолади.

Ер уялмайди
Қуёш боққанда,
Япроқлар чодир
Ёмғир ёққанда.

НЕВА ХОТИРАЛАРИ

Сирли сен, чайқал, эй гўзал дилбар.
Шўх ва ўйноқ қиз альбоми янглиғ.
Кўкрагингда ҳаёт деган ошиқ
Кўп аср сайраган ва тўккан зар.

Дилда нашъа, қўлимдаги най-ла
Мен-да сайрай бутун тилакларни,
Жонлатай, сўзлатай варақларни,
Эй гўзал, ўйнама, секин тингла!..

Куйласа, ўйнаса менинг созим.
Оқса кўнглим-ла ўйнаган розим,
Эрка қўйнингга из чизиб кетсин.
Сен-ла тўлқинланиб, сузиб кетсин.

Тингла, мен бир қадар-да таъсирли.
Оқишинг-ла хаёл билан оқдим;
Юзларинг хол, боқишларинг сирли.
Дилда япроқни елпитиб боқдим.

Сен ҳаёт шоири асрларнинг
Сирларини шеър ила яшатгансан.
Ерни титратувчи курашларнинг
Утларини кўнглинг ичра солгансан.

Бир замонлар... қуёш-да кулмасди,
Ғамгин эллар... севинч тўкилмасди;
Лабларингда ўсарди япроқлар,
Оҳ... улар, дил учун эгилмасди.

Эсди еллар, ҳаёт-да уйғонди,
Кучли тўлқин сенинг қучоғингда,
Утли гуллар очиб ёноғингда
Наъра тортиб, олов каби ёнди.

Ҳар томон қон, эсарди бўронлар,
Шонли Аврорадан эмиб нурлар,
Яна товус каби қанот ёздинг --
Оқди қалбингда қип-қизил қонлар...

Бу табиатда бир чевар шоир,
Ҳар нафас юзларингга кашта тикар.
Инжа, шўх ел эсиб-да, ўйнашади
Тикса устингга-да қуёш чодир.

Хайр эй, севдигим шўх, ўйноқ қиз!
Лола бир жилмайиш-ла боқмоқдан,
Кетаман, соҳилингда оқмоқдан.
Хайр, эй гўзал ва холдор юз...

БОЛТИҚ ДЕНГИЗИ БУЙЛАРИДА

Нақадар кенг, гўзал қучоғинг бор...
Шўх қилиқ тўлқининг-ла биргалашиб
Келадир ўйнагим сузиб, қувишиб,—
Сен-ла шоирлигим, ҳаётим бор.

Боладек ҳар қайиқни эркалашинг,
Шод ва маъсума бир хотин кабидир.
Шоир илҳом-ла ўйнаган кабидир
Ҳеч сукутсиз, нашидалиқ туришинг.

Қучли тўлқинларинг-ла маъсуд ўлур
Ел эсаркан у кенг, гўзал қучоғинг.
Сув қуюнлар учар, тағин тўкилур,
Бу сенинг бахтиёр, чечакли чоғинг.

Нақадар кенг, гўзал қучоғинг бор...
Шўх қилиқ тўлқининг-ла биргалашиб
Келадир ўйнагим сузиб, қувишиб,—
Сен-ла шоирлигим, ҳаётим бор!

«ХУЖУМ» ГУЛИГА

Бу кунлар пок, ипак нурлар,
Нафис танлар-ла ўйнашди.
Отар тўлқин, денгиз эркин,
Чечак лаблар севинч очди.

Кўриндинг чайқалиб, ўйнаб,
Оқиб оппоқ кўпиклар-ла;
Ичиб олтин шафақлардан,
Кезиб юлдузли йўлларда.

Тушунчанг қўлда синмас соз,
Кўкар, чўлларда япроқ ёз.
Қуларкан лолалар, гуллар,
Кўнгиллардан сочилсин ноз.

Баҳор сен, ғунча — гуллар-ла
Очил, эркинча кўкрак кер!
Езай кўксингга диллар-ла
Чечаклардан тўқилган шеър...

ОЗОР ҚИЗИ

Хазардан юмшоқ бир ел эсиб,
Бир баҳор хабари келтирди,
Тингладим йўлларни мен тўсиб,
Севинчлар ҳар ённи тўлдирди.

У кунлар ҳаётнинг кўкида
Булутлар кенг қанот ёзганди.
Юлдузлар кўролмай борлиқни,
Бир ворама япроқдек озганди.

Анордан сув ичган у юзлар,
Ёшликда уч-тўрт кун порларди.
Жавдираб кулганда ёш кўзлар,
Чодралар: «кел, кел» деб чорларди.

Қуш каби қафасга ўралган
Ёш диллар:
«Дон бер» деб йиғларди.
Заҳарли ханжардек қадалган
Аламлар бағрини тигларди.

Хазардан юмшоқ бир ел эсиб,
Бир баҳор хабари келтирди,
Тингладим йўлларни мен тўсиб:
— «Чодранинг сийнаси йиртилди!»

У, мунис ёш озор қизлари;
Оқ булут қўйнида чўмилди;

Порлади у анор юзлари —
Қайғунинг кўзлари юмилди.

Тўпланиб юлдузлар кезалар,
Ҳар куни нефть оққан йўллардан.
Ва ўтли, болғали қўллардан
Бир кўмак, бир имдод сезалар.

Кечалар қирғоқлар қўйнида,
Уйнайлар порлаган юзлар-ла,
У, ўткир оловли кўзлар-ла,
Ёш қизлар, бўйинбоғ бўйида.

Бундан сўнг ҳар меҳнат тонгида,
Фабрика денгизлар оқди.
Инқилоб ҳар дилнинг онгида...
Бахт қуши қанотин қоқди.

Тингладим, ёқимли куйларни,
Упдим-да турмушнинг юзидан.
Йўлладим бир тўплам гулларни,
Уларга, ёш ўзбек қиздан.

ҚИЗИЛ ДЕНГИЗ

(Октябрнинг 11 йиллигига)

СССР — шонли бир қизил денгиз,
Кемалар нур сочаркан ҳар ёққа,
Отилиб қатра-қатра қирғоққа,
Кулди, чайқалди тоғлар чексиз.

Уфқида бир қизил қуёш кулди,
Шонли денгиз, зафарни акс этмоқ,
Яна зар ленталар билан кулмоқ
Истади, нашъалар-ла улгурди.

Анча йиллардир ишчилар тоғлар
Бағрида чарчамасдан ишлайлар,
Янги турмушга гул бағишлайлар,—
Қолмаган дилда ҳеч бу кун доғлар.

СССР — лавадек ёнар, порлар,
Четда вулқон отилди тоғлардан,
Дардли ёшлар тўкиб узоқлардан
Қўлкадек келдилар учиб зарлар.

Ғарбда исённи бўғмоқ истайлар,
Жон олиш-чун «электр стуллар»,
Ғовли, занжирли сим-сиёҳ йўллар
Ясатиб ҳар томонда иблислар..

СССР — унди, ўсди, юксалди,
Ишда фабрик- заводда миллионлар.
Бирга деҳқон билан тракторлар
Яшнади, ул аламдан ўч олди.

Бу улуг қитъа чин ҳаёт йўлида,
Мисли карвон, боқинг, чироқлар-ла,
Кезадир порлаган тилаклар-ла,
Янги кучлар-ла бир олов дилда.

Унга зулм эллари ўқ отмоқни,
Бомбалар портлатиб йўқотмоқни
Ҳар қадам, ҳар бир ишда ўйлайлар,—
Йўқ, улар бўш хаёлни куйлайлар!

СССР — шонли бир темир қўрган.
Уни аскар бўлиб қўриқлайди,
Унга душмаяни бирда қўймайди
Унда эркин яшовчи ҳар инсон!

М. ГОРЬКИНИ УЌИРКАН

Алам билан эдинг ёр,
«Тақдир» сени эзаркан.
Дудоқлардан учиб зор,
Диллардан қон сизаркан.

Оҳ... шод она қўйнида,
Тингламадинг эртаклар.
Афсуски, ёшлик дамлар
Ўтди — кишан бўйнида.

Баҳорда ёш япроқлар,
Ўйнарди, рақс этарди.
Ел-чолғиларни тинглаб,
Қунлар ғамгин ўтарди.

Алам сочарди излар,
Маъюс боқарди кўзлар.
Лекин сирли кечалар
Чайқаларди денгизлар.

Сарой кийиб шоҳидан,
Очларни қамчиларди.
Ҳар асир нигоҳидан
Исёнлар томчиларди.

Оғир, ҳазин оҳанглар —
Юракларни эзарди.
Турмушда ҳар севинчда
Ўргумчаклар кезарди.

Сув лойланиб оқарди,
Юлдуз ғамгин боқарди,
Оҳ... у чоқнинг оқиши,
Қалбингга ўт ёқарди.

Янги ҳаёт еллари
Баҳор бағрин кулдирди.
Қизил рубоб тиллари
Дилга нашъа қўндирди.

Қонли, ўчли оловлар
Ютди эски ҳаётни.
Қуёш каби яловлар
Порлаб ёритди қорни...

Замон олтин қуёшдек,
Сочларингни силади.
Машъал ёнган йўллардан,
Кўнглинг шуур тилади.

Ўн бир йиллар, сен эркин...
Юксалди кўп умидлар,
Дунё-дунё севинчлар,
Туткай жаҳонни бир кун.

ШАРҚ

Йиғлаб ўтарди кунлар
Пастга тушмай кўклардан,
Чинор-миноралардан
Секин оқарди тунлар.

Қор чойшаплар ёпиниб,
Кекса тоғлар ухларди.
Йўқликларга ялиниб,
Йўқсил диллар йиғларди.

Жимжит эди кўчалар,
Эркин дамлар соғиниб,
Туман парда ёпиниб
Кўринарди кечалар.

Толға-толға учарди
Йиғлаб танбур овози.
Кенг фазони кучарди
Дардли кўнгилнинг сози.

Кенг чанг-тупроқ йўлларда,
Қуръон ёдлаб азондан
Амомалар оқарди,
Ўйнаб тасбиҳ қўлларда.

Куюнли... кенг... қум — денгиз...
Манзил овлоқ, йўл сўнгсиз...
Юксаларди карвонлар,
Кунлар қайноқ, ёниб кўз.

Ҳар кун зилол саҳарда
Оқ юзида бир парда,
Йўқсил қизлар — хотинлар
Оғир оқарди сувга...

Мискин, ҳазин уйлардан
Юксаларди бир фарёд.
«Тангри» деган куйлардан
Ким завқ оларди? Ҳайҳот!

Шарқ эзилиб инграрди.
Ёпинганди тун... чодир.
Шароб нчиб бир шоир
Сарой куйин куйларди.

Ҳаёт гўё бир ўрмон,
Бургут, арслон, йиртқичлар.
Тани тикан зўр кучлар,
Уйнар, чопарди ҳар ён.

У тунларда қон тўкди
Ҳар йўқсилнинг юраги.
Тутқич бермай ингратди
Бахтнинг бахмал этаги.

Меҳнат яшиндек порлаб
Тунни тилиб юборди.
Илҳом сочган инқилоб
Кундуз машғалдек ёнди.

Ортиқ Шарқнинг бағрида
Гудоклар тортди наъра,
Ҳар ер севди-ёпинди
Қуёшдан заррин парда.

Турмушда ой, юлдузлар
Қучоқ ёзиб туралар.
Бахмал чўллар қўйнида
Тракторлар кулалар.

Шарқ нурлар қучоғида
Озод меҳнат қилади.

Зулмат кўксин тилади
Қонли кураш чоғида.

Бу шафақли саҳарлар
Ҳаёт билан қайнайлар.
Электр нурлари-ла
Тоғлар, қирлар порлайлар.

Эсан еллар куйларлар:
— «Ишла, терлар оқсинлар,
Яшаш, кураш шеърлари
Қулоқларга ёқсинлар».

Кутмайдн энди диндан,
Ҳар ёш юрак — бир даҳри,
— Йўқ пайғамбар, йўқ тангри,
Имдод курашчи эрдан.

Афсус, қўшни ерларда
Езиқ бургут қаноти.
Заҳмат дўстин ҳаёти
Фарёд чекар қирларда.

Баъзан исён ўтлари
Бирдан порлаб кетади,
Эзилишлар — битажак,
Бу бир давр — ўтади.

Албат, бир кун бизнинг ўт
Машъал бўлар унларга.
Ғамгин юзлар эришар
Эркин, қувноқ қуцларга.

Албат псрлаб кўринар
Жўшқин, темир у меҳнат.
Истиқболда қурилар
Синфсиз бир жамият.

БИР ЯПРОҚ

(Турсунойнинг ўлими кунда)

Еш қалбим қоронғи таъсир-ла йиғлади,
Узоқдан нолалар, фиғонлар тингларкан.
Ғуноҳсиз бир дилнинг созлари ингради,
Ёввойи бир ханжар ярқирар, куларкан.

Дедилар:

Баҳордан бир япроқ узилди...
Бир хушбахт юракнинг сийнаси тилинди...
Электр оқини кезгандек асаблар
Титради... Оҳ афсус...
кўнгиллар эзилди...

Саҳарда юлдуз-ла ўйнашиб кетмиш-да,
Тонггача, бечора жандадек титилмиш...
Раҳмсиз бир жаллод истакка етилмиш,
Оҳ... Турсун... қудуқнинг ваҳмига ютилмиш.

Қалбларда аламли, мотамли бир байроқ
Куз кунни ел ўпган япроқдек эгилди.
Қўйинини очарди хансироқ бир тупроқ,
Еш чечак чамандан хазондек тўкилди.

Дедилар:

баҳордан
бир япроқ узилди...

БОЛАЛИК

Дунё экан...
Чаманзорлар кечиб,
Ошиб тоғлардан,
Қуёшдан нур ичиб,
Қум, ўтлоқлардан
Уйнаб... кулиб...
Армон билан
Ўтар экансан.

Бола эдик,
Танлар — олов,
Қалб — қайноқ,
Қўзлар — ўткир,
Диллар — соф,
Эркин-эркин ўйнардик...
Ҳаёт билан
Қайнар эди
Куй, қишлоқ.
Бир ёнда тоғ,
Бир ёнда боғ...
Сув сочарди...
Гул очарди...
Кенг кўчалар...
Узун йўллар...
Порлар эди
Шам — чироқ...

Сув оқарди,
Қўйнида

Кўкрак кериб,
Балиқ каби
Шўнғиб ётардик...
Қизлар ўтса,
Орқасидап
Олма отардик.

Нурли, ойдин кечалар,
Порлар эди кўчалар,
Тўпланардик,
«Яшинмачоқ» ўйнардик.
Сўнг чарчардик,
Чумчуқ каби
Чирқиллашни
Ташлаб биз,
Роҳат-роҳат
Кўзи каби ухлардик.

Кунлар ўтди.
Шаҳар бизни
Олов кўзли
Темир танли
От билан
Кўкрагига чақирди.
Узоқ кетдик,
Йўлда тоғлар,
Бир тегирмон тошидек
Чир айланиб қолдилар.
У, кишнади,
Мағрурларча бақирди.

Ёш кўнгиллар,
Поёни йўқ ҳисларни,
Йўлга сешиб,
Сўнг завқларга толдилар.

Ииллар учиб кетдилар.
Кўп баҳорлар
Қанот ёзиб,
Тилакларга етдилар.
Биз шаҳарнинг кураш маршин
ўргандик.

Фақат баъзан йўлларда
Телба сувлар оқалар.
Бизга қараб:
«Кел-кел» дейлар,
Қуёш эмиб боқалар.

Ешлик эсга тушади.
Кўз олдимдан
Болалигим
Қувлашиб ўтишадн,
Ҳаёлларга толаман...
Оҳ... унларни эслаб,
эслаб,
Бир нафас жим қоламан.

Лекин, яна
Шовқинларга
Қулоч ёзиб кираман,
Тўлқинларда
Ўйнаб, қайнаб,
Чаппор уриб
куламан.

Қ И Ш

1

Оқшом... борлиқ оқ денгиз,
Тўлқинсиз ухлар...
Юлдуз гўё олтин қиз
Жимликни тинглар...

Паст-паст уйлар, деворлар
Оқ кўйлак кийган.
«Муз тоғи»дек у томлар
Тинчликка чўмган.

Масжидларда кўринар
Тасбиҳли чоллар
Ел эсганда уринар.
Маржонли толлар.

Тамға каби таниқли,
Ҳар ерда бир из...
Узоқларда жилади
Уч-тўрт хотин-қиз.

Ой ҳам заиф боқади,
Юзи қаварган.
Маъюс, секин оқади,
Гўёки толган.

2

Қуёш ҳамон ухлайди,
Ҳар ён булутлар.

1

Тарқалмаган оқшомги
Майин сукутлар.

Учли-кучли учади
Бўрон—шамоллар,
Қор — ун тўзиб кетади.
Титрайди толлар...

Кўча-кўйда кўринмас
Бир кимса бул дам.
Қарға учар, ҳеч қўймас
Сайрашни, йўқ гам.

«Муз тоғ»лардан чиқади
Бир алла сози,—
Еш гўдакни юпатган
Она овози.

Олмазорлар очганлар
Кўпик чечаклар.
Ҳар новдада чўзилган
Оппоқ ипақлар.

3

Муз сийнасин тилади,
У, зар игналар,
Парча-парча синади,
Садаф тугмалар.

Қирар иссиқ бир оқин,
Қорлар эритар...
Ҳар ер булок... ёз яқин...
Сув оқиб кетар.

Кўк юзини тутганда
Олти пардалар,
Баҳор билан яйрайлар
Гўдак новдалар.

Қирлар олтин сувларни
Тўймай ичади.

Кўкда оппоқ булутлар
Тинмай кўчади.

Оқ пардани ташлайди
Юмшоқ бахмаллар.
Сўнг ўсмоққа бошлайди
Кўк, юмшоқ парлар.

Мен йўлларда кетаркан,
Уйнаб қарайман.
Илҳомимнинг сочини
Аста тарайман.

СҮНГРА, КУЛАР...

(Чет ўлкаларнинг курашчи ишчиларига бағишлайман.)

Кучли денгизда толғалар тинмай
Чайқалиб, юксалиб кураш қилади.
Бирингиб кўёшга юксалади,
Бирини пастларда янчиблиб қолади.

Учили еллар денгизни ўйнатади,
Толғалар-толғаларни кўзғатади.
Бирини эрк деб курашга чоғланса,
Бирини олтинга чангалин солади.

Эрк деган толғаларда бизлар ҳам
Уч ва исён билан кўкаргаймиз.
Унда, кўзларга, истамаслар нам,
Тош кўнгилларга ваҳма солгаймиз.

Кучли денгиз тошар, жўшар, ўйнар,
Уринар, толпинар ҳаёт юраги,
Интиқом,
 юксалиш,
 кураш,
 тилаги.

Эрк деган толғаларда қайнайди.

Энди ул тўхтамайди, ўйнайди,
Дард билан инграмайди, ўлмайди,
Кенг у, денгизда ҳар томон ёйилиб,
Ёш, чевар тоғларни қўймайди.

Ҳар кичик парчаларда бирлашалар,
Ҳар тўсиқларни янчалар, ошалар,
Ел-да елпиб, ўпиб-ўпиб эсади,
Сўнгра кунлар кулиб-кулиб ўтади.

К Е Л

(Кундалик дафтаримдан)

Кел, яқинроқ, кўнгилни чоғлаб кел,
Кел, севинчларни сен кучоқлаб кел.
Кел, муъаррих, кел, эй қизил шоир,
Бизни ёз, мақта, кел, яқинроқ кел,
Ўтли дилларга шеър бағишлаб кел.

Бизми, бир ўт, темир билан вулқон,
Еш тилаклар-ла яшаган виждон.
Бизми, нурлар сочувчи ой, юлдуз,
Бизга жон берди ўт, кураш ҳам қон;
Бизми, олтин қанотли бир кундуз,
Бизни меҳнат қуёш билан боқди,
Жонли дилларда бир олов оқди.
Биз яшинлар каби учиб ўтдик,
Кўп булутларни топтадик, йиртдик,
Эй! Кураш бағридан мадад кутдик.

Биз баҳор, қаршимизда қишлар бор,
Биз олов, олдимизда сувлар бор.
Бизни кўплар битирмоқ истайди,
Яна ўз ўртамизда бир дайди
Бўш хаёлларга бўлди ул кун ёр.

Биз кураш даврасинда юксалдик,
Порладик, яшнадик, ғурурландик.
Дайдилар йўлни ҳам тўсолмадилар,
Биз курашдик, улар чидолмалилар,
Ўтли кунларда завқ ичиб қондик.

Ҳали ҳеч бир кураш туганмайди...
Келингиз, қўлни-қўлга ушлашамиз.
Янги йўлларда биз кўмақлашамиз;
Бизда куч ёш, курашда толмайди,
Шонли кунларда жим қололмайди.

Келингиз, тенги йўқ ҳаёт қурамыз,
Эски куйларни тингла сен акбар,
Яна кўплар билан кураш қиламыз,
Шубҳасиз, биз, зафар билан куламыз,
Улуғ раҳбар,

чунки бор фирқамиз.

СИЁБ

1

Қўкдан
Ҳар кун
 олтин олов тўкилди.
Жимжит ҳар тун
Ғавғо билан сўкилди.
Мудраган,
Ухлаган
 ҳар ер жонланди.
Қиш кетди,
Қор битди,
Ҳар новда
Оқ, пушти
Чечаклар тақиб,
Ҳар кўнгил
Унларга завқ билан боқиб,
Бахмал кўйлақлар-ла
Қўклам бошланди.

2

Биз шод, қувноқ,
Сиёб сари оқамиз,
Ҳар томонга
Севинч билан боқамиз.
Бир ёнда:
Ёйилган
Қўйлар, қўзилар,
Кезади,
Ўтларни эзади,

Боққанда
Унларга
Хаёл чўзилар...
Бир ёнда:
Ётади
Вайрона мозор,
Бағрида
Юради
Бир гавда:
Истайди
Кечмишдек вафоли бир ёр.
Ястаниб ётади
Вайрона мозор.
Биз бир тўлқин —
Сиёб сари оқамиз-
Ёш дилларга
Олтин чечак тақамиз.

3

Сиёб,
Гўё
Тўлган, кулган юзлардек,
Кўтарилар ҳар нафас,
Уйнар,
Истамас қафас,
Тўлқинлар ўтишади,
Сезгир зийрак кўзлардек,
Баланд-пастга тушади.
Ағдарилиб,
Қашта тикиб,
Тез-тез ўтиб кетади.
Қим билади,
Балки кунда,
Балки тунда,
Қим қайларга етади.
Қанча йўлни
Енгиб, сўнгра
Қим, қайларга сингади.

Қичик кўприк...
Устунларга

Сувлар ўзин уради.
Оппоққина,
Қўнғироқли,
Кумуш чечак бўлади.
Кўприк кичик..
Лекин тетик..
Оғирликни сезмайди.
Бирни—унга,
Бирни — бунга,
Ҳар тарафга йўллайди.

Занжир каби
Уланишиб
Йигит-қизлар ўталар..
Эпчиллари
Тез шошилиб,
Чопибгина кеталар.
Баъзилари
Қўрқа-қўрқа,
Сўнг соҳилга еталар.

Кўлкалари
Баъзан кулиб,
Баъзан титраб
Уйнайди.
Узун сочлар
Мажнун толдек,
Эгилмакдан тўймайди...

Букун сайил,
Уйнашалар
Еш қизлар,
Еш йигитлар,
Гўёки сел,
Ҳам тошалар,
Узоқ қочган сукутлар.

Сайил,
Лекин,
Қурбон-да йўқ,
Ғам — узоқ,
Янги, ўтли

Йўллар учун
Қўёлмайди
Дин тузоқ.

Ҳар дил — хурсанд,
Ҳар юз — қулган,
Сажда қилмай тангрига.
Англаган ул,
Бош эгмайди
Унинг хоин амрига.

Эсади ел,
Юксакларда
Ҳилпирайди рўмоллар.
Эгади бел,
Тубанларда
Сувга сероб
Ёш толлар.

Ҳов баландда,
Улуғ гўрда
Бир пайғамбар чўзилган.
Янги насл
Уни ортиқ
Нафрат билан кўради,
Шам ёқмайди,
Пул — оқмайди;
Эшиклари бузилган.
Пойгоҳида
Оқ саллали
Қора бургут туради,
Юзларидан тупроқ ёғиб
Узни ҳар ён ташлайди:
— Ёҳув!... — дейди,
Тангрисига
Елвормоққа бошлайди.

Пастда
Ҳамма хурсанд,
Уйин... кулги... роҳат..
Соз... мусиқи... чалади..
Ҳар ҳисни-да

Қитиқлайди,
Ҳар дилдан сир олади.

Кенг бир давра
Ўртасида,
Бир гўзал қиз ўйнайди.
Кўзни сузиб,
Қошни кериб,
Тинч тургани қўймайди.
Майда-майда
Қадам ташлаб,
қўшиқлар-ла
қайнайди.

4

Букун сайил,
Ёш юракда
Қолмагандир
Қайғу ҳеч.
Эй, қайдасиз:
Уйғун,
Илҳом,
Кетмаймизми,
Бўлди кеч!

ҲОЙ, ЯХШИ ҚИЗ!

Ув хотяни билан май ичиб ўлтирган бир киши 5—6 ёшда бўлган қизчасига кичик бир стаканда вино узатади:

— Шу қадаҳдан сен ҳам май ич, қизим.

(Воқеа)

Ҳой, яхши қиз,
 яқинроқ кел,
 бир-икки сўз сўзлайин,
Шу ҳолингдан
 таъсир эмган
 кўнглимдан шеър куйлайин.

Равшан, нузли
 кўм-кўк кўзинг
 ҳали кўпни кўрмаган.

Қулча юзинг
 қаррилардек,
 қат-қат бўлиб сўлмаган.

Тола-тола
 у сочларинг
 қуёш билан ювилган.

Пок сийнадан
 сутлар эмган,
 ҳой, ойдинда
 туғилган —

На қайғу-ғам,
 на кўзда нам
 ва на ситам
 сезмайсан.

Ҳаёт билан
 қайнаб тошган
 кўнгилни ҳеч
 бузмайсан.

Киприкларинг
 ипак каби
 кўтарилган,
 пир-пир этиб туради.

Пастга тушгач,
 кўзларингга
 парда каби бўлади.

Момиқ қўлинг
 шимарилган,
 юпқа кўйлак кийгансан.

Еш кўкрагинг
 кўтарилган,
 сен яшашни севгансан.

У шўх, зийрак
 кўзлар билан
 ҳар томонга қарайсан.

Ширин-сучук
 сўзлар билан
 қарашларни тарайсан.

Отанг-онанг
 сени жондан
 ва виждондан
 севади.

Лекин, афсус...
 англамасдан
 сенга қадаҳ беради.

Фақат, сен ҳам толпинасан,
 шодликларга тўласан.

Гўё, эркин
 бир қуш бўлиб,
 шоҳдан
 шоҳга
 қўнасан.

Ичма қизим,
 у — бир заҳар,
 у — бир ўлим сувидир.

Бир кўл бўлган
у, ҳаётнинг,
сўнг юпаниш йўлидир.
Агар ичсанг,
баданларинг
олов бўлиб ёнади.
Кўкракларинг
қисилади,
кўзларинг ёш олади.
Сўнгра сен ҳам ҳушдан кетиб
жинни бўлиб қоласан.
Эҳтимолки,
сен абадий
курашлардан толасан.
Қичқир, ҳайқир!
Отанг-онанг,
энди сени тингласин.
Қадаҳларни
тез улоқтир,
улар бир оз ингласин.
Бўлмаса қоч,
замон сенга
кенг бағрини очгандир.
Сендайларнинг
бошларига
меҳр гули сочгандир.
Унда юзинг,
бир ой каби,
бир кун каби
тўлади.
У юзларда
сенинг бахтинг,
истиқболинг
кулади.

Ч У Л Л А Р

(Иёл дафтаридан)

Нам кўрмайин, қақраб бу чўллар,
Асрларни кутиб олганлар.
Юрак—ташна, тил—йўқ, ястаниб
Ҳар ўтганга тўниб қолганлар.

Минглаб йиллар, меҳнат боласи
Бу ерларда роҳат кўрмаган,
Ишлаб, нафас олиб, ёзилиб,
Эркин қулоч отиб юрмаган...

Баҳор боққан мрамар карвонлар,
Қора кийиб, маржон таққанлар.
У маржонлар, бу кенг танларда
Йўқолганлар, сингиб кетганлар.

Узоқларда жонсиз кўринган
Овуллар ҳам йиғлаб ухлаган.
Саҳар туриб шўрли хотинлар
«Тангрим...» деган, тўлиб йиғлаган.

Энди бу ерларда ҳар нафас,
Аламларни завқлар сиқади.
Поезд учган чоқда бекатлар
Алвон рўмол ўраб чиқади.

Шу дилкаш дамларда мен яйраб,
Лаззатга фарқ бўлиб кетаман.
Кенг чўллар кўксига диллардан
Қон билан эсдалик битаман.

Истиқбол юзини очгандир,
Чўлларга умидлар оқади.
Армонлар кулишлар сочгандир,
Қалбларга бир баҳор боқади.

Тақдир мени тағин бир кунлар
Бу чўллардан олиб ўтади.
Чин сероб дилларни кўрсатиб,
Тўлқиндай ўйнатиб кетади.

ЛЕНТАЛАР

(Йўл дафтаридан)

1

Поезд ханжар каби ҳавони тилиб,
Қўкраклари уриб олға чопади.
Ўйнаб, сакраб чиқиб еллар, тўкилиб,
Қўкатлар юзини ҳисдек ёпади.

Кенг чўллар титрашиб кетади ўтиб...
Баъзан тепачалар, тоғлар қўйнида,
Кемадек ўралар поезд тўлқин-ла,
Ўткир товушлари тутун-ла битиб.

2

Яйраб ҳаволарда бир қуш учади,
Сийдам қанот билан елпиб ўзини.
Чарчаркан, симларни секин қучади,
Юмшоқ парлар билан ёпиб юзини.

3

Бекатлар қайнашиб кутиб олади,
Қўйнига ҳансираб етганимизда.
Чечаклар силкитиб, тўниб қолади,
Қарашлар оқизиб кетганимизда.

4

Хайрлашган каби қуёш ботади,
Очилиб кечанинг кенг қучоқлари.
Ёзилиб қоп-қора атлас сочлари,
Табиат кўнглидан куй уйғотади.

Мармар сийналарда олтин тугмалар
 Чўғ каби ялтираб ўзни кўрсатди.
 Темир полвон поезд кўкракни кериб
 Тепа — қумликларга шўнғиди, ботди.

Сахроларга оқиб ойнадан нурлар,
 Юлғунлар юзига холлар солдилар.
 Кетга боққананда шу чексиз чўллар,
 Кўклам дарёсидек оқиб қолдилар.

Урмонлар қўйнида булбуллар сайраб,
 Чақирар кўзларга кўринмай секин.
 Тингларкан ёзилиб, кўнгиллар яйраб,
 — Тўхта, қолгил,— дейди — бир оқшом, бир
 тун.

Улуғ дарёларни босиб ўтамиз,
 Хўп сузиб ёталар ёш қайиқчалар.
 Қубба-қубба бўлиб кўнғироқлари,
 Ўйнаб кетадилар шўх ариқчалар.

МЕШЧАН ХОТИН

«Замон бизнинг темир қалбларга
Хар хил ҳислар... ҳислар қўндирган.
У туйғулар қўнган масканни,
Тушунчалар билан тўлдирган.
Фақат бурчакларда ҳали ҳам
Сирчилар бор,
Келмас уйқуси.
У қалбларга сингиб кетгандир
Меньшевик, бой мешчан туйғуси.

(Безименский. «Владимир Ильич»)

Қурашлардан, сен қонлардан қочгансан,
Истамайсан... дунёларни ҳам босса,
Ер танига қон сиёҳ-ла хат ёзса,
Ва доврўқлар пишқирса-да, ўт отса...
Қимирлашни... сен қонлардан қочгансан.

Чарчагансан, энди бир дам ёзилиб,
Мумдек эриб, ҳар аламдан узилиб,
Эски дамлар, исёнларни унутсанг...
Телба қилган ваҳмларни қурутсанг...

Қуёш ботса, қон сингари шафақлар
Кўклик эмас, ҳамма ишдан жим... тинса...
Довруқлардан янгираган қўшиқлар,
Мадор битиб, узилса-да, тинч... синса...

Қўлка босса ҳар борлиқни, ҳар ёқни,
Ҳамдам қилиб кучукчангни, айлансанг

Шаҳарларни... ҳар қўлгага бойлансанг,
Сенинг учун кураш бўлди, иш битди.

Эҳ, мен сени бир зоғ каби севмайман!
Кечолмайсан сен биз билан йўлларни,
Кураш ёниб, танларда қон қайнаркан,
Қўзлар тиниб, товонларга тош — тикан
Ботган чоғда, қонсираган чўлларни.

Юксак тоғлар рўпарада ёстаниб,
Чўққилари кўкраклардан қон сўрса
Пешонага шунда келиб оқ:
 бўса,
 заҳар бўса
 олса, шунда томчилаб,
Қиприкларга жавдирашиб қон оқса...

Маҳрам бўлиб, боғлолмайсан уни сен,
Курашлардан, сен қонлардан қочгансен.

Эҳ, мен сени бир зоғ каби севмайман!

УЗБЕКИСТОН

1

Қуёш чиқар, тўр ёяр
Оқар олтин тутунлар.
Кўчалар қизар, куяр...
Шундай бошланар кунлар.

Ғижиллар кичик эшик,
Чиқар қизил кашшоф қиз,
Ёмғир ювган япроқдек
Жонли, тирик ва тетик.

Яйраб, яшнаб кетади
Уйнаб нурли кўзлари;
Мактабига етади,
Порлаб анор юзлари.

Йўлдошларин кўради,
Сўрашади, кулади.
Муаллима — ёш хотин,
Уни жондан севади.

2

Шаҳар... Ҳар юмшоқ саҳар
Куйлар билан уйғонар.
Аламлилар бағрига
Севинч тикандек ботар.

Шалоладек шағиллаб,
Шовқин-сурон қайнайди;

Машиналар ўйнайди,
Ёниб, порлаб, гуруллаб.

Букун байроқлар яна
Қизил карвон кутади.
Кўчаларни тўлдириб,
Пўлат отлар ўтади.

Соқолига оқ тушган
Деҳқон ота минбарда:
Чопган,
Ҳовлиққан,
Шошган...
Сўзлар бир зум
Бир парда:
—«Биз сиз билан биргамиз.
Муштумзўрлар йўқ бўлсин.
Биз кўплашиб келамиз,
Бу уларга ўқ бўлсин».

3

Зарафшон асир букун,
Ҳовлиқмайди, тошмайди.
Қирғоқлардан ошмайди,
Бўйинини эгмиш бутун.

Ҳар томонда ишчилар
Тошларни синдиради.
Дарёни тиндиради
Темир тан курашчилар.

Духоба қирғоқларда,
Янги дунё яралган.
Игна — сарғич иплар-ла
Электр зафар чалган.

Тўғонларда ёзилган:
«Кумлиқларга оқмайсан,
Буржуйларни боқмайсан...»
Зарафшон нурга тўлган.

Мармар каби салқин тун...
 Кўзгудек тиниқ, ойдин.
 Дала яйраб ётади,
 Янграмай куй, чиқмай ун.

Жўра қўлда кетмони,
 Сув очгали кетади.
 Оқ олтиннинг гуллари,
 Чўллаб уни кутади.

Сувлар келади ана,
 Қутуриб, мастдек тошиб,
 Паст марзалардан ошиб,
 Жўра севинар яна.

Тинди ойнинг нурлари,
 Хўрозлар овоз солди.
 Адолатой уйғониб,
 Барг кесгали йўл олди.

Қучоқ-қучоқ барглари
 Тўплади катта боғдан.
 Севинчлар қалдирғочдек
 Учарди сўл ва соғдан.

Уйда ипак қуртлари
 Бир хашарни кутгандек,
 Очлик йилин ўтгандек
 Пишиллар, ҳовлиқарди.

Адолатой келарди
 Полвон каби дам тортмай.
 Новдаларга кўмилиб,
 Чарчамай,
 Толмай,
 Ботмай.

Фабрика — улуғ бир қалб,
 Бутун ҳислар бирлашган,
 Сезги-ҳислар улашган,
 Ҳамма бир оғиз, бир лаб.

Парралар айланади
 Ёруғ, эркин диллардек,
 Пиллаларнинг қиллари,
 Бир-бирга бойланади.

Қизил ўтлар ёнади,
 Ҳар кун янги учлар-ла,
 Унинг бахти, завқига,
 Тер тўкканлар қонади.

Оқшом, қоронғи, қуюқ,
 Оёқ ташлаб бўлмайди.
 «— Ё илоҳи, на ёздик,
 Замон нечун ўлмайди».

Мулла, сўфи меҳробдан
 Ёлғиз, хафа чиқади,
 Фанори кўнгли каби,
 Хира, уни сиқади.

Заҳар босган танини,
 Оғир қадам ташлайди.
 Тор кўчага бурилиб,
 Шикоятга бошлайди.

Дарвозани очади
 Орифжонбой—кўп беҳуш.
 Юқолади,
 Ботади
 Бу уч илон, уч бойқуш.

Кўчалар олов ва чанг..
 Яктагини ёпиниб,
 Йигит сўзлайди кулиб:
 «— Қовун келади, кетманг!»

Аста-секин жилади,
 Бир арава узоқдан.
 Чўзилиб қўшиқлари,
 Одам чиқар ҳар ёқдан.

«— Чўллаб қолдик, ташнамиз,
 Ташлаб кетинг биттани»...

«— Хўп, берайин жон билан,
 Ол пичоқни, сўй, қани».

Тўрдор қовун карсиллаб,
 Қантдай эриб кетади:
 «— Эшмат ака, албатта,
 Истагига етади».

ТЕМИР ҚОНУН

I

Ўзбекистон,
 яйра,
 қувон...
 Қайғудан
 Кенг бағрингда зарра бўлсин
 асар йўқ.
 Бир полвоннинг
 мадад сочган
 отидан,
 Яшин кўзли
 бир паровоз кетидан
 юзмоқдасан:
 Йўллар — ўтқир,
 одимлар — нур,
 армон — ҳур,
 Томирларда
 тебранган
 жон
 айтар:
 — юр.
 Қарашлар — тўқ...
 Бу — зўр оқин,
 бу — бир ердан учган ўқ.
 Кетаётир,
 ўтаётир,
 жон кўрмаган
 чўллардан;

Оғир,
мушкул
йўллардан.

Порлаётир
юраларда
лахча
нур.

2

Кўрсин
букун,
Юрагига боғлаб олганлар тугун,
Бу ҳайқирган кетишни,
Тўғонларни
тупроқ қилиб ўтишни.

Туйсин,
секин
Узоқларда ҳар бир тун,
«Яқиндаги»
йўлдошларин,
юралдаги тугунин.

Кўрсинларким,
қулаётир
деворлар.
Олов тушган чордевордек
тинмасдан
ўлаётир:

Деворларни яратган,
Тирноқ билан юраларни қонатган
Узун соқолли чоллар
ўлаётир,
Юксакларга минмасдан
деворлар-ла,
чоллар-ла

Чирик, узун чинорлар...
Бу бир ҳукм,
замон —
босган
қалблардан

Шундай олов чиқарган.

79

Вайрон
тарқоқ
қишлоқлар,
Чумалидек бир уяга
оқаётир.
Бир уяга бирга қон ташиб,
Бир уяга бирга жон ташиб,
Бир эшикни бирдан қоқаётир.
Яшил
юмшоқ
ўтлоқлар,
Қўкрагида боқаётир
оқ булут.

Қураш қизғин,
Ҳар томчи қон
сочиб ўт...

3

Ана,
отда
оловларга
кўмилиб,
Олов сочган шуълаларга чўмилиб,
Энаётир
бир уяга... қон ташиган
бир йигит,
Баланд — юксак тоғлардан
ағдарилган
тош каби,
Эски, чурук кулбаларни
бузаётир,
Метин пўлат тош каби.
Учаётир,
Қанотлари оловланиб,
ўт сочиб.
Қора-қурум
тунларда-да,
Оловланган қанотлар-ла
йўл очиб.

Кулаётир
 чиғриқлардан
 омон ўтган
 бир чигит,
Учаётир,
 бир уяга... қон ташиган
 бир йигит,
Олиб қувват
 ўтдай ёнган
 чоғлардан;

4

Сезаётир,
 бу кетишнинг кучида,
Бу ўтишнинг,
 бу ютишнинг
 ўчида,
Сийнасига
 тракторнинг босганин:
Сийнасини
 ерлар каби
 қўпорганин,
 очганин;
Сезаётир,
Сўнгги дамнинг ўнгга қадам
 босганин —
Ўлаётган
 муштумзўр.
Ёнаётир,
 ғазаб билан,
 ўч билан,
Тутаётир,
 сўнгги исён,
 куч билан,
Ўчаётган,
 шу ўчиш-ла кечаётган
Чилчироқ,
 йироқ,
 узоқ,
 кўп узоқ

Кўрган ҳузур:

— кечаётир —

оғир

ва зўр

бир давр...

Кулаётир

чиғриқлардан

омон ўтган

бир чигит,

Учаётир

Мағрур, пўлат отларда

Бир уяга... қон ташиган

бир йигит.

УЛКА САФАРБАР

Япроқлар
сарик эмас,
Япроқлар
ёруғ.
Япроқлар
оғриқ эмас,
Япроқлар
тетик.
Ойна каби
зилол сувлар
оқаётир тек,
Оқаётир, зилол сувлар
ювиб қалбларни,
Довруқ солган
қўшиқлари
қучиб лабларни.
Тўлган Норин
кўчалари
оқ олтин билан,
Тупроқларга
титроқ бериб
чопар грузовой,
Колхозидан
букун
келган
Ботир
Болтабой,
Шу қайнаган курашлардан
ўлса-да қайтмас!

Янги колхоз
оқимиға
қу чоқ очади.
Еппалашиб,
биргалашиб,
ўсиб,
қуришиб,
Бундан сўнгра
муштумзўрнинг
ўсган ерига,
Елғиз
колхоз
чироқлари
ёруғ сочади.
Чақмоқ каби
юксал,
яшна,
уч узоқларга,
Кенг жаҳонга
донг тарқатган
эй, азамат шер!
Эй, большевик исми билан
нафас олган эр!
Михлар каби
қадаб кўзни
душман ёқларга —
Тўғонларни тупроқ қилиб
ўтиб кета бер!

ИККИ ТОМЧИ ҚОН

«Эҳтимол келажак — шонли тарихнинг
Қизил қанотини кўра олмасмиз.
Қизил қанотидан шонли тарихнинг
Қувват, ором олиб кула олмасмиз.

Эҳтимол, бизларнинг томир қонимиз
Учли оқишлардан балки тўхтарлар.
Эҳтимол, бизларнинг юрак-жонимиз
Кучли урушларга кўпларни чорлар.

Сезамиз: титраган ҳар бурчаклардан,
Янги бўронлардан хабар келади.
Дард билан ҳайқирган шу бўронларда,
Келажак кунларнинг юзи кулади...»¹

Шундай ёзган эди ўн бир йил бурун
Бизнинг юраклардан оққан икки қон,
Қора кафанларга томиш олдидан
Бизнинг юракларни ёққан икки жон.

Берлин кўчалари йўқотиб уни:
Бўрон бурчаклари мотам қилганда...
Берлиннинг у, иблис, олчоқ девлари
Суяклар устида базм қурганда.

Лекин асримизнинг битта бурчаги,
Шундай қонлар билан хўп бўялгандир.

¹ Милитаризм ва уруш оловини ёқувчиларга қарши курашган
Карл Либкнехт ҳам Роза Люксембург назарда тутилади. (Ред.)

Хар тупроқ,
 ҳар темир,
 ҳар чўян букун,
Шу каби қонларга ўзни солгандир.

У қонлар, ҳали ҳеч тўхтаган эмас,
У қонлар, Берлиннинг миллион очлари.
У қонлар, ҳали ҳеч тўхтайин демас,
У қонлар, Берлиннинг яланғочлари.

Битмас кўнгиллардан ўн бир йил бурун,
Бизнинг юраклардан оққан икки қон,
Қора кафанларга томиш олдидан
Бизнинг юракларни ёққан икки жон.

ГРИНАДА

(Светловдан)

Жабҳаларда йўл босдик
Милтиқни қўлга ушлаб,
«Яблочко» қўшиғин
Тишларимизга тишлаб.

Бу қўшиқни унутмай
Сақлайди ҳозиргача,
Саҳроларда кўкарган —
Яшил ўт ўз бағрида.

Дўстим қўшиқ айтарди,
Узоқ ернинг дардида.
Куйни доим у бирга
Таширди эгарида.

У, куйларкан, боқарди
Узоқ, туққан элларга;
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним!

Ул бу дардли қўшиқни
Кўпдан ёддан биларди...
Испания ғамини
Шўрлик қайлардан олди.

Жавоб беринг шаҳарлар,
Ва Харьков жавоб:
Сизга испан қўшиғин
Ургатди қайси офтоб?

Айтсанг-чи сен Украина,
Шу экинзор ерларда,
Ота Тарас Шевченко
Бахшининг қабри қайда?

Қайлардандир қўшиғинг,
Сўйласанг-чи ўртоғим:
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним!

Сукут босиб жавобда,
Хохол секин сўйлайди:
— Оғайни бу қўшиқни
Китобдан ўқиб топдим.

Гўзал исм — бир шараф,
Кенг бўлар қулочлари.
Испанияда бордир
Гринада сочлари.

Ташлаб мен чолдеворни,
Чиқдим, курашга кетдим:
«Гринаданинг ерлари
Қулларга» деб аҳд этдим.

Хайр, омон бўлингиз,
Хайр туғишганларим!
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним!—

Чопардик этиб хаёл
Ургансак деб тун-куни —
Урушнинг сарфи — наҳви
Батарейлар тилини.

Қуёш қандай қизариб
Чиқди, ёнди ва ботди,
Сакрамакдан чарчаган
Отлар-да алам тортди.

Лек «Яблочко» қўшиғин
Чаларди эскадрон:
Азоблар худди бир ёй,
Скрипкадир замон.

Қани, куйла ўртоғим,
Қайда ашуланг сенинг:
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним?

Уққа учган бир тана
Йиқилди, тушди ерга,
Ул бизлардан айрилди,
Ажал тегди ёш эрга.

Мен кўргандим, ўшал он
Эгилмишди ой тўна,
Мурданинг лаби зўрға
Пичирларди: «Грина...»

Кетди узоқ элларга,
Булутларга адашиб,
Менинг ўртоғим кетди
Ўз қўшиғини ташиб.

Тингламади шундан сўнг
Севган, туққан элларим:
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним!

Курашчи кетди, лекин,
Отряд ҳеч тисланмади,
Ва «Яблочко» қўшиғи
Айтилмайин қолмади.

Фақат кўклардан секин,
Қатор-қатор ёш томди.
Қун ботар бахмалида
Унинг доғлари қолди...

Янги-янги қўшиқлар
Чиқарди яна турмуш,
Керак эмас, ўртоқлар
Қўшиқларга қайғуриш.

Истамас, керак эмас,
Қайғу-ғам, ўртоқларим...
— Гринадам, Гринадам,
Гринадам меним!

:

Оқ булут кўклардан энгандай,
Новдалар
 шу қадар
 оппоқки,
Булутда чўмилиб тингандай.

Қорлардан йўл очиб келаман,
Шу совуқ,
 жонлилик
 бергандай,
Қонларим
 соф ҳаво
 эмгандай,
Оқ туман қўйнида
 жиламан,
Йўллардан
 завқ билан,
 келаман.

МУДОФАА КҮНЛАРИДА

Бос,
одимлар
қаттиқ-қаттиқ
ерларга ботсин —
Тракторлар
ғавғо бошлаб
ерни ёргандай.
Бос,
тарихда
улкан, улуғ
қадамлар отсин —
Енгган синф
зафарларга
тўлиб боргандай.
Бос,
душманнинг
кўкрагига;
Бос,
юрагига;
Бос,
қаттиқроқ,
сўлаётган
ёв тўлагига.
Бос,
узилсин
ҳар душманнинг
сўнг томирлари,
Қўлдан чиқиб
бойликлари,
даври,
ерлари:

Ларзалансин
 қулаётган
 бир чолдевордай.

Бос,
 титрасин
 ҳар муштумзўр
 бир зах девордай.

Эй,
 милтиқни,
 милтиқ каби
 қўриқлаб турган;
 Вужудларни живирлатиб
 даҳшат-ла
 юрган;

Эй,
 Донбассда
 кўмир ялаб
 қаҳ-қаҳа урган,

Эй,
 шўролар даласида
 трактор
 бурган;

Эй,
 пахтазор
 водийларнинг
 нашъасин сурган;

Эй,
 дунёнинг белларига
 қизил боёлаган,

Эй,
 қурилиш қўрғонини
 ҳирс билан
 қучоқлаган,

Эй,
 бағрининг сути билан
 ўзни оқлаган,

Синф учун,
 ҳар нафасда
 партия учун

Утқир,
 олмас одимларни
 маҳкам бос буқун!

Эй,
 ишчининг продасин барча
 жаҳонга
 Санаб босган,
 қаттиқ,
 пўлат
 одимлари-ла.
 «Байналмилал»
 марши каби тарқатган қўшин,
 Қенг елкамиз
 бино қилган меҳнат тоғларин,
 Кўз қораси
 орасида сақлаган қўшин,
 Синф учун,
 ҳар нафасда партия учун,
 Темир,
 толмас одимларни маҳкам бос буқун,—
 Зулм оқизган саройларни
 гўрларга тиқиб,
 Русияга қизил байрсқ
 ҳов,
 осганингдай,
 Шўро Шарқин кўкка чиққан
 тепаларида
 Кўршерматлар,
 олчоқларни,
 парчалаб...
 тўғраб,
 Деникинлар,
 Қолчакларни
 ҳов!
 босганингдай,

Зўр қурилиш денгизда
оқар
СССР.

Қуллиқларга нафрат билан
боқар
СССР.

Ўлим оққан фарба бу кун,
Ҳар бир жаҳонгир:
Бир заҳарли илон каби
ўрмалаб ҳар ён,
Бир қуюндай ўзни уриб,
тез,
у ён, бу ён,

— «Уруш!
— Дунё!
Мустамлака!
— Даёшь уруш!»
дер.

Синф учун,
ҳар нафасда
партия учун,
Бомба одимларни маҳкам
Бос букуни!
Бизнинг танда
тўхтамасдан
қон
югурганда,

Душманларга
нафратимиз
постда
турганда,
Ҳар изимиз
сергакликдан
нидо урганда,

Ҳар бир олчоқ, ҳар бир жосус зарарқунанда,
 Асар қолмай изларидан қизил ватанда,
 Бомба тушган бир кулбадай портлаяжакдир.
 Пролетар қўлларидан яшайиш эмган,
 Ёш ва бахтли гўдак каби бир ҳаёт шимган
 Янги дунё яратажак қурра юзидан.
 Пуанқара, ҳар оқ қочоқ, Антанта бари!
 Битта иши битган фоҳишадай ҳайдалажакдир.
 Милтиғи, тўплари, бомба, газлари,
 Бир улоқ бойқушнинг шум овозлари,—
 Қуёшлар-ла бизнинг ўлка пойга қурганда;
 Ҳар изида дунё қуриб олдин юрганда,
 Ўзи учун ўлим бўлиб портлаяжакдир!

Синф учун,
 ҳар нафасда
 партия учун,
 Нефть шимирган
 одимларни маҳкам
 бос букун!
 Жавоб учун
 букун ўлка
 олчоқ душманга —
 Эй, уруш деб
 қутирувчи
 жаҳонгир,
 сенга,—
 Милтиқ
 отмоқ
 ўргангани
 тирга боради.
 Жавоб учун
 ҳар бир завод
 ҳар бир фабрика
 Уприлишинг
 ўтакасин
 тўпдай ёради.
 Далаларда
 тонг отқизган
 колхозчи ўртоқ,
 Партияга
 содиқ бўлган
 ҳар дўст,
 кўнгли оқ —
 Пахтазорлар
 кўсагига
 жон киргизади.
 Беш йилликнинг
 тўр азамат
 ғилдирагани
 Айлантириб
 яна қаттиқ
 тез юргизади.
 Жавоб учун
 душманларга
 мана букун мен,

мен,

Сафарбарлар

онти билан

постда қоламан.

Жавоб учун

юрагимни,

шеърим,

ишқимни,

Душманларга

нафрат билан

қўлга оламан.

Синф учун,

ҳар нафасда

партия учун,

Оғир,

чўян одимларни

маҳкам

бос букун!

.

БИЗ ЕНГДИК

Шу кучли, шу оғир машиналарсиз:
 Бўлмаса азамат Волховстрой,
 Электр кучининг зўр тўлқинлари,
 Оқмаса зарб билан кенг Днепрдай,
 Трактор тиргизиб Сталинград,
 Олий суръатларга ўтмаса агар,
 Улканинг бағрида гигант гавдалар
 Тоғлардай гердайиб гар тўкмаса зар.
 Донбассда зарбачи бутун қалби-ла
 Кўмирлар қўйнида ўсмаса эди;
 Кенг Помир бағрида, Ваҳш саҳросида
 тупроққа ботмаса
 Экскаватор;

Шу оғир,
шу мағрур машиналарсиз,
Жаҳонларга
жон киргизган
тарих бетидан,

Шу пўлат,
Шу чўян
машиналарсиз,
Бир ёлғиз
йўлчидай
битажак
эдик.

Орқага
айланиб
тарих — ғилдирак,

Онасиз
инграган
шўрли гўдакдек,

Севгисиз,
нашъасиз,
кучсиз,
мадорсиз,

Бир келиб,
бир кулиб
кетажак эди.

Қуламаса
қалин пахса,
қора деворлар,
Томирдан чиримаса
асрлик толлар,
Якка қалбга
қарши бирдан
оқмаса қишлоқ.

Муштумзўрнинг
юрагини
ёқмаса қишлоқ,

Юракларга
бирлик сувин
оқизмасайдик,

Қаттиқ,
 кескин курашлар-ла
 саноат қонин
 Ўрта деҳқон,
 томирига томизмасайдик;
Миллионларни
 сўра-сўра
 яшнаса
 қулоқ;
Якка
 ёлғиз
 кулбаларда
 қора-оқ байроқ;
«Омоч! Омоч!»
 дея ҳар чоқ
 қилпилласайди;
Қалбимиз ҳам
 курашларда
 ўнглр қалбидай
Муштумзўрга
 омон тилаб
 бир гулласайди,
Ўнглр билан
 борса агар
 бирга партия,
«Секин ўсар
 бизга қараб
 муштумзўр»
 дея,
Ишончсизлар,
 умидсизлар,
 ўнглр қайиғин,
Тўлқинларда,
 денгизларда
 ботирмасайдик;
Ҳужумларда
 маҳкам туриб,
 синфий курашнинг
Қаттиқ,
 пўлат отларига
 ўтирмасайдик

Мағрур,
метин одимлар-ла
ўса олмасдик.
Мудҳиш душман
тоғларини
кеса олмасдик.

Бешйилликнинг
уч йилига,
энг кескин йилга —
Энг кескин,
Энг қатъий,
энг улуғ йилга —
Энг улуғ,
энг ўткир
қилич бу йўлга,
Юракларни
дадил ушлаб
кирмасак агар;
Қўл кўтариб,
бизга қараб,
тоғлар,
қишлоқлар;
Кўкрагига
кўсак осган
юмшоқ
ўтлоқлар;
Булутларга
бош суқароқ
дароз трубалар:
— «Биз тайёرمىз!
Биз ҳозирмиз,
бизмиз сафарбар!
Зарбдор
бўлар
бу кунларда
танларда
ҳар пар!»—
Деб довруқлаб,
Ҳар кечалар,
ҳар бир саҳарлар

Гумбурлаган товушлар-ла. қичқирмаганда,
Филдираклар белларига боғланган камар,
Суръатларга тил киргизиб
бонг урмаганда,
Большевиклик қўшиқларин ҳар бир заводдан,
Юракларни ўлчаб босиб,
ўйнатмасайдик;
Ҳар ишчининг шуурига,
басма-бас сингиб,
Ялқовликни томирлардан ирғитмасайдик;
Ҳисоб олиб тупроқлардан,
темир тоғлардан,
Нур тўкарак қишлоқларга
ток-чироқлардан
Тилхатларга қўл қўйдириб
олмасак эдик;
Бешйилликнинг Севгисини ҳар дўст юракка
Янги ҳаёт ишқи каби
солмасак эдик;
Кенг ҳужумнинг болғасидан
олов чиқариб,
Бир илоннинг боши каби
«Промпартия» бошларини
мажақ-мажақ -
қилмасак
эдик;

Утқир, олмос одимлар-ла, ўса олмасдик,
 Жаҳонларга жоң киргизиб, ғавфо солмасдик,
 Пўлат каби юракларни қаттиқ ушлашиб,
 Тоғлар билан маъдан учун
 Ҳар он муштлашиб,
 Ҳайкал каби ғавда қурган ҳар юксак тошнинг
 — «Чўян бер!» деб тепасида турмасак агар;
 Қоронғининг сукунати ўт-ла ёрароқ,
 Ҳар бир тошнинг юрагини тинтув қилароқ;
 — «Кўмир қайда?» — «Топшир бизга!» деб турмасайдик;
 НЭПманларнинг димоғига оқизиб заҳар,
 Тувроқларнинг томиридан қора қон каби
 Нефтларни саноатга оқизмасайдик;
 Аср бўйлаб ухлаб ётган саҳро бағрига
 Темир босиб, Турксибларни турғизмасайдик;

Шу полвон,
қахрамсн
бешйилликларсиз,
Соҳилига
яқинлашган
бир кема каби,
Юракларга
қувват бериб
ўса олмасдик.
Ваҳший,
мудҳиш тўлқинларни
тўса олмасдик.

Биз енгдик!
Биз енгдик!
Енгажакмиз,
биз!
Саодатчи —
зўр синфнинг
ибрат байроғи,
Йўллар кескин
партиянинг иродасидай,
Партиянинг
иродаси:
бизнинг йўлимиз!
Жумла жаҳон
ишчисига
кўрсатажакмиз:
Қандай қилиб,
одимларни
ташламоқ керак!
Қандай қилиб,
тарихларнинг
кенг кўкрагида
Большевикча
курашларни
бошламоқ керак.
Бешйилликнинг
энг азамат,
энг қатъий йили

Заводларни зарбдор этиб
янгратажакдир.

Янги дунё бойлигининг
пойдеворлари,
Электрик одимлар-ла
қурилажакдир.

ТАЯЕР ТРАКТОР!

Узун ва зўр
кенг ишхона
тўла
одам-ла.

Ҳаёт қайноқ
— Ҳар ёнга боқ!
Қайнашлар
қизгин,

Кўк кўйлақлар
ўтмакдалар,

Тез
бирин-
кетин

Кечмакдалар
пўлатларни кўтариб ишга,
Келмакдалар
гурас-гурас
порлоқ турмушга.

Филдираклар
кўз тиндириб
айланмакдалар.

Филдираклар
тилларини
тез учраштириб,

Филдираклар юрагини
ювиб,
шошдириб,

Айланишнинг суръатларин
қувиб,
ошдириб.

Сув сингари оқаётир
қайиш камарлар.

Томаётир тешиклардан
нефть томчилари,

Учқун бошлаб болғаларнинг

Ут қамчилари,
Кезаётир корхонани
азамат оҳанг.

Юракларни пўлатларга
болғадай урсанг!

Урсанг агар томирлардан
олов чиқариб,

Оловларинг ёлқин сочса
порлаб,
куч олиб,

Электрик лампаси-ла шу комсомолдай,

Тракторнинг мурватларин

Кўздан кечирсанг,
Тўхтаб қолган темирларга
ҳаёт ичирсанг!

Қайнаб,
шошиб олишмоқда
буюк юрак қон,

Тўлаётир корхонада
промфинплан.

Узун ва зўр,
 кенг ишхона тўла одам-ла,
Отламоқда -
 олмас ҳаёт
 пўлат
 қадам-ла.
Зум кечирмай
 қичқирароқ ишламоқдалар
Юриб,
 чарчаб,
 тўхтаб қолган
 зўр тракторлар,
Ботқоқ,
 юмшоқ
 тепасида
 сўнгсиз изларнинг,
Семиз
 ва бой кўкрагида
 кенг денгизларнинг.

2

Тақир-тиқир
 кечаётир
 юк вагонлари —
Кечаётир,
 тақир-тиқир
 узун ўқ каби,
Паровознинг
 ёзиб қўйган
 ўт кўзларига:
Қатъий йилнинг кўкламига
 тайёр,
 трактор!!!

Бекатлар — зич,
 жуда қайноқ,
Одам-ла
 тўла,
Паровозлар
 ёндириб ич,
 муздай изларда

Сузмакдалар
 пўлат, оғир,
 толмос қадам-ла.
 Уйдан-уйга
 югурарак
 бригадачи,
 Тиними йўқ,
 дам олмасдан
 ҳеч кундуз,
 кечи,
 Ғилдиракни
 яна тезроқ
 Айлантирса,
 сахроларга
 темир босиб,
 ерни қондирса:
 Тикилмакда
 у ён-бу ён
 «Манзил қайда»
 деб,
 Ҳай машинист!
 Паровозни
 тезроқ ҳайда!»
 деб.

Тақир-тиқир,
 кечаётир
 юк вагонлари,
 Тақир-тиқир,
 кечаётир
 узун ўқ каби;
 Паровознинг
 ўқдай ёнган
 лахча кўзлари
 Мияларга
 аниқ,
 қисқа
 сўзлар қоқади...
 Тракторлар
 пахтазорга қараб оқади...

Янги кўклам
 байрамига
 тайёр,
 трактор,
 Тракторнинг
 тепасига
 маҳкамроқ ўлтир!
 Ултир!
 Қўпор!
 Далаларнинг
 кўкрагини — ёр.
 У меҳрибон
 сийналардан
 олтинлар чиқар!
 Ҳайда тезроқ,
 тупроқларнинг
 боши айлансин,
 Бос қаттиқроқ,
 муштумзўрнинг
 тили боғлансин.
 Трактор-ла
 қўпор ерни,
 қўпор қалбларни,
 Қўпор,
 тинма,
 марзаларни,
 қисқа лабларни.
 Мустақиллик
 уруғини —
 чигитларни
 соч!
 Ағдар ерни,
 трактор-ла,
 пахта йўлин оч!
 Оч!
 Пахтанинг донларини
 яна
 кўпроқ
 соч!!

Соч! Пахтазор денгизларга етмасин қулоч!!
 Сочма ўқдай у, қадалсин душман юракка.
 Тиқажакмиз муштумзўрни тор, берк бурчакка.
 Пахта билан йиқилажак ҳар олчоқ душман.
 Ҳеч муштумзўр ўта олмас бу имтиҳондан.
 Янги кўклам курашига ҳайқир, трактор!
 Қаттиқ ўлтир, бу трактор устига зарбдор.
 Тупроқларнинг юрагини Қўпор, ағдар, ёр!
 Тракторнинг ҳар винтини бил, эҳтиёт қил!
 Қолхоз, пахта ва трактор — бунга англа, бил!!!—
 Йиртқиш ёвга ўлим берган энг дов юракдир.

КАДР

Дарсхона жим...
оғир устоз,
ўртоқ,
муаллим;
Асарлари тепасида
Ленин, Маркснинг,
Қўлга ушлаб тизгинини
ақлнинг,
ҳиснинг,
Кўзларини ярқиратиб
юлдуз юзидай,
Электрик лампалари
тегида тинмай,
Стулларда
саҳаргача
ўтириб, энмай,
Сатрларга
қаттиқ боқиб
диққат кўзидай,
Мужодала
қуввасида
ҳар бир ҳарфнинг,
Уруғини топмоқ учун
коммунизмнинг,
Кеча-кундуз
тиришувга
йўллаган одам,
Кичик китоб
тепасига
ёзаётир очиқ хотира:

«Оғир
 ва зўр
 талашларнинг
 узоқ умрида,
 Иродангиз
 қўлларидан
 чиқмасин сира,
 Мафкуравий
 курашларнинг
 хандақларида,
 Қилич,
 милтиқ,
 бомба,
 бўлсин
 диалектика!»
 Кўрсин
 букун
 кенг уфқлар
 Ленин таққанин.
 Билсин
 букун
 яшин-ўқлар
 қайга оққанин.
 Кеча,
 сотқин
 профессор,
 Дорилфунун
 минбаридан
 лекция қилган.
 Синфларга тўлиб
 юзлаб,
 минглаб студент,
 Зўр қўшиндай
 ўсаётган
 минглаган кадр,
 Диққатини
 миҳдай қоқиб
 тинглаган шуни!
 Кеча,
 душман,
 наркомпрос бўлмаларида,

Хоин,
сотқин юмушларга
сигналлар урган;
Қизил стол
тепасида қўлни кўтариб,
Қора тилак
меҳробида фотиҳа қурган.
Кеча,
унда —
қурилишда душман инженер,
Қурилажак зарур, янги
гигант заводнинг
Фундаментин
содда,
чирик,
бўш қилиб қўйган.
Кеча
унда
социал ўлка қалъасининг
кўмир конида
Олчоқ техник,
оқ инженер
Машиналар,
моторларни
бузиб ташлаган.
Кеча,
бизнинг мактабларда
бир тўда душман,
Тоза, ўсгич
новдаларни
буза бошлаган.
.....
Улаётган синфларнинг
тулки эрлари,
Ниқоб кийиб,
бош кўтарган,
беркинган жойдан

Уқ узмоққа
куч тўплаган
ҳар ифлос сойдан.

Ҳаёт-мамот
учун борган
кенг ҳужумимиз,
«Қим — кимни?» деб,
фурсат бермай
кенг жабҳа бўйлаб,

Муштумзўрни
барбод қилган
бизнинг ҳукмимиз

Ерган
яра
юрагини
ҳар бир душманнинг,

Хаёллари
пучга чиққан
қора
НЭПманнинг.

Ҳужумимиз
зарби билан
синган
инженер,

Тарих ҳукмин
тингла!
Бажар!
Сўйла!
Ҳисоб бер!

Бу тақдирнинг қонунлари
эмас бетамиз!

Ер ва сувнинг
жиловини
қўлларда ушлаб,

Техниканинг
иродасин
тишлаб,
олқишлаб,

Биз турмушда
янги жаҳон
қуриб борамиз.

Керак бизга —
 ўзничг кадр!
Керак бизга
 саноатда пишган ишчидай,
Оғир кунлар
 кўкрак керган
 зўр курашчидай,
Кескин, қатъий курашларга
 ботир сафарбар!
Юраги,
 кўкраги,
 суяги билан
Улуғ ишлар
 шарафига
 ўзни бахш этган,
Бизнинг боғда
 биз-ла ўсиб,
 вояга етган,
Миясининг милтиғини
 постларда ўқлаб,
Огоҳ,
 сергак,
 ҳушёр,
 маҳкам
 қаҳрамон аскар.
— «Қани?
 — деса —
 — Бизга кадр!»
 Гигант заводлар,
«Бергин!
 — деса —
 — Бизга кадр!»
 Ҳар колхоз,
 совхоз;
«Кадр!» деса
 бонг урароқ
 партия, Цека,
Чанқов билан
 «кадр» деса
 пахтазор ўлка,

Тайёр турган,
Яратгувчи, керак кадр:
Ўзгартувчи,
Курашгувчи, ботир,
моҳир,
уста, муқтадир,
Керак
кадр!

Йўлчи юлдуз бўлди,
порлатди
Ленин,
Бу кескин
сафарнинг
ғалаба йўлини —
Шу йўлни
ўн йилда
босиб ўтмасак,
Ун йилда
шу йўлни
сувдай ютмасак,
Тишини
қайраган
дунё олдида,
Кучсизча
бош билан
жавоб берамиз.
Бош билан,
тан билан,
таналар билан,
Эзилган,
титилган
эллар кетидан
Очқоқ кўчалардан
ушоқ терамиз.
Тонг турадир,
тоза,
совуқ,
мармар ҳаво
Москва
юзларига уради.
Қор
тиззадан юқори,
Моторлар
кетидан:
чошиб юради.
Бўрон,
тўполон,
жонсиз парларга
миниб уцади.

Совуқ шамолларда
 соврилган
 хирмон.
 Ҳаёт жонли,
 ишга кирган йигитдай —
 Чарчаш
 сира йўқ.
 Осмон:
 тип-тиниқ,
 Чизиқсиз,
 белгисиз
 ёзилиб кетган.
 Уйнаб,
 қувалашиб,
 инаётган қор
 Гавдалар
 устига
 тез ёпишади.
 Чумали сингари
 Автомоторлар
 бирининг изига
 бири тушади.
 Шундай кўчаларда,
 шундай кунларда
 Москва
 қурилгани киради.
 Фақат Москвамас,
 бутун СССР —
 Шимолдан
 жанубга
 қулоч ёзган ер;
 Шимол,
 жанубларни
 қўлга олган эр,
 Янги дунёларни
 барпо этади.
 Биз, улуғ
 бир дунё
 қуришга
 Бутун жаҳонларга
 сўз бердик.

Бутун жаҳонларни ташвишга солиб,
 Бутун бурчакларни титиб,
 ўқиб,
 куч олиб,
 Бешйилликлар биносини
 чарчамай қурдик.
 Бутун қарашларни, барча сезгини,
 Бутун иродани, бутун севгини
 Бешйиллик сафарнинг
 изига бурдик.
 Қўрқитмади бизни
 умидсизликлар,
 Қийинликдан ҳуркиб
 қайтмадик.
 Уфқлари — қора, тақдири — ўлим:
 Адашган, тойганлар
 йўлига кириб:
 «Суръат... ҳадсиз
 кучли..
 кўтаролмаймиз...
 Аравани узоқ йўлга
 кўп итаролмаймиз...
 Бўлдик, қурмаймиз»
 деб айтмадик..
 Меҳнат бўлди бизнинг шараф,
 бизнинг ирода,

Куч қўшилди,
ортди,
қувват
бўлди зиёда.
Кетда қолди
бир замонлар
харсанг тош меҳнат.

Меҳнат бўлди:
қаҳрамонлик,
бирлик,
омонлик.

Барча бирдан
ишга ёпишдик.
Кулбалар ўрнига
гигантлар қуриб —
Қурмоқ
одатининг
ишқида пишдик.

Бутун оғирликлар,
бутун мушкуллар
Оч қолган
Бир бўри,
қўпол айиқдай,
Бизнинг елкаларга
минмоқ бўлдилар,
Лекин елкалардан
коллектив кучнинг
Учи, зарби билан
эндилар.

Мана АМО,
мана бизнинг юрак,
бизнинг жон,
Мана бизнинг томир,
бизнинг қон,
Мана шу АМОлар,
гигантлар билан
Шарманда бўлмасдан
жаҳонга боқдик,
Умидсиз,
ишонмас,
пуч юракларга,

Биз мардлик,
йигитлик
шамини ёқдик.
АМОнинг
қичқирган
товушларига
Бутун Москва
қулоқ солади,
Бутун Москва
шунга уйғониб,
Бутун Москва
шу билан ёниб,
Шундан
ҳаёт нури олади.
Ана у цехнинг
саҳнидан
янги машиналар
юра кетди-ку!

Янги машиналар
дунёга келиб,
Бизнинг ироданинг
нашъаси кулиб,
Янги машиналарни
сура кетди-ку!
Булар
эртасига
сафарга
чиқиб,
СССР бўйлашиб
кетади.
Шўро даласининг
қўкракларида
Инқилоб қургали
етади.
Эски асрларнинг
аравалари,
Тева карвонлари,
қўнғироқлари,
Бизнинг АМОларга
йўл бўшатажак,

Бизнинг АМОларнинг
отлари ўтган
Узун кўчалардан,
сўнгсиз йўллардан
Асрли хушсизлик,
жимлик ботажак.
Мана шундай
одимларни биз,
йўлларга
бостириб,
ташлаймиз.

Қувиб ўтмак
ашуласини,
Бутун жаҳон бўйлаб
бошлаймиз.
Бизга мазах билан
кўз тиккан
душман —

Эшитсин
ўн йилнинг
ашуласини,
Қаҳрамон кунларнинг
кўкраклариди,
СССР кўкида
порлаган
қувиб
ўтмакликнинг
зўр шуъласини.

Бизнинг ироданинг
пўлат буйруғи,
Бутун жаҳонларни
ишга солади.
Бутун жаҳонларни
ишга ҳам солиб,
Улардан
ўтиб ҳам олади.
Янги ютуқларга,
ғалаба сари!
Беш юз-у ўн саккиз
гигант
АМО ни,

Қатъий йил ичида
... ишга қўямиз.
Ҳеч қандай
бир тарих
кўрганми
бунни?
Янги ютуқларга,
ғалаба сари!

НИМА БИЗГА АМЕРИКА!

Нима бизга,
Америка?!
Нима бизга,
унинг суръати.
Унинг тезликлиги,
кучи,
қуввати.
Унинг шижоати,
унинг ғайрати.
Мана биз
шу қисқа муддат ичида
Шундай тезлик билан
етдикки,
Шундай гигантларга
кетдикки,
Ҳатто,
ўйлай олмас
унинг фордлари;
Унинг раҳбарлари,
унинг лордлари.

Булутларга
бош чиқарган
Америка
мана!

Мана ўша
бадмаст гавда,
қарри тантана.

Букун шундай:
 асаби
 бузилган.
 Томири
 толган.
 Гўшлар
 эриб тушган,
 бир суяк қолган.
 Илдизи чириган
 бир чинор каби
 Қаттиқ шамолларга
 бўйин эгади.
 Булутлардан
 кулиб боққан
 у мағрур тана
 Бир карра
 ерга тегади.

 Заводда
 иш кўрган
 бечора ишчи,
 Эртанги
 қора кун
 тушин
 кўради.
 Эртанги
 ишсизлик
 ашуласини
 Оқшомги уйқудан
 ёдлаб туради.
 Ранги сўлгин унинг,
 дилида — алам,
 Юрагини
 эзаётир
 жуда оғир
 ғам.
 Кеча
 корхонада
 бир шов-шув бўлди.
 Ишдан қайтар экан
 чарчаб
 бўшашиб,

Станоклар
гўё
боқиб,
тўниб,
термулиб
—«Эрта келма»
деган
бир қараш қилди.

Эртага
машиналар тўхтайдди.

Эртага,
зўр завод
юрмайди.

Эртага,
қорни оч,
яланғоч
ишчи,

Бир ларча
нон сўраб
ҳар ён чопади.

Тарқалса
бир жойдан
бир овқат иси,

Эзилиб,
қўзғалгач
орзу
ҳаваси;

Боласи,
хотини,
қизи, синглиси,— оч бари...

Овқатни
кимлардан,
қайдан топади?

Кечаси
у ширин
хаёлга ботиб,

Қучини
кимларга,
нимага
сотиб,

Юрган кунларига
афсус қилади.

Балки, у
 эртанги
 забастовкада
 Энг олдин
 йиқилиб
 ўқдан ўлади.
 Балки, эртага-да
 бир парча ноннинг
 Ҳавас,
 ишқи билан кулади.
 Мана мен,
 эртанги
 ёруғ кунимнинг
 Қайдан келажагин
 биламан.
 Эртанги
 бахтимнинг
 ашуласини
 Мен ўзим
 қўл билан қиламан.
 Эртанги
 ашула,
 Эртанги
 достон,
 Мана шу пўлатнинг
 оҳангги бўлар,
 Сезги,
 шуурларни
 Сафарбар қилган
 куйларда
 темирнинг
 товуши кулар.

Мана бу
 машина,
 мана бу
 қувват,
 Мана бу
 фабрикам,
 заводим менинг.
 Айланиб,
 ҳар куни
 бахт келтиради.

Ҳар минут,
 ҳар онда
 менинг юрагим
Шу бахтнинг
 ҳавасин
 эмиб туради.

Мана мен
 кучимнинг
 болғаси билан,
Ўз синфим ишига
 олов бераман.
Бешйиллик
 куйига
 одимлар ташлаб,
Минглаб йўлдошларни
 етаклаб,
 бошлаб

Янги дунё сари
 юраман!

Нима бизга
 Америка,
Нима бизга
 унинг суръати!
Унинг тезликлиги,
 кучи,
 қуввати.

Мана биз,
 ўзимиз
 сафарга туриб,

Ундан ўтиб кетамиз —
Яратиб

 заводлар,
 машиналарни.

Чўянни,
 пўлатни
 изларга солиб,

Ундан йўлимизга
 мадад,
 куч олиб,

Олий тилакларга
 етамиз!

Сибирь саҳролари,
Урал тоғлари,
Днепр сувлари,
нефть булоқлари —
Бизнинг иродага
бўйин эгади.
Бизнинг ироданинг
пўлат зарбаси
Қўл етмас жойларга
қаттиқ тегади.
Мана мен
Америка суръати билан
Станок
бошида
пойга
қураман.
Тўрт
минут
ичида
қилган ишини,
Икки минутларга
бўламан.
Шундай суръатларни
қувиб етдикки,
Шундай қадам ташлаб
чошиб кетдикки,
Америка
хаёл ҳам қилолмас уни.

Ҳар ишим,
юришим,
турмушим
менинг,
Белгиси
эртанги
порлоқ бахтимнинг!
Мана шу белгилар
остида туриб,
Эртанги
бахтимни
мен чақираман.

Пўлат рельсларда
сафарга юриб,
Унинг амалини,
отини атаб,
Албат келишликка
мажбур қиламан!

БАХТЛАР ВОДИЙСИ

(Фарғона шеърларидан)

Кўм-кўк.

Кўм-кўк.

Кўм-кўк...

Кўклам қуёшидан
 кўкарган қирлар,
 Пўлат яғринларни
 Кўтарган ерлар
 кўм-кўк!...

Салқин саҳарларда
 уйқудан турган,
 Булоқ сувларига
 юзини ювган,
 Мармар ҳаволарнинг
 қўйнига чўмган,
 Зилол бўшлиқларга
 кенг қулоч қўйган,
 Мустақиллик
 ишқи билан

ёнган далалар

кўм-кўк...

Уфқимизнинг ҳирсларини
 ўзига тортган,
 Елкасига тарих билмас
 ғалаба бртган.
 Улуғ йўлда толиқмасдан
 тез кетаётган
 бахмал қирлар,
 кенг бўшлиқлар,
 пахтазор ерлар

кўм-кўк...

Тонг палласи ҳавас билан
 далага оққан,
 Муздай совуқ шаббодалар
 танига ёққан,
 Кетмонлари
 кун тиғида
 ярқираб боққан;
 Ғўзалари
 ўсиб,
 гуллаб,
 кўсаклар таққан:
 Бу — тоғларнинг этагига
 ёзилган гилам,
 Соғ ўпкаси
 тўлиб нафас
 олгувчи бу дам,
 Товушлари куйга тўлиб
 Пишқирган дарё,
 Ҳеч ғуборсиз сезилгувчи
 бу тоза ҳаво,
 Бутун борлиғи-ла
 орзуга тўлган,
 Ҳуснлари қип-қизариб
 етилган ғўзал,
 Томирлари кучга тўлган
 бу ёш навқирон,
 Яна янги ўлжаларга
 отланган
 карвон;
 Зўр сафарга
 руҳ беришга
 ҳаводай даркор;
 Янги бешнинг нотасини
 олган бастакор;
 Барча япроқлари
 бирдай кўкарган,
 Новдалари жонли,
 бу ноёб баҳор,
 Қарашлари нурга тўлган
 бу улуғ водий
 кўм-кўк!..
 Эй, Фарғона!

Эй, большевик водийсида,
 пахтакор—деҳқон,
 Эй, ўлкамиз
 томиридан,
 жўшган
 тоза қон.

Салом сенга!
 Эй, Қайнардан
 чиққан
 қахрамон!

Салом сенга,
 ўлкамизнинг кўз қорасидай,
 Гард юқтирмай,
 гуркуратиб
 кўкка кўтарган;

Салом сенга!
 Полосонлик
 Ҳайдар капитан!

Кўм-кўк...
 Кўм-кўк...
 Кўм-кўк...

Меҳнат—шараф ва шон бўлган
 водийлар
 кўм-кўк..

Ғўза гули билан
 қалблари ўсган,
 Ғўза япроғи-ла
 қалби кўкарган
 водийлар
 кўм-кўк...

Кўм-кўк водийларда
 пўлат излардан,
 Кечаётир қора поезд
 учиб,
 қарсиллаб,
 Электрик томиридан
 оққан қонлардан
 Бутун ўлка
 ширираётир
 чанқаб,
 ҳарсиллаб,

Бутун ўлка ишлаётир
 пишиниб,
 терлаб...
 Эй, Фарғона!
 Эй, бўйнига
 қора тўрва
 осган жонлардан,
 Эй, ҳар куни,
 гадойликка
 тортган онлардан.
 Эй, танларни
 шилиб ётган
 ҳаром қонлардан
 Бир йўласи озод бўлган азамат ўлка!
 Эй, ҳаққи-ла
 бош кўтариб,
 янги даврга,
 Миллионларнинг кенг бағрига
 улғайиб кирган,
 Эй,
 муштумзўр ўсган ерга
 электрикдан,
 Трактордан,
 комбайндан
 қўзғалиш берган.
 Бўла,
 юмшоқ,
 семиз,
 сероб
 сийналарида
 Янги давр юрагининг
 ўти кўкарган,
 Юраклари тетик урган
 Оппоқ,
 момиқ тан!
 Қўм-кўк... Қўм-кўк... Қўм-кўк..
 Диллар
 ҳавас билан тўлади,
 Юзлар
 севинч сепиб кулади.
 Тўрт томони осмон билан
 ўралган водий

Кундан-кунга
хусни ортган ойдек тўлади.
Кўм-кўк.. Кўм-кўк... Кўм-кўк...
Янги кунга чиққан
водий оёқларида
Оч ит каби,
судралгувчи
давр ўлади.
Эй, Фарғона!
Мушкул кунлар боласини
тишида тишлаб,
Ювиб,
тараб,
севиб,
ўпиб,
қучиб,
опичлаб,
Эй, бахтларни балоғатга
еткизган она!
Езилиб,
етилиб,
тўлиб ётади —
Еппасига
янги кунга
эришган Қува!..
Нафаслари тўлиб-тўлиб
қулоч отади —
Уйқуни тарк этиб
керишган ува.
Кўм-кўк... Кўм-кўк... Кўм-кўк...
Дунёларни қойил қилган
увалар
кўм-кўк!..
Мардчасига отни сурган
қувалар
кўм-кўк..
Бу голиб шторма тантанасидир,
Бу бизнинг
сафарнинг
зафар сасидир.
Дунё остин-устун бўлди,

Янги дунёнинг
 қарашлари ўткир,
 ҳужумлари зўр,
 Енгилган дунёнинг бағрини босиб,
 Юлдузга интилган
 бу давр мағрур,
 Ишонч кўзи билан
 олға боқадур.
 Кўм-кўк... Кўм-кўк... Кўм-кўк...
 Йўлда катта доvon бор ҳали,
 Қизил соҳилларни
 маҳкам тутайик:
 Шунда денгизларда
 сузмас ёт қайиқ;
 Баланд чўққиларга
 кўтарилганда
 Тоза нафасларни
 тўла олайлик.
 Эй, бахтли водийнинг большевиклари!
 Эй, ўлкани
 электрик дарёларига
 Еш боладек чўмилтмоқчи
 бўлган фидокор!
 Эй, болага тоза кўйлақлар
 Қийгизувчи ўртоқ пахтакор!
 Кўм-кўк водийларни
 кўз қорасидай,
 асра!
 Баргларига
 гард ҳам юқтирмай!

МАҲОРАТ

(Пахта планини тўлатиш тўйларига)

1

Тонг ёришиб,
 Тонг ярқираб келади;
 Кўзга ҳам, қўлга ҳам ўзни сездирмай —
 Оёқ босишлари қоронғиликнинг
 Акс этмас қулоқда бир оҳанг билан.
 Ҳаво — нафасларда булоқ сувидай,
 Шиша кўм-кўклиги,
 Кўк тиниқлиги,
 Саҳар салқинлиги касб этар мағрур.
 Кеча йўқолади.
 Тонг-чи?
 Ярқираб,
 Тўла ҳусн билан, қучоққа сиғмай,
 Ҳур-ҳур шамол билан тўлиб елади.
 Дала —
 Гунчаларни очиб бирма-бир
 Япроқлардан товуш беради.
 Ҳаёт чақиради
 Тўлиб ишқ билан.
 Азон товушимас
 мени чақирган!
 Е қўпол ва оғир
 дағал йўталиш
 Гурзи тушган каби тушмас елкадан!
 Ҳеч ким қувламайдир далага қараб!
 Наҳор-чи?
 Даланинг сочини тараб:
 Сезилмай қистови ташқари кучнинг,
 Келтирмай хаёлга қамчи захрини,

Биз ўнлаб,
Биз юзлаб,
Биз минглаб... шундай
Далага оқамиз экин оралаб...

2

Бу дала,
Бу кўклик
Кўп ошна бизга,
Киндик қони шунда тўкилган;
Бизнинг суюгимиз қотган шу ерда...
Жуда кўп насллар
Шу ерда битган;
Ўлим:
Чўлда товонларга қадалган тикан.
Мўккига ёпишган янтоқдай содда,
Одатга айланган,
Бир расм бўлган:
Бизнинг бобо,
Бизнинг уруғ,
Қавм-қариндош,
Бизнинг авлодимиз янчилиб ўтган.
Уларнинг бошлари чумчуқ бошидай
Шартта узилганда
Сўрмаган ҳеч ким:
Муштумзўр оёғи остида
Улар — қул,
Қафангадо,—
Ўлимга маҳкум.
Уларни латтадай,
Подадай,
Молдай
Қўлдан-қўлга сотганлар бирдай.
Биз мажбур бўлганмиз
Очлик,
Ўлимга!
Бизларни қилганлар:
Хор,
Ожиз,
Гадоӣ;

Қулаб чўкаётган йиқиқ деворни.
Улим боса берган

тошган дарёдай.

Зулм кўланкаси бошдан кетмаган,
Қамчиси синган-у
Занжири келган.

Кишани баттароқ бир офат билан

Улим сиртмоғини чўза бошлаган.

Нафас олмоқлиққа дунё бўлган тор,

Тиланчи,

чойракор,

муҳтож

мардикор —

Булар маъносидир ҳаётимизнинг;

Фақир, қашшоқликнинг бадбахт совғаси,

Бу мушкул,

Энг оғир,

Буюк фожиа.

Лаънат ижодидир у, жамиятнинг...

Асло, яшаш эмас,

Улим билан тенг,

Энг арриқ,

Энг қаттиқ,

Энг оч, қоқ ерда

Биз омоч сурганмиз —

қўлларда кишан;

Биз чигит тикканмиз —

Сочиб ерга дард.

Ҳосил-чи? —

Шилиниб олинган биздан

Икки қат зулмнинг қамчиси билан.

Аччиқ ғазаб билан вужуд титраган;

— «Э ноумид,

Беинсоф,

Худо беҳабар!»...

Жазо отрядининг товонларидан

Бизнинг пешонанинг қонлари томган...

Ҳеч қуёш кўрмаган бизнинг орқамиз.

Янада, биз фақир,

кўмаксиз,

якка.

Тирикчилик,
бола,
оила,
Куни қолган фақат кўсакка!..

3

Улка бўйлаб ғалаба қилган
Отлиқлари колхозчиларнинг
Донг чиқариб, кишнаб ўтадир.
Дунё-дунё ғалабаларда
Бизнинг илҳомчимиз —
— партия сен-ла,

Йўлчи юлдузимиз,
сенинг йўлинг-ла,
Емрилиш хавфидан тамом қутилган
Барча ҳодисани,
Барча неъматни;
Чанқов эгаллашнинг завқига тўлган;
Ҳаёт саҳнасида шу янги одам,
Ўзи ижод этган мўъжизаларнинг
Улуғ тарихини

дала кўксига
Большевистик рўзғор,
бахтли оила,
Янги тартиб билан битадир.
Бепоён чўлларнинг жиловларини
Бизнинг қўлимизга сен олиб бердинг,
Бизларни яроқлаб трактор билан,
Политотдел номли карвонбошилар,
МТСлар қуриб йўлларимизга,
Тўла сабот билан ишга киргиздинг.
Шу юксак тоғларнинг

этакларидан,
Улуғ дарёларни
ёқалаб кетган,
Уфққа улашиб,
Осмонга етган,
Шу гўзал мамлакат,
шу олтин чўллар,
Қиличдай йигитлар,
Лочиндай қизлар —

Сенинг исмиңг билан аталиб,
Ҳеч ким синамаган,
Ҳеч ким кўрмаган,
Парранда учмаган,
Юлдуз кечмаган,
Эңг улуғ сафарга
йўлга чиқдилар.

Уйда,
оилада,
далада,
қирда,
Оппоқ пахта битган серунум ерда,
Озод меҳнат зўр жадал билан
Инсонни қайтадан кўкартирганда,
Ҳар минут сен ўзинг биз билан бирга!
Муштумзўрдан,
Муштумзўрликдан
пахтазорни тозалаганда,
Бизга йўл бошлаган —
бу — сенинг чоранг!
Ҳосилдор ерларга,
Бўстон чўлларга
Бизни хўжа қилган
сенинг ироданг!
Водийлар бахтининг сен байроқдори!
Эңг илк қадамини ташлаган зарбдор,
Барча колхозчининг
фахри,
мадори,
Сен бизда эңг буюк, олим пахтакор!
Тўла енгишида коллективлашнинг
Бизга ишонч берган
у, улуғ номинг,
Бизни ҳавас билан
куйига солган,
Чидам, сабот берган,
сенинг илҳоминг!
Бутун мамлакатнинг кўзида баҳор:
Бутун диққат
унга тикилган,
Бу муқаддас,
Ёт қўл урилмас,

Ҳар нарсадан олий меҳнатнинг
Покиза мевасин кўриб бахтиёр.
Бутун ўлка оппоқ далада:
Дала — тўла,
Дала — оппоқ,
оқ,
Ер ва кўкни пахта тутғудай,
Худди қор ёққандай далага!
Шуларнинг барига
ўзимиз хўжа!
Шуларнинг ҳаммаси
бизнинг қўл билан,
Бизнинг билак билан юзага келган.
Бу — бизнинг кучимиз,
Бу — қудратимиз:
Оппоқ пахта бўлиб етилган!
Фақирлик,
қашшоқлик,
муҳтожлик,
хорлик,
Бу сифат энг улуғ сафар йўлида
Емрилиш йўлини кечган карвонга
Ортиқ мансуб эмас!
Бу — ўтилган из!
Бу ортиқ орқада қолган бир манзил!
Олда — порлоқ,
мукаммал ҳаёт,
Табиатни енгган озод иш.
Инсонга муносиб
давлатманд турмуш
Баҳордай барқ уриб тўладир.
Бу — маҳорат,
Бу — зўр тантана.
Бу — фақат бизларга аталган бир шон.
Бу — тарих исмидан
бизнинг кўкракка
Чексиз шараф билан
Тақилган нишон.

Йўлчи йўлда давом этадир;
Тетиклик зўр босган изларда,

Забт ўлмаган юлдузларнинг
нури кўзларда,
Жанг шундайин завқ билан тўла;
Табиатнинг ваҳший кучини
Онгли меҳнат тўла енгунча,
Муштумзўрдан,
Муштумзўрликдан,
Хусусий мулк фалокатидан,
Лаънат салқитидан у, маишатнинг
Инсон онгин бутунлай озод
ва покиза қилганга қадар
Чидам,
ғайрат,
жанг,
Зарра бўшашмасга бўлган сафарбар!
Барча зарурат-ла аслаҳаланган,
Олға ўтар
сафари отнинг.
Бу жанг — кўтаражак
бош чўққисига,
Асл манзилига
синфсиз ҳаётнинг.

ЎЗБЕКИСТОН ХОТИРАСИ

(Вера Инбердан иқтибос)

Мен кўрдим энг гўзал баҳор пайтини,
Япроқни кўкартган у, тонгларингни;
Меним бошларимга тегиб ўтдилар
Гулдаста қўллари булоқларингнинг.

Баҳор боғларидан куй айтиб ўтган,
Зилол сувлар ҳали эсимда —
Чанқаб бориб сероб бўлганим —
Далангга қуёшлар тўшалган кунда.

Мендан сўра: доно қуртларнинг
Чарчамасдан, сира тинмасдан
Гўзал келинчакни кийинтиргали
Ипак тикишини энди биламан.
Сенинг хотирангни унутмас асло,
Меним юракларим, Урта Осиё!

Узумзор жаннатни мен кўрдим,
Баҳор эртасида боғбон дер:
— «Кўзгал!»

Қишнинг уйқусидан кўз очган новда
Талпинар шамолда:
— «Мана, мени ол».

Сунбул сочли, фарқи очилган
Лола лабли бир қизни кўрдим,
Кеча грензавод ўқишга қўйган;
Олдида микроскоп, узун киприги
Қарашдан тўсарди кўзнинг нурини.
Яқин бордим,
гап ташлаб кўрдим:
— «Салом,— дедим унга,— Москвадан».

У ҳам жавоб берди:

—«Сизга ҳам мендан»

Қалдирғоч қошини яна чимирди,
Сухбат очар эди илмдан — фандан.
Сенинг хотирангни унутмас асло,
Меним юракларим, Урта Осиё!

Икки ўртадаги узун масофа,
Менинг кўзларимнинг нури-ла тўлган;
Эй, Урта Осиё,

сенинг хаританг

Менинг деворимга ёпиштирилган.
Колхозчилар, шаҳарликларнинг
Узун қаторида

қуёш,

шовқин,

шон!

Гулловчи водийдан,

бол боғларидан

Уйнаб оқар экан эрка Зарафшон.

Чошгоҳ чоғи далада бўлдим,

Ловуллайдди тепада қуёш,

Қум ёнадир, чўғ бўладир тош;

Ҳалқумлар қурийдир,

ҳаво иссиқ, дим,

Чопиқдан бўшаган колхозчи бир зум

Дам олиб ётади, кўлагада жим.

Ҳамма нарса сафарбар сенда,

Ҳар бириси ўз куйин куйлаб:—

Автомобиль,

арава,

туя —

Пахта ташир ўлкани бўйлаб...

Қулочинг чўзилган Афғонга қадар,

Унда тамом бўлар бизнинг ўлкамиз,

Бир сиқим тупроғи олтиндан азиз,

Соқчи сергак турар чегарамизда:

Ильич чироғининг нурлари кўзда,

Меҳнат ва шодликнинг қўшиғи —

Меним қўшиғим ҳам тугалар шунда.

Сени унутолмас юрагим асло,

Эй, Урта Осиё, Урта Осиё!!!

Х А Й Р Л А Ш У В

Ўзинг сўйла, шу қора кўзлар
 Унутарми шу учрашишни?
 Шунча ўсиб ништар киприклар
 Кўрганмикин шу гўзал тушни?

Ениб турган олов дудоқлар
 Бошқа лабга бўлганмикин банд?
 Юракларнинг ўйнаши ҳеч бир
 Бўлганмикин шунчалик баланд?

Унутмасман сени ҳеч қачон,
 Юрагимда қоларсан абад;
 Сен қоларсан мен билан мангу,
 Юрагимга ошна бўлган дард!

Сўроғим шул: қора кўзларнинг
 Йўқолмасин сира вафоси.
 Бошларга тушмасин ҳеч қачон
 Шу кўзларнинг ҳижрон жафоси.

Сен қоларсан бу ерда ёлғиз,
 Мен бўларман ҳамон дарбадар,
 Қуёш уфқларга боққунча,
 Ой айланиб ўтганга қадар.

Хайр сизга, икки оҳу кўз!
 Хайр йўлдош, хайр ошна!
 Хайр сизга, эй икки юлдуз,—
 Хайр сенга, эй гўзал дунё!

М А Н З А Р А

Қор... Қор... Қор...
Кўзларим қамашар боққанда,
Ҳамма ёққа чўккан баробар,
Бирор ерни қилмаган канда.

Қорли ер устига тинмайин,
Ўтхона ташлайди оқ тутунни.
Тутун чўзилади қор сари, секин
Сахро тугатади қора тунни.

Тутун қуюлади қор томон оғир:
Сахрога чўкади тоғ силсиласи,
Шундайин бир тоғки, оппоқ ва юмшоқ.
Қорли тоғларнинг ҳам келар ҳаваси;
Бағрида кўмилар қуёш нафаси.

Қуёш кўринади...
Ўт қўйиб ёндираар тоғ этагига;
Қуёш тикилади, тоғ титилади
Боқмайди ёлқинда ёнган тагига.

Яралар ажойиб гўзал манзара,
Қуёш тутган каби булутларга жом.
Уни узраштириб қор ва туманга;
Табиат ахтарар ўзига рассом.

БАҲОР

Ҳусн қўшиб ҳар кун ҳуснига,
 Табиат чақириб ўз қучоғига;
 Ҳар кун кийиб янги бир либос,
 Чақирар ўзининг ёшлик чоғига.

Тинмай эсар ҳар томонга ел,
 Қўймай сочар ўрикнинг гулин,
 Дарахт шохларини силкитар,
 Уйғотишга бошлар уни тун.

Булбул сайрар, чумчуқ чирқарар,
 Хабар берар асли — зотидан,
 Гулга қўниб қаттиқ сўйлашар,
 Қиш пайтининг хотиротидан.

Тиним йўқ, ҳар нафас сеп ёзар,
 Баҳор ечиб ўз тугунчагин,
 Тонгги куртак, оқшоми гуңча
 Саҳар туриб очар чечагин.

Дала юзин қоплар чечак — гул,
 Кулиб чиқар ёриб ер тегин,
 Зангор кўзларига тўлар нур,
 Шудринг билан ювар кипригин.

Янгидан жонланар коинот,
 Ҳаёт бошлар колхоз ерлари,
 Коллектив куч билан гуркурар
 Адирлари, чўли, қирлари.

Меҳнат завқи тутар ўлкани,
Саҳар кетар чўпон тоғига,
Бири ариқ ҳазир, ер ҳайдар,
Бири гул ўтқазар боғига.

Ҳар япроқни аяб ўстирар,
Ишққа тўлиб чиқар наҳорга,
Шоир бошлар юрак шеърини,
Севгисини очар баҳорга.

Бағрингга торт, кучоқла, баҳор!
Жозибалар барчаси сенинг.
Ишга кирган, гуллаган чоғи,
Сен ёшлиги буюк ўлканинг.

Йўлга солар, тутар қўлимдан,
Бошимдадир сенинг хаёлинг;
Юракларда ёнар суратинг,
Гўзаллигинг, гулинг, жамолинг.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ДАРЁ КЕЧАСИ

Дарё гўзал... осмонда юлдуз,
Ой сузмоқда адир устидан.
Соя солган кўкдан оқ булут
Фазоларга ўз уйқусидан.

Кеча гўзал, дарё тинимсиз,
Ағдармоқда сойнинг тошини,
Далаларга чўзиб оёғин,
Қорлиқларга ўраб бошини.

Тоғлар боши қорга кўмилган,
Қор устида оппоқ бир туман...
Туман хаёлига қуюлган,
Паға булут, феруза осмон.

Тинмай оқар, дарё пишқириб,
Қуйи кетар ойли тун бўйлаб;
Сой бўйидан, дарё тунидан
Водийларга ҳикоя сўйлаб.

Дарё тўлқин, шамол қўйнида,
Порилламоқдадир чироқлар;
Ёришмоқда унинг аксидан
Чўққилар, адирлар ва тоғлар.

Кеча бўйлаб, дарё ёқалаб,
Ўтмоқдадир катта намойиш;
Келмоқдадир баланд кирлардан
Ер қўпорган портлашдан товуш.

Ер қўпориб баланд бақирган,
Қирдан тошар бир кучнинг саси;
Гидромонтёр сувидан қочган
Шағалларнинг сўнгсиз ғавғоси.

Сойда шамол... дарёда тўлқин...
Паром сузмоқдадир чайқалиб;
Ўтмоқдадир ишчи, уйғоқ тун,
Ер ва кўкка ғавғо, жар солиб.

Тун тинчини бузган зўр дарё,
Товланмоқда инсон қўлида,
Қурилмоқда буюк бир бино
Дарё ўтган ўлка чўлида.

Довул қоқиб ўтар уйғоқ тун,
Тайёр бўлар тонгда бош тўғон,
Чексиз шодлик билан югурар
Саҳроларнинг юрагига қон.

Пишқирувчи ваҳший дарёга
Кўрсатилар тамом янги йўл.
Бош инженер завқ билан қўяр
Чирчиқ тутган бир қоғозга кўл.

Бўйин эгар дарё амрга,
Оқа бошлар янги из билан,
Инженерлар, ишчи зарбдорлар
Мағрур кулар ёнган кўз билан.

Тун ҳам ўтар мазмунга тўлиб,
Унутилмас дарёга бу он.
Унутолмас буни ҳеч қачон
Дарёдан зўр ва моҳир инсон.

ОНТ

Кўк юзи ойнадай тиниган бир тонг,
Миллион-миллион қизил байроқлар
Лоласига ўлка бекинган;
Гўзал бир буюклик, тантана!
Қаҳрамонлар ва нишондорлар
Минбарига мамлакат минган.
Ўлка куни тамом қутулган
Ҳалокатдан, ўлим — қазодан;
Қасам такрор этган —

онт ичган

Мағрур садо келар фазодан:
— «Менким, СССР
Меҳнаткаш халқининг ўғлиман;
Шимолдан — жанубга,
Шарқдан — ғарбгача
Чўзилгандир менинг Ватаним.
Энг баланд учида Помир тоғининг
Тикилгандир зўр байроғимиз,
Кутбнинг қаҳратон муз саҳросида
Шмидт деб аталган буюк тоғимиз.
Қорақумнинг энг жазирама,
Ениб турган ўт қучоғидан
Толиқмасдан ўтди бизнинг от,
Осмонни тўлдириб ўз товушига
Пўлат қушларимиз ёзгандир қанот.
Ўлка осмонининг булут орқаси
Текширилмоқдадир бирма-бир,
Фазоларда турар қоровул,
Кенгаймакда юрт харитаси.

Ерда ёвлар этилган барбод,
Муштумзўрни этдик тору мор,
Қиличимиз дамига келган
яксон бўлар,
бўлар хору зор.
Бутун бурчакларда,
ўлкада
Мустаҳкам қўрғонлар юзага келган!
Завод-фабрик билан,
колхоз-совхоз билан!
Тупроғимиз тамом бекилган.

Ўлкамнинг энг гўзал баҳори:
Гулга тўлган дала-тузимиз,
Шаҳарига, боғи, чўлига,
Дарёсига, наҳри, кўлига
Хўжайинмиз бизнинг ўзимиз.
Инсонликнинг шу ёшлигининг
Биз ўзимиз яратувчиси,
Бизникидир бутун муҳаббат,
Биз ўзимиз унинг куйчиси.
Ўлка ишқи билан тўлгандир юрак,
уникидир шараф,

уникидир ҳаёт.
Унинг ёди тўлган юракка —
Ҳар қандай ваҳима ўзга,
ёт!

Яшнаётган ўлка ғурури
этар дадил,
этар қаҳрамон;

Қўрқитолмас ўлим,
Қўрқитолмас ёв,
Душман бунда тополмас омон!
Яланғочдир қўлда қиличлар,
Бойқуш қўнмас ўлка боғига.
Қуроллидир нафратлар, ўчлар,
Қузғун келмас Ватан тоғига.
Чегаранинг тиниқ кўкига
Душман булутининг солинмас доғи,
Колхоз чаманининг кўксига
Тушмас отларининг туёғи.
Кўкимиздан ҳатто бир юлдуз

Учиб ўтмас чегара ёққа,
Сезса бирор хавф шарпасини
Юрагимиз турар оёққа.
Душман ўқи тешиб ўтолмас
Кўкимизда булутимиздан:
Чегарада қурармиз албат
Пўлат бир тоғ кўкрагимиздан.
Ҳеч бир душман минбаримизга
Қадаёлмас ўз ифлос тиғин,
«Ватан гулзорига ҳеч қачон
Суқа олмас ҳаром тумшуғин».

Қасам тугар,
Қизил майдон жимир бир фасл,
Акси садо кутар кучларимиздан
Ватанпарвар буюк бир насл.
Тўплар салют берар гумбурлаб,
Ерни олиб қанот остига,
Намойишни бошлар аэропланлар,
Осмонга тикилар юраклар, жонлар,
Ҳаракатга келар танкалар;
Отликлар жўтарар тоғдай кўкрагин,
Юлдуз учар босган изидан;
Аскарыйлар,
Халойиқ —
Улка,
Қасамида қаттиқ мамлакат,
Қилич келса қайтмас сўзидан.

ДОН ЧИРОҚЛАРИ

Тунда ўтдим, ташна кўзларим
Чироқларга этилди банда,
Енардилар улар кўкдаги
Юлдузларни этиб шарманда.

Енар эди Дон чироқлари —
Қаршисида юлдузлар хира,
Чироқларнинг ёлқин шуъласи
Этган эди ойни асира.

Тунда ўтдим ҳар ер чароғон —
Ер ва осмон эди лахча нур,
Бу нур эмас, кўкни қоплаган
Донни тутган элдаги ғурур.

Бу — бахтиёр саодатли эл,
Бу — қаддини кўтарган ўлка;
Бу — ҳосилдор ва момиқ тупроқ
Ўз кўкига ташлаган кўлка.

Бу — озодлик деган зўр бахтга,
Саодатга эришган умр.
Бу-чи, бутун СССР бўйлаб
Оққан билан тугалмас кўмир.

Тунда ўтдим, яшнаган дала
Қаҳ-қаҳ уриб этарди ханда
Ва кўкдаги миллиард юлдузлар
Тўнар эди бўлиб шарманда.

Қ И З

1

Мардликларга тўлган ўлканинг
Даласида, қишлоғида ёз,
Кўкда қуёш ва бир лочин қиз
Чаппор уриб этмоқда парвоз.

Пўлат қушлар ўраб атрофин
Учмоқдадир булутдан баланд.
Учмоқдадир қалдирғочдан тез.
Бутун ҳаво қўшиғига банд.

Қанотини қиз ёйган мағрур,
Осмон ости сўнгсиз, тиниқ, кенг.
Арзандаси, фахри, эркаси —
Кўкда учар юраги элнинг.

Эл биргадир кўкда қиз билан.
Юрагини олган қўлига,
Ардоқлаган бўлиб жонини,
Кўзни тиккан қизнинг йўлига.

Юрак ўйнар қинига сиғмай,
Осмонда қиз ва ёнар қуёш,
Эл тикилар ва севинчидан.
Жавдирайди кўзларида ёш.

2

Сўйла қуёш! Нималар бўлган
Сен чиққанда биринчи марта?
Бўлганмикин ер узра бир кўз
Кўрмак учун сени осмонда.

Сен тўшаркан нурингни ерга,
Нима бўлган шу сўнгсиз олам?
Бўлганмикин байрам ва шодлик.
Босмаганми ер юзини ғам?

Одам ўғли кўз очар экан
Сени кўриб қадим осмонда,
Не бўлгандир, нелар кечирган,
Қандай сезги бўлгандир жонда?

Кўкда кўриб ўтнинг сайрини,
Ёрилмаганмикин юраклар?!
Ўз устида олов наҳрини...
Парча-парча бутун тилаклар!..

Дунё-дунё ваҳм бўлгандир
Сендан тушган бир ўт парчаси,
Сиғингандир этиб бут, худо,
Топингандир юртнинг барчаси.

Унутгандир эркак ва аёл
Келганини дунёга қачон,
Сенинг билан ўз жаҳонини,
Шу қадарлик кўриб чароғон...

3

Парашютда ёнар аланга
Қизни қувган қуёш ўтидан,
Қиз сайр этар кўкда ва кўзлар
Чақмоқдек югурар кетидан.

Кўзлар сўрар бири-биридан,
Савол берур юмшоқ тикилиб,
Билмоқ бўлар қандайдир бир сир,
Ифо этар фикрини кулиб.

«Биласанми, ким у, ўша қиз.
Осмондаги ўша қалдирғоч?
Ўша кўрқмас ва ўша лочин,
Ўша дилбар, ўша чилвир соч?»

Осмон эмас, ерда юришдан,
Этилганди бир умр маҳрум,
Чирик турмуш уни кишанлаб,
Тириклайин этганди марҳум.

Ҳаром эди қўшиқ, ҳаром куй,
Унга севги, гўзаллик ҳаром,
Бир чордевор ва зах босган уй,
Ҳамдард эди битта пастак том.

Ўтар эди тор уйда кунни,
Шу бўларми қиз учун одат?
Бир номарднинг содиқ чўриси —
Бўлмоқ эмиш унга саодат..

4

Эскиликни енгиб чиққан қиз
Кўкда қилар бахтли бир ханда,
Афсоналар, динлар, одатлар,
Ерда ётар бўлиб шарманда.

Парашютда ёнар аланга
Қизни қувган қуёш ўтидан,
Қиз сайр этар кўкда ва кўзлар
Чақмоқдек югурар кетидан.

БАҲРИ

Севинтирар хўп ажаб бир ҳол,
Қанот қоқиб учиб келган бахт:
Шойи кўйлак ва ғижим рўмол,
Юборибдир унга нойтахт.

Баҳри шошар босолмай қадам,
Улчаб бўлмас унинг севинчин;
Типирчилар юрак тинмайин,
Сигдиrolмай шодликнинг кучин.

Колхозда тўй, дутор, дўмбира,
Базм тинмас саҳарга қадар;
Баҳри қонмас ўйиндан сира,
Хўроз берар азондан хабар.

Ҳамма хурсанд, ўзида йўқ шод,
Етганига шундайин дамга,
Баҳрини узатар колхозини,
Тошкентдаги катта байрамга.

Узатишар Баҳрини ҳамма:
«Биз учун ҳам қилинг саёҳат,
Шаҳарларни кезинг биз учун,
Омон боринг, қайтинг саломат!»

Тайёрланар Баҳри сафарга,
Ўзин сезар қушдайин енгил;
Сандиғини очиб бисотини,
Тита бошлар барин бирма-бир.

Марказда хўп мақтанмоқчидир:
«Пахта териб сигир олдим» деб,
Кўрсатмоқчи шол рўмолини:
«Хур меҳнатга қойил қолдим» деб.

Баҳри англар меҳнатнинг сирин,
Бахт қидирар ҳалол меҳнатдан.
Оппоқ пахта, коллектив ҳаёт,
Қутултирар азоб, ғурбатдан.

Баҳри юрар далада доим,
Ҳар ғўзани этиб парвариш;
Мардлик берар унинг кўнглига
Эркин турмуш ва маҳсулдор иш.

Қуёш чиқар ҳар кун ярқираб,
Баҳри тутар унинг кўлидан.
Чиқар юлдуз, чиқар тўлиб ой,
Бари юрар Баҳри йўлидан.

Тонгда турар ҳаммадан бурун,
Севиб очар далага қучоқ;
Қучоғига тўлган оқ олтин
Хирмонидан ўзи ясар тоғ.

Пахта териб ўтар узун кун,
Ошиб тўлар унинг плани;
Иши бўлар унинг овоза —
Достон бўлар донғи ва шони.

Ҳамма олар ундан намуна,
Туғар янги севги, муҳаббат:
Эркак, аёл қилишар дарров
Уни қувиб етишликка аҳд.

Хотин-халаж тинглашар уни,
Баҳри сўйлар қилган ишидан,
Ниятидан, истиқболидан,
Сўзлаб берар тўқ турмушидан:

«Пахта бериб оламан шойи,
Пахта бериб атлас ва кимхоб;

Пахта бериб оламан бахмал,
Пахта бериб бойлик беҳисоб.

Пахта экиб соламан оқ уй,
Қўкрак очиб қуёш ва нурга;
Пахта бериб тўй қиламан, тўй,
Қашшоқликни ирғитдим гўрга.

Колхоздаги ҳур, ҳалол меҳнат —
Шудир бахтим, шудир иқболим.
Шунга ишқим, меҳримни қўйдим,
Шунга келган ғижим рўмолим».

Севинтирар хўп ажаб бир ҳол,
Қанот қоқиб учиб келган бахт:
Шойи кўйлак ва ғижим рўмол
Юборибдир унга пойтахт.

Баҳри кияр шойи кўйлакни,
Рўмолини ўрар севиниб;
Ойнасига қарар жилмайиб,
Ҳайрон бўлар ўзига тўниб.

Баҳри шошар босолмай қадам,
Ўлчаб бўлмас унинг севинчин.
Юрак ўйнар ололмайин дам,
Сигдиrolмай шодликнинг кучин.

Баҳри жўнар тонг билан туриб,
Хурсанд бўлиб шу ширин дамга,
Баҳрини узатар колхози
Тошкентдаги катта байрамга.

МОСКВА

Буюк пойтахтга кириб бораман,
 Уйғоқ кўзларимда эрир совуқ тун,
 Қуёш ва юлдуздан яралган олам
 Зеҳним, хаёлимни этмишдир мафтун.

Кўксимга сиғмасдан талпинар қалбим,
 Кириб бормоқдаман кўзни олмасдан,
 Ҳирсимни қайнатган бу юлдузларким,
 Кўзимга урилар бири қолмасдан.

Чанқаб тикиламан — таним, жоним кўз,
 Пойтахт чироғи ёнар қаршимда,
 Кремль бошида ёнувчи юлдуз,
 Чарақлаб порлайди менинг аршимда.

Мен билан биргадир, дўстлар, ҳамроҳлар,
 Бу чирой ёритар барчанинг қалбин,
 Бу ерда учрашар жуда кўп йўллар,
 Бу ерда дўст бўлар узоқ ва яқин.

Жаннат ўлкасини яратган инсон,
 Ошиқар умрида энг бахтли дамга.
 Чегарадан келар қўриқчи, посбон,
 Тарихда энг буюк оддий одамга.

Ҳамма ёқ интилар Москвага қараб,
 Шу ердан қон олар қалбига ҳаёт,
 Шу қуёш ўнгида айланар дунё,
 Шу ердан бошланар бутун коинот.

Буюк пойтахтга кириб бораман,
 Қайноқ кўзларимда эрир совуқ тун.
 Қуёш ва юлдуздан яралган олам
 Зеҳним, хаёлимни этмишдир мафтун.

КРЕМЛЬ ЧИРОҒИ ҚАРШИ СИДА

Гўдаклик чоғимдан сенга ўргандим,
Сен бўлдинг кўзимни очиб кўрганим.
Едимда севмакка айлаган аҳдим,
Едимда нурингни кўзга сурганим.

Ҳали бола экан менга узоқдан,
Кўкар, юксал, дея айладинг хитоб,
Кўлимни узатдим кун чиқар ёқдан,
Йўлдошинг бўлур деб бердинг бир китоб.

Сенга қараб юрдим ва ёниқ машъал
Улуғ бир дунёни эттирди идрок;
Кўзимга нур берди ва порлаб ҳар гал,
Йўлларимни қилди хору хасдан пок.

Мени олиб учди узоққа еллар,
Кўҳна бир дунёни қолдирдим ўтда.
Зеҳнимни ёритдинг, янги соҳиллар
Кўринди мен сузган буюк муҳитда.

Едимдан чиқмайди қадим Самарқанд,
Едимдан чиқмайди қари Регистон...
Сенинг юрагингга юракни пайванд
Этганим соатда ўқилган дoston.

Узоқ йиллар ўтар, лекин умрбод,
Барча айтганларинг силинмас дилдан.
Ҳали йўлдош экан қалбимга ҳаёт,
Сенинг мақтовингни қўймасман тилдан.

Шунинг учундирки, ҳар бир сафарда
Бир келиб кўрмаклик одатим бўлди,
Ҳар бир учрашганда шу ёниқ парда
Тўлқинга ташланиб ўйларга тўлди.

Улуғ пойтахтимнинг кўзидаги нур,
Салом, эй юлдузлар, ошиналарим!
Озод инсондаги энг порлоқ сурур,
Салом, эй сафарда, жангда раҳбарим!

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

1977 йил 10 июль

КУЙЧИНИНГ ХАЁЛИ

Фозил Йўлдошга

1

Бу хаёл сўнгсиздир, осмон каби кенг,
Бу хаёл тугамас ҳеч ҳали-бери.
Унинг бойликлари умрларга тенг,
Ҳамон белгисиздир бошланган ери.

У сира тўхтамас, тошар доимо,
Қилиб бўлармикин уни ҳеч баён?
Чўлларда дарбадар, тоғларда танҳо,
Ҳар кеча янги сир бўлади аён...

Сўзсиз ҳикоялар, энг буюк сирлар,
Бирдан тилга келар дарёдай тошиб,
Юзлаб қабилалар, ўнлаб асрлар
Унинг осмонидан ўтар адашиб...

2

«Ошиқнинг фаҳмидир қоронғи кеча»,
Қуёш уйқусига тўйиб тургунча,
Кўзи ёшлиқларнинг бордир йўлдоши,
«Йиғласам ҳолимга йиғлар бир неча...»

Айрилиққа тушиб йиғлар икки ёр,
Бириси интизор ва бириси хор;
Сабрлар тугади, синди косаси,
«Ғам билан сарғайди гулдайин дийдор»

Қирғоқларга урар дарё ўзини,
Осмон қуршамидир тупроқ юзини.
Баҳорий даштларга, гул водийларга,
Ойбарчин тикмишдир қора кўзини...

3

Бунда на уй бордир, на том, на девор,
Далада ўтади қиш, баҳор ва ёз;
Тоғларда йўлчини ажалдан сақлар
Қўллардан қоғолаб учиб чиққан ғоз.

Инсон ўрганмаган ўтроқ ҳаётга,
Унинг-чун ватандир ҳар гулшан водий;
Бугун қўниқ экан шу баҳор воҳа,
Эртага бир ерга кўчмакдир ёди.

Карвон йўлга тушар юкларни ортиб,
Сукунат бузилар қўнғироғидан;
Қуллар уюр ҳайдар суруни тортиб,
Элчибой ошади булут тоғидан.

Далани тутади йилқилар, қўйлар,
Бахмалдан ёпилган ўтовлар, уйлар,
Қирқ кеча, қирқ кундуз тинмайин ўтар
Бойвачча ўғилга аталган тўйлар.

4

Оёқлар остида ястанар сойлар,
Қошларда чарх уриб айланар ойлар.
Қулларга амр этар қамчи ўйнатиб,
Экинни билмаган йилқичи бойлар.

«От чопса гумбурлар тоғнинг дараси,
Урушда билинар марднинг сараси»,
Олтойчилик йўлда қолган шўр элнинг
Кўринарми юлдузининг қораси?

Қора булутдайн босиб келар ёв,
Олплар давра солар, отлари асов:
Эл чиқар, фарёди учар кўк сари,
Қуллар исён қилар қўлида касов...

5

Қуй кўпдир, аламлар бутун бир олам,
Уни ташувчилар яшар саҳрода,
Қуйларда қақшайди фақирлик ва ғам,
Қуйнинг тингловчиси ҳайдайди пода.

Куй кўпдир, қўшиқлар шу осмонни
Беркита олади булутлар қадар;
Куй кўпдир, қўшиқлар миллионча жонни
Қўзғата олади, муҳтарам падар!

Куй кўпдир, ҳар юрак сақлайди армон,
Куй айтиб доимо қушлар чийиллар;
Куй берар юракка ҳордиқ ва дармон,
Куй айтиб учади беватан еллар.

Куй кўпдир, исёнкор дод кечасида —
Беномус этилди куйчининг қизи;
Куй кўпдир, куйчининг пешонасида
Жазо отрядининг товонин изи.

Дорларга осилди жувоннинг эри,
Қўшиқлар этилди мажруҳ ва бетоб,
Саҳрони қоплаган элнинг шоири,
Қолиб кетди чўлда бекитоб.

6

Энди қўшиқ ҳурдир, юраклар бедоғ,
Қаддини кўтарди ўлка ва одам,
Қўшиқлар мўл бўлсин, тетик ва қувноқ,
Ота, замонимиз ғазалхон бир дам.

Далалар, саҳролар, чўллар бахтиёр,
Куй айтиб яшайди манзиллар, эллар,
Тинмасдан куй айтар суюкли диёр —
Қўшиқдан осмонлар, тоғлар гумбурлар.

Куй айтар булутлар ичидан инсон,
Куй керак мардона, жувон ҳаётга,
Куй айтар лочинлар ўлкаси — осмон,
Ота, қўшиқ айтган етар муродга!

ДЎСТИМГА

Кўз тутади далада баҳор,
Булоқлар қайнасин қўйнингда,
Қутмақдадир эл туриб наҳор,
Қарзи бордир сенинг бўйнингда.

Ҳар кун чиқар ярқираб офтоб,
Тонг отадир ўлкада ҳар кун,
Ҳар соф саҳар, ҳар бир тиниқ тун
Шараф бер деб этадир хитоб.

Тонг бошланар далада, тоғда,
Ўлка солур юрагингга нур,
Ҳар ҳодиса, ҳар бир оддий кун
Шараф бер деб этадир мажбур.

Ҳар бир кунда бир буюк мазмун,
Қуёш тўкар бошларингга зар,
Тожиҳонлар тонги бошланган
Фарғонадан Амуга қадар...

* * *

«Муҳаббат
Ул ўзи эски нарса,
Лекин ҳар бир юрак
Они ёнғорта...» *Срингу*
Ҳоди Тоқтош.

Ҳар юракнинг бир баҳори бор,
Ҳар бир қалбга ишқ бўлар меҳмон.
Ҳар юракда гуллар муҳаббат,
Бўстон этар уни бегумон.

Лекин Лайли бошига келган
Қора кунлар бизга ёт бутун;
Бизга ётдир Ширин бахтини
Поймол этган у қоп-қора тун.

В И Д О

(Байрондан)

Жудо бўлмас эдилар улар,
Бадкирдорлар жудо этдилар.
Ортиқ, қалблар сақлайди жафо,
Осмондадир ҳақиқат, вафо.
Шодлик битди уларга мангу,
Ешлик хазон, яшаш-да оғу.
Айри яшаш деган ўй, хаёл
Бўлди заҳар, оғули бир ҳол.
Севгувчилар қалбида фироқ,
Қунлар ўтар ўксиз ҳаётда,
Қайгуларни асло аритмоқ
Мумкин бўлмас бу коинотда.
Айрилиқда ва лекин ҳамон
Жароҳатлар изи сақланур,
Шундай, довул уриб ажратган
Икки қоя зулматда ёнур:
Шўрликларни сўнгсиз, беомон
Денгиз қаҳри ажратиб ётар,
Қалдироқлар уриб титратар.
Лекин ва на чақмоқ, на бўрон,
Ва на ўтда куйдиргувчи ёз,
На қишдаги қаҳратон аёз
Бир замонлар иккита дўст — ёр
Юрагида бўлган муҳаббат
Изларини нобуд, тору мор,
Ҳалок эта олмамиш албат.
(Голриджнинг «Крестабль» поэмасидан)

Алвидо ёр! Агар шу бало
Қисматда бор бўлса — алвидо!

Сен бераҳм бўлсанг ҳам аммо,
Мен душманлик қилмасман — видо!

Кучоғида ширин, осуда
Уйқу билан тўлиб ётганинг,
Ер ҳислари асло кўзингга
Бадном бўлиб учрамас санинг!

Агар қалбим уришларини,
Жиндак сеза олсайдинг — инон!
Шунча ёмон кўрмакдан мани
Бўлур эдинг ўзинг пушаймон.

Юрт кулса ҳам энди майлига,
Зарба гали сандадир бу бор:
Мен мубтало бўлган балода
Сени мақтов қилар шармисор.

Майли қаро, осий бўлай ман,
Ҳақ ҳам берай қарғамоқ учун,
Аммо, мени қучиб ўрганган
Қўллар билан ўлдирмоқ нечун?

Сен ишонким, севги ўтини
Елғиз йиллар сўндира олур,
Аччиқ ғазаб икки юракни
Ажратолмас ва ожиз қолур:

Шу сезги сенда ҳам сақланур,
Севиб ёнмоқ қисматдир менга,
Бир ўй билан юрагим ёнур:
Энди доим ётдир мен сенга.

Уликларга аламли фарёд,
Оҳ, нақадар мудҳиш бу таққос?
Иккимиз ҳам ҳаётмиз, ҳайҳот...
Қуёнлар ўтар беваларга хос.

Ширин тили шод этган чоғда
Қизимизни эркалар экан,
Қизим, отанг сендан узоқда
Дея имо қилганингда сан —

Пайқаганда маъсума буни,
Уни ўп-у шу онда бедод
Севгинг ичра жаннат топганини
Ва хайрихоҳ бўлганини эт ёд.

Агар қизда, ташлаб кетганинг,
Бир ер топсанг падарга ўхшаш,
Ура бошлар юрагинг санинг
Ва қўзғалар манда ҳам шу ғаш.

Гуноҳимни биларсан, балки?
Мажнун бўлиб суйганим, холос.
Армонларим хазон ва сени
Суймак билан куйганим, холос.

Борлиғимни титратдинг, ишон,
Қиборликни севмас бу мағрур
Руҳим сени дерди ва бу жон,
Энди ундан албат ажралур.

Ҳамма битди — сўзлардир абас,
Мен айтганлар ундан ҳам ёмон,
Лекин қалбга биз ҳоким эмас,
Унда орзу чексиздир ҳамон.

Алвидо ёр! Сандан узоқда,
Ҳар бир мунис нарсадан маҳрум,
Қалбим азоб деган тузоқда,
Бундан ортиқ бўларми ўлим?

ОФЕЛИЯНИНГ УЛИМИ

1

Орзунг бор куйлашга, лекин қалбингдан
Тарқалар бир маъюс ва ғамгин сазо.
Қўйнингда бир қучоқ оқ ва нафис гул,
Лекин, руҳинг тўла мотам ва азо.

2

Фойда йўқдир, гўзал, золим фалакдан
Қанча дод қилсанг-у, қанча шикоят,
Қанча ялворсанг, қанча тўксанг ёш,
Барибир, аламга бўлмас ниҳоят.

Қанча маъсум бўлсанг, қанча вафодор,
«Қордай оқ бўлсанг-у, муз қадар тоза»,
Ҳеч замон кор этмас, шум фалак бадкор.
Ўқилур севгингга қора жаноза.

Нега керак эди, шу чирой, шу ўт,
Шу ёниқ юлдузни кўзга яширмоқ?
Нега лабларингдан ҳусн олди ёқут,
Нега сийнанг бўлди қор тоғидай оқ?

Ҳусн балосига ким этди дучор?
Ҳолбуки, бусиз ҳам қанчалар алам,
Ҳолбуки, бусиз ҳам қизнинг бошида
Сўнгсиз мусибатлар, дунё-дунё ғам.

Ҳолбуки, бусиз ҳам қийналарди жон,
Бусиз ҳам етарди фалокат, азоб.

Фақат гўзал эмас, ҳатто хунук қиз
Кўз очиб кўрарди ёлғиз изтирғоб.

Орзунг бор куйлашга, лекин қалбингдан
Тарқалар бир маънос ва ғамгин сазо.
Қўйнингда бир қучоқ оқ ва нафис гул,
Лекин, руҳинг тўла мотам ва азо.

Шундайин латофат, шу оқ кўкракка
Наҳот муносибдир шу ғамгин либос.
Онаниг шунинг учун суюнганмиди
Наҳотки, шу сифат гўзалликка хос?

Жавоб бериб кўр-чи, номард табиат,
Бунчалик гўзални нечун яратдинг?!
Ўзинг гуноҳқорсан, осийсан беҳад,
Нечун яратдинг-у, ўтларга отдинг?

Ҳали севишмоқда шумидир маъно?
Фақат азоб бордир қисматда, наҳот?
Наҳотки, севгига шудир таманно?
Наҳот гўзал учун фақат, фақат дод!..

3

Ҳамлет севар эди, унинг қалбини,
Гўёки икки чўғ, иккита оташ
Бўлиб ёндирадди кўзинг тун-қуни,
У ҳам қилмас эди бу оташга ғаш.

Ҳамлет юрагига берарди ҳаёт
Сенинг у оташин, гулбарг лабларинг.
Жасур хаёлига боғларди қанот
Боғидан бир кезиб ўтганинг сенинг.

Фақат нетмак керак, бордир на чора,
Севгувчи юракни қуршаса бало?
Бутун олам кўзга эса қоронғи,
Балоларга Ҳамлет эса мубтало?

Шубҳа оташида ёнар тафаккур,
Дунё бир ғамхона, «Дониё зиндон»

Йўқдир юракларни ёритгани нур,
Занжирдадир севги, қафасдадир жов.

Ишқий туғёнларга қайнаб юракдан
Чиқолмас бир товуш, бир сазо, бир ун,
Этмишдир ердаги оддий азоблар
Аллақачонларким Ҳамлетни мажнун.

Ҳосил бўлмас мурод, ҳеч нарса насиб,
Қанча йиғласанг-у қанча чексанг оҳ;
Севгувчи йигитни солмишдир йўлга
Тунда эртак айтган бир мудҳиш арвоҳ.

Жаннат, фаришталар, тоза малаклар,
Бир пулдир энг маъсум ва энг пок ўпиш,
Дўзах ичра Ҳамлет ёниб алақлар,
Бутун олам кўринади гўё туш.

Кўнгил гулшанини қоплади ҳазон,
Йўқолди шунчалик бебаҳо севги.
Шу бўлди бокира, дунё кўрмаган
У ёқут лабларнинг қора тақдири.

Севги кўклариди учувчи лочин
Аршидан йиқилди ва кўҳна дунё —
Бутун армонларни қул қилган оташ
Узи бўлиб қолди севгига гадо.

ПУШКИН ДА Н

(1829)

Сизни севган эдим: қалбдаги олов
Сўниб битмагандир ҳали, эҳтимол;
Ранжитмасин лекин, сизни ушбу ҳол,
Койитмайман асло ва бўлмайман ёв.
Сизни севган эдим: соқит, бенаво,
Жасоратсиз эдим, ғашда бедаво;
Сизни севган эдим, содиқ, вафодор,
Энди ҳақ айласин бошқага дилдор.

ЖАНУБ КЕЧАСИДА

Сен бўлмасанг шу оч тўлқинлар
Кўринмасди сира кўзимга,
Сен бўлмасанг ўзимнинг кўнглим
Кирмас эди айтган сўзимга.

Сен бўлмасанг этмасди хурсанд
Сув устида сузиб юрган ой.
Ҳамиша шўх, доимо баланд,
Юлдуздаги жон ёқар чирой.

Қарашларинг тинчимни олиб,
Чертиб кетди қалбим торини,
Шундан кейин сездим юракда
Шунча кучли ўтнинг борини.

Айтиб бер-чи, шунча севганлар
Бўлганмикин менча бахтиёр?
Айтиб бер-чи, қайси қиз бурун
Севиб бўлган умид билан ёр?

ХАЕЛИНГ-ЛА УТАДИ ТУНЛАР

Бу бир уйқу, беҳуда бир туш,
Ахир бу бир алдоқчи рўё,
Мумкинмидир сенинг севганинг
Уз аҳдидан қайтганмиш гўё?!

Шу рост эса ўтга тушсин жон,
Ёмғирдайин бошга тушсин ғам.
Яшаганим — дунёда ёлгон,
Қасам ичдим: эмасман одам.

Номард кетай, юракда тугён
Шу гўлқиндан зарра кам эса,
Номард кетай, шу оташ юрак
Сендан бошқа ўзгани деса.

Номард кетай, бўлса юрак тинч
Ва севгига бўлса ниҳоя.
Душман бўлсин: менга бахт, севинч.
Ғам булути бошимга соя.

Ҳарна бўлай, айласам жафо,
Севинчимни бой бериб қўйсам.
Ҳарна бўлай, этмасам вафо,
Сендан бошқа бировни севсам.

Дардларимга топмайин чора,
Ва дўстга зор, душманларга хор;
Майли бўлай танҳо, овора,
Мендан қочсин ҳамиша баҳор.

Тўлқин борда тинмаклик йўқдир.
Қирғоқларга тегмакдир одат.
Билармисан, севган кишига
Содиқ бўлмоқ ўзи саодат.

Кеча-кундуз юлдузлар нотинч
Дам олишни билмас тўлқинлар...
Сени ўйлаш ўзи бир севинч,
Хаёлинг-ла ўтади тунлар...

www.ziyouz.com
www.ziyouz.com
www.ziyouz.com
www.ziyouz.com
www.ziyouz.com
www.ziyouz.com
www.ziyouz.com

www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi

www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi
www.ziyouz.com kutubxonasi

ПУШКИН ДАН

(1830)

Тикиламан кўрганда, дарҳол
Идрокимни йўқотиб ва лол:
Ягона кўз менинг бошимда,
Ой юзингиз ёнар қошимда,
Агар тақдир кўрмаса малол,
Эга бўлса эдим юз кўзга,
Бари билан қарардим сизга.

ЧИМЕН ЭСДАЛИКЛАРИ

Тоғда юрар оҳу бир жувон,
Сочимни тарайди шаббода,
Менга бугун яқиндир осмон:
Булутлардан тепшамда пода.

Қашқа тоғнинг ярқирар қори,
Ёнбағирда худди чумали,—
Ўрмалайман ва борган сари
Очилади бу ҳолнинг фоли:

Бунда гулнинг энг асллари,
Бахмал гилам, алвон поёндоз,
Табиатнинг бор фасллари:
Баҳор ва ёз қаршимда пешвоз.

Қояларда асрлик дoston,
Дараларда оппоқ, мангу қор,
Чўққиларда оташ саратон,
Ёнбағирлар бинафша баҳор.

Гўзалликда туганмас булоқ,
Шамолда ўйнайди шалола,
Баҳор юрар кўчиб тоғма-тоғ,
Қўлларида лола пиёла.

Йўлларимда зангори кўллар,
Ойна каби тиниқ ва бежон,
Мен умримда кўрмаган гуллар...
Ном қўйишда ожиздир инсон.

Бу гўзалдир, бу ажаб бир ҳол,
Ҳам ваҳшийдир, ҳамда осуда,
Бўлмасинми шоир тили лол
Шамол учиб ўйнаса сувда?

Болалигим тутди ва бир бор,
Булоқ узра ётдим узаниб,
Ва санъатга бермасдан озор,
Ҳовуч-ҳовуч сув ичдим қониб.

* * *

Кеча. Сахро. Уйқу ва шовқин.
Кеча чўккан узоқ уфққа.
Теразадан тўниб қарайман,
Кўзим чўмиб қоронғиликка.

Теразадан тўниб қарайман;
Уйқу босган сўнгсиз саҳрони,
Уйқуда ер, уйқуда осмон,
Кўринмайди юлдуз нишони.

Бошламишдир ўз ҳаётини
Саҳронинг устига чўкиб тун,
Жимжитдир ўйланиб ётгандай,
Кундузини этгани яқун.

Сахро ётар сўнгсиз, теп-текис,
Сахро ётар ажиб туш кўриб.
Ундан ўтар тинмай поездлар,
Ўтар оташ юраги уриб.

Поезд чопар, масофаларни
Қамраб босар оёқ остига,
Давонлардан, қирлардан ошар,
Тоғликларнинг тушар қасдига.

Поезд ўтар тунни оралаб,
Қушдай учар, учар бехатар,
Поезд ўтар қардош халқларнинг
Дўстлигидан берарак хабар.

ҲОЛБУКИ, ТУН...

Шағирлайди бетиним дарё,
Шағирлайди ваҳм тўлган жар,
Шағирлайди қоронғи дунё,
Шағирлайди водий, даралар.

Шағирлайди... Бермайди уйқу,
Хаёлларим бўлар паришон,
Бир изланиш бошланар менда
Тушунчамга яна кирар жон.

Ҳолбуки, тун—бунда одатда,
Бутун борлиқ ухлардай сокин,
Бутун ер осмонга ўраниб
Олар каби кундузидан тин...

Сойга тушдим, кўкда чиқди ой,
Нур ёғилди оқ булутларга.
Нурга тўлди дара, тўлди сой,
Нур ёғилди қоронғи жарга.

Кезар эдим, мени тинмайин
Таъқиб этар бир узун соя,
Билмадимким, бормидир иши,
Е истарми айтмоқ ҳикоя.

Кўзларимда ёнар учқунлар,
Зиллол сувга ой эди сирдош,
Ялтирарди, доим товланар,
Ой нурига чўмилувчи тош.

Кўзни тикдим, парқув булутлар,
Кўчар эди зилол ва тоза.
Лочин каби самолёт учар,
Учар эди солиб овоза.

Тикилганди кўзим қоғозга,
Қўлларимда югурар қалам.
Қуршамиди уни ҳаяжон,
Бир интилиш, бир орзу бу дам.

Шағирларди осмон ва ҳаво,
Шағирларди бутун коинот,
Шағирларди бетиним дарё,
Шағирларди дарёда ҳаёт...
Ҳолбуки, тун...

ХАЁЛИМДА БЎЛДИНГ УЗУН КҮН...

Хаёлимда бўлдинг узун кун,
Сени излаб қирғоққа бордим.
Оч тўлқинлар пишқирган тунда,
Топиб бер, деб ойга ялвордим.

Ишон бунда, сени доимо
Эсга солар чиройли тунлар,
Шўх юлдузлар, салқин саҳарлар,
Эсга солур бахтиёр кунлар.

Толеимнинг ошинаси сан,
Сен севгимнинг кўкарган боғи.
Сенинг билан бирга иқболим,
Ишончимнинг сен вафо тоғи.

Мени қуршар салқин бир ҳаво,
Сув устидан тун қуюлади.
Шунда қанча-қанча гапларни
Эсга солиб ой ҳам тўлади.

Кеча жимжит, ёлғиз тўлқинлар
Пишқиради билмай тинимни.
Ҳийлагар ой, сеҳргар дилбар,
Солиб қўйдинг ёдимга кимни?..

ИШИМ БОРДИР УША ОҲУДА

(Илҳом парисига)

Ишим бордир ўша оҳуда,
У менга кўринар ҳар замон,
Фикримни чулғайди беомон,
Ўтларга ташлайди хўп ёмон,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

У кўринар сойдаги сувда,
Бир паридир тоза, осуда...
Қоялардан учар бемалол,
Қушлар кўрса титраб қолар лол,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

Тунда ухламадим ахтариб,
Қутиб турдим булоққа бориб,
У-чи? Қоқиб ўтди қанотин,
Оқ булутлар бағрини ёриб,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

У юрганда очилар гуллар,
Бахмалга бурканар баҳори чўллар,
У бор ерда жонланар ҳаёт,
Уни кўрса чайқалур кўллар,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

Улкасидан ўтар шаббода,
Севинч билан тўлуғдир жоми:
Гўзалларга у тутар бода,
Кўрса келар пари илҳоми,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

Қўшиғини тингла Қашқа тор,
Оғушида мангудир баҳор,
Чиройида зарра йўқдир доғ,
Даласида ёзда ухлар қор,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

Мен ҳалок этарман ўзимни,
Тинчланмасман, топмай қўймайин,
Шижоятим, дардим, арзимни,
Қулоғига сўйларман майин,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

Усиз менинг тинчим йўқолур,
Усиз юрак чолғусиз қолур,
Усиз эсдан чиқар одатим,—
Унутилар бор саодатим,—
Ишим бордир ўша оҳуда.

ҚОРА ДЕНГИЗ БУЙИДА

(Егин эртаси)

Букун кун бўлади: тоғ тепасида,
Япроқлар ялтираб турибди,
Юлдуз йўлга чиқиб саҳарда,
Келаётган кунни кўрибди.

Букун кун бўлади: хурмо баргларин
Силкитмоқда енгил шаббода,
Букун кун бўлади: равшан ва бедоғ,
Губор йўқдир зарра ҳавода.

Букун кун бўлади: денгиз чайқалар,
Тўлқинларда сира йўқ тиним.
Сув бўйида туриб интизор,
Кун йўлига тикиламан жим.

Кунга бўлган ишқим, қуёшга
Топинганлар ишқидан буюк.
Кун бўлади: мармар ва зилол,
Кўринади поёни йўқ кўк.

МИЗИМТА ДАРЕСИ

Узоқ кетдим Мизимта бўйлаб,
Дарё менинг ҳамроҳим бўлди.
Узоқ кетдим ва чанқоқ қалбим
Дарё айтган қўшиққа тўлди.

Инжудайин оқарди зилол,
Водийларнинг бу гул чиройи,
Тиниқликнинг мангу тимсоли,
Дараларнинг бу гўзал ойи.

Бу фируза, эриган мрамор,
Бу ялтироқ, сўнги йўқ симоб,
Синар эди устида чил-чил,
Кўкда туриб ёнувчи офтоб.

Тошқин эди, пок ва мулойим,
Тиним билмас, мангу зангори,
Равон, маъсум, гўзал ва доим
Бокиралик бўлмишдир ори.

Кўринарди юксак тоғларнинг
Булутларга ранг берган қори,
Оқар эди дара, сойларнинг
Қизлигини сақлаган ёри...

СОҒИНГАНДА

Қабутардек юрак уринар,
Неча кундир сенсиз яшади,
Мана, кўрким, энди ҳар нафас
Вужудимда ўт туташади.

Неча кундир йўқолди тинчим,
Ва уйқуга этдим алвидо,
Неча кунлар, неча соатлар
Хаёлингга айладим фидо.

Утар экан тунлар ва кунлар,
Айрилиқда ахтариб висол,
Ва тонгларда якка ҳам ўйчан
Кезар экан паришон ва лол.

Борлиғимни исмингни айтиб,
Чулғаб олар бир гўзал хаёл,
Уша жилва ва ўша оташ,
Уша кўзки, сузгун, хаёлкаш,
Уша имо, ўша ишора
Эта бошлар юракни пора.

ЯНВАРЪ ҚОРИ

Қиш ёймишдир оқ қанотини,
Шамол ўтар юзларни ялаб,
Тўзон каби совурилар қор,
Қуюн чопар ерни тимдалаб.

Қор керакдир дала, чўлларга,
Уни кутар зориқиб баҳор,
Қор керакдир тоғлар, кўлларга,
Уни кутар ҳар бир пахтакор.

Тоғларимиз кўмилсин қорга;—
Шунда оқар Зарафшон тошиб,
Шунда тутар Фарғонани Сир,
Шунда чопар Аму туташиб.

Шудгорида ҳар бир пахтакор
Қаршилайди севиниб қорни,
Ер ва кўкни оққа ўраган
Январдаги йигит виқорни.

Колхозида Файзулла ота
Қорни меҳмон қилар уйига,
Сандалида уни эритиб,
Олиб чиқиб қўяр ерига.

Эл севади гўзал ўлкани,
Бахмал билан кўмган кўкламни
Ва қилични қўлига ушлаб
Тизза бўйи қор кечган дамни.

ВАТАН ҚУШИҒИ

(Лебедев-Кумачдан)

Менинг юртим кенг, буюк, бепоён!
Унда кўпдир дала ҳам ўрмон.
Мен ҳеч қандай ўлкани билмайман
Шундай озод, ҳур бўлсин инсон.

Москвадан ўлкаларни бўйлаб,
То жанубдан шимолларгача
Яшамоқда зўр қаҳрамон одам,
Буюк озод ватанга эга.

Ўлкамизда яшнамоқда кўклам,
Гуллаб кетди бу бахтли ҳаёт;
Ва жаҳонда ҳеч ким биз қадар
Бўла олмас бахтиёр ва шод.

Бизга ҳужум этса душман агар,
Қаҳримиздан қолмагай омон;
Совет эли ўз юртин сақлар,
Ватан учун жон бўлур қурбон.

Ҳамма тенгдир бу улуғ ватанда,
Ҳаёт тошиб оқувчи дарё,
Бутун халқлар яйрашар бу тонгда,
Бу ягона, мисли йўқ дунё.

УРИК ГУЛЛАГАНДА

Теразамнинг олдида бир туп
Урик оппоқ бўлиб гуллади...

Новдаларни безаб гунчалар
Тонгда айтди ҳаёт отини,
Ва шаббода қурғур илк саҳар
Олиб кетди гулнинг тотини.

Ҳар баҳорда шу бўлар такрор,
Ҳар баҳор ҳам шундай ўтади.
Қанча тиришсам ҳам у беор
Еллар мени алдаб кетади.

Майли дейман ва қилмайман гаш,
Ҳаёлимни гулга ўрайман;
Ҳар баҳорга чиққанда яккаш,
Бахтим борми, дея сўрайман.

Юзларимни силаб, сийпалаб,
Бахтинг бор, деб эсади еллар.
Этган каби гўё бир талаб,
Бахтинг бор, деб қушлар чийиллар.

Ҳамма нарса мени қаршилар,
Ҳар бир куртак менга сўйлар роз.
Мен юрганда боғларга тўлар
Фақат бахтни мақтаган овоз:

«Мана сенга олам-олам гул,
Этагинга сиққанича ол,
Бунда толе ҳар нарсадан мўл,
То ўлгунча шу ўлкада қол.

Умрида ҳеч гул кўрмай йиғлаб
Утганларнинг ҳаққи ҳам сенда.
Ҳар баҳорни йиғлаб қаршилаб
Кетганларнинг ҳаққи ҳам сенда...»

Теразамнинг олдида бир туп
Урик оппоқ бўлиб гуллади...

«Мана сенга олам-олам гул,
Этагинга сиққанича ол,
Бунда толе ҳар нарсадан мўл,
То ўлгунча шу ўлкада қол.

Умрида ҳеч гул кўрмай йиғлаб
Утганларнинг ҳаққи ҳам сенда.
Ҳар баҳорни йиғлаб қаршилаб
Кетганларнинг ҳаққи ҳам сенда...»

Теразамнинг олдида бир туп

Урик оппоқ бўлиб гуллади...

Умрида ҳеч гул кўрмай йиғлаб

Утганларнинг ҳаққи ҳам сенда.

Ҳар баҳорни йиғлаб қаршилаб

Кетганларнинг ҳаққи ҳам сенда...»

ҲУЛҚАРНИНГ ШЕЪРИ

(Қазимға)

Муҳит узра қанотингни ёз,
Оқ қушларнинг ўлкасида юр.
Даста-даста гуллар келтирсин,
Шўх ва қувноқ дўстларга буюр.

Уфқларда сайр этгин мудом,
Қуёш келиб сувга чўкканда...
Ой, булутлар орасидан шом
Этак-этак шуъла тўкканда...

Тўшаб алвон-алвон гиламлар,
Сенинг билан яшнасин баҳор,
Сенинг билан хуш бўлсин дамлар,
Сенга доим шодлик бўлсин ёр.

Сени кўрса очилсин гуллар,
Сени кўрса ёнсин булбуллар,
Сени кўрган бари топсин жон,
Сен юрган ер кўрмасин хазон.

БУТУН ОЛАМ БИР ОППОҚ СИЯНА

Хайрлашди... Узида йўқ шод,
Сув бўйига келиб ўлтирди,
Кўкка кўкрак кўтариб кушод
Ой қўйнида ўзини кўрди.

Кўзи ойдан дарёга қочди,
Сўйламоқчи эди ҳикоя,
Сувга қараб лабини очди
Ва кўринди жилвагар соя...

Дарё худди зилол ойина,
Тасвири бир қиз бўлган эди:
Бутун олам — бир оппоқ сийна,
Икки қора кўз бўлган эди.

У жим бўлди, бир лаҳза бетин,
Ихтиёрин қўлига олди,
Сўйламоқчи... ва ундан олдин
Соя туриб сўз бошлаб қолди.

Ойинага тикиб кўзини,
Таниб қолди гўзал ўзини,
Ўзи эди сувда уринган,
Ўзи эди ойда кўринган.

Уялди-ю ҳеч гап айтмайин,
Уйга қараб секин қўзғалди.
Сув бўйида, ойдинда, майин
Битта шойи рўмолча қолди.

ТУННИ ИЗЛАШ

Ун беш кунга тўлганида ой
Кўкка чиқиб тунни ахтарди,
Орқасидан баланд осмонда
Олам-олам юлдузлар борди.

Тунда ҳеч бир асар чиқмади,
То ботгунча қилса ҳам тинтув...
Дунё ёруғ эди ва ҳатто
Ялтирарди сойда қора сув...

Тополмасдан ой тунни, охир
Ўзи ботди. Юлдузлар бир-бир
Учиб ўтди ва ортиқ қуёш
Билан энди ялтирарди ер...

ДАРЕ ТИНИҚ, ОСМОН БЕГУБОР

Бахтим борки, ҳар нарса гўзал
Кўринади менинг кўзимга.
Водийларга қуёш тўккан ҳал,
Шунинг учун сарҳат сўзимга.

Айбим йўқдир, гул водийларда
Бадбинларни хушлай олмасам.
Кўкка қараб туриб саҳарда
Шод ўтарман, деб ичсам қасам.

Оппоқ қордир тоғларнинг тоши,
Дарё тиниқ, осмон бегубор,
Шу ердадир ўлканинг боши,
Сув бўйида менинг уйим бор..

Бу ўлкада қалбларнинг тоза
Ва поклари келиб учрашар,
Одам топган бахтни овоза
Қилиб гуллар, булбуллар яшар.

У Л К А

Мен дунёга келган кунданоқ
Ватаним деб сени, уйғондим,
Одам бахти биргина сенда
Бўлурига мукамал қондим.

Қулоғимга номинг кирганда
Қумлик каби ташна боқурман,
Сенинг жаннат водийларингдан
Наҳрлардай тўлиб оқурман.

Билсинларким, йўлдошим бўлмас
Кўзда ёши билан кулганлар,
Тиллари бор, ўзлари ҳаёт
Лекин, юрак-бағри ўлганлар.

Ҳар айтганинг буюк жангнома,
Қайга десанг қайтмай кетурман,
Кўзларимни юммасман асло —
Дарё каби уйғоқ ўтурман.

ҚОЗОҒИСТОН¹

Қозоғистон — кўп насларнинг
Армон билан кўрмай кетгани,
Қозоғистон — бу боболарнинг
Гадойликда хаёл этгани.

Қозоғистон — бу маъмур ватан,
Бу улуғ халқ эркин олган тин,
Бир ўлкаки, бутун тоғи кон,
Тупроқлари сап-сарик олтин.

Қозоғистон — бу қатламлари
Маъдан билан тўлиб ётган ер,
Бу — Эмбанефть, бу — бойлик фақат
Бу — хазина, Балхаш ва Реддер²...

Қозоғистон — бу қорли тоғлар,
Қозоғистон — шифо булоқлар,
Қозоғистон — бу сўнгсиз яйлов,
Қозоғистон — булутлар аро
Учиб юрган қортолларга ов.

Қозоғистон — бу, олтин, кумуш,
Бу бахт билан тўлиб оққан сой,
Қозоғистон — гуллаган турмуш,
Бу дунёни қоплаган буғдой.

¹ Бу шеър — 1937 йил 23 мартда Қозоғистон Советлар қурул-
тойини табрик қилганда ўқилган эди.

² Эмбанефть, Балхаш, Қарағанда, Реддер — Қозоғистонда
катта саноат марказлари.

Бу — саодат, бу — деҳқонларга
Мангу хатлаб берилган ерлар,
Бу — тоғларни, дала-даштларни
Жойлаб ётган йилқи, уюрлар.

Қозоғистон — бу қари Жамбул
Тўқсон йиллаб кечган бир умр,
Қозоғистон — бу Қарағанда—
Қазган билан туганмас кўмир.

Қозоғистон — бу китобхон эл,
Бу янги онг, бу савод, бу хат,
Қозоғистон — бу чақмоқ каби
Яшнаб чиққан бир гўзал санъат.

Бу эзилган мазлум Шарқ учун
Саодатга, бахтга ишора,
Қозоғистон — бу Кузанбоев,
Омонгелди, раққоса Шора¹.

Бу эрк олиб юксалган элнинг
Гул баҳори, ҳосилдор ёзи,
Қозоғистон — бу жаннатга тенг,
Бу — Кулашнинг ипак овози².

Қозоғистон — кўплаб наслар
Армон билан кўрмай кетгани,
Қозоғистон — бу боболарнинг
Гадойликда хаёл этгани.

Бу — удақдос — бу — иттифоқдош,—
Ҳар бир тонги бошлар янги кун;
Қозоғистон — доно доҳийнинг
Қўли билан битилган қонун.

Кўп яшасин, кўкларга қадар
Кўтарилсин, бу элнинг боши,
Олатовнинг бошида порлар
Давримизнинг бахти — қуёши.

¹ Қозоғистоннинг отоқли кишилари.

² Кулаш — Қозоғистоннинг сеvimли санъаткори, СССР халқ артисткаси.

* * *

Кечир мени, нозли малагим,
Сени мақтай олмасим тайин.
Сенга шунга чирой берган ким?
Айтиб бергин, уни мақтайин!

* * *

Севги десам, фақат сен десам,
Сенинг билан яшаса қалбим;
Сен десам-у, бутун дуненинг
Шуришига кулоқ солсам жим...

Қуюн каби айланар бошим,
Қарайман-у, кўзим тинади
Ва жилвангдан кўнгил кўзгуси
Парча-парча бўлиб синади.

Шу қарашга борми ниҳоя,
Бўларманми мақсадга восил?
Топарманми бир янги ғоя,
Бўлармикин бир мурод ҳосил?

Топиларми унда бир чора,
Агар мени қуршаса жунун:
Бўлиб қолса сирим ошкора,
Атасалар номимни Мажнун?

* * *

*Толеим шўлким, ватанда бир гулистон танладим,
Бахтни топган эл билан жондош бўлиб отдим одим;
Йўлдан озганларга ҳеч бир бўлмадим мен қайғудош,
Шул сабабданким, менинг бағримда жой олмиш қуёш,
Шул сабабданким, ватанда бўлмадим илҳоми хор,
Шул сабабдан менга ётдир бахт талоғ этган диёр.*

САВОЛ

Қийинтирсам сени баҳорга,
Юлдузларни ўрасам қорга,
Олиб келиб олдингга қўйсам,
Ҳам юлдузни, ҳам сени суйсам;
То тонггача сўйласам эртак
Чечак териб этак ва этак
Оёғингга келтириб тўксам,
Сени мақтаб ағёрни сўксам,—
Шунда сенинг кўнглинг тўлурми?..
Айтганларинг бажо бўлурми?..

* * *

Тинимсиздир ёлғиз шаббода,
Майсаларнинг сочи силкинар,
Мана, ҳозир чирқираб турган
Паррандалар, қушлар ҳам тинар...

Ҳамма ухлар ва фақат тунни
Менинг ўзим қарши олурман,
Қарши олур ва тонгга қадар
Менинг ўзим уйғоқ қолурман.

Қулоғимга секин шивирлаб
Тун уйқуни ўргатар менга,
Бўлганмисан тунда саҳрода?
Бўлмаса кел, сўйлайин сенга...

БАХТИМИЗ ТАРИХИГА

Қанча бўстонлар вабо айёмида бўлди ҳазон,
Зўр жаҳаннам ичра ёнди қанча номус; қанча жон.
Не қуёшлар ўртаниб тош бағридан топди ўлим,
Неча дарёларни ютди ўт бўлиб ёнгувчи кум.
Лекин иқболи чиқолмай битди тақдир шомидин,
Қанча оғулар қуйилди элга қайғу жомидин.

Бенаво, танҳо Фузулий зор бирла оҳида,
Ўртаниб қоврилди доим қайғу оташгоҳида.
Ҳам Навоий бир умр айрилмади Фарҳодидин,
Барча оламини ўтантирди унинг ҳар додидин.
Ҳам қаро кунлар қаро томуғида ёнган китоб,
Қайғу йўлдошинг бўлур деб доимо қилди хитоб.

Ахтариб ўтди жаҳондин ҳеч бири бахт топмади,
Бахт баҳори ҳеч бирин устига бахмал ёпмади.
Қимки бахт ахтарса қайғу бирла зор олди ҳақин,
Қим яшаш истарса унларга ўлим келди яқин.
Қанча орзу, қанча армонлар куйиб бўлди адо,
Қанча эрлар бир умрлик ғам билан ўтди гадо.

Охири мен ўсган эл яксон этиб ғам тоғини,
Барча тилсимларни очди, топди роҳат боғини.
Бир ватанким, бунда йўқдир дард ва ҳасратдан
нишон,

Бир ватанким, ер ва осмонида одам топди шон;
Бир ватанким, ҳар гулистонида мангудир баҳор,
Бир ватанким, бунда элнинг бахти мангү барқарор.

* * *

Шу кунларда қутб олинди,
Музлар таслим бўлиб ялинди,
Москвадан Америкагача
Тахти равон бир йўл солинди.

Кўк йўлидир, унда қаноти
Синмас бўлган лочинлар учар,
Лочинлари билан ўлка ҳам
Ерни ташлаб осмонга кўчар.

Қудрати зўр эл учун осмон
Худди ердай осойиш бўлур,
Бир неча йил мобайнида кўк
Одам билан албатта тўлур.

ДУНЕ ГҮЗАЛ КҮРИНУР СЕНГА

Келтиради рашкимни доим
Гулга қўнган асаларилар,
Аллақандай туюлар менга
Яшарувчи хушбахт қарилар.

Агар, — дейлар, — кўнгил ёш эса
Оқ соч ўзи бир ҳусн бўлур,
Кўкраккача тушган оқ соқол
Кўзларингга нурдай кўринур.

Дунё гўзал кўринур сенга,
Ўзи қанча эски бўлса ҳам,
Яшараркан бутун табиат
Ўз эгаси қўйганда қадам.

Розимасман бир ёш томса кўзимдан,
Розимасман сая ранг кетса юзимдан,
Йўл ошсам-у, сал яшашдан адансам,
Розимасман унда тамом ўзимдан.

Боғим бор-у, гулзоримда гулим кўп,
Ҳар ёқда гул, шохларда булбулим кўп.
Мен кўрмаган гулзор қолмас жаҳонда,
Гулзорларга бахтим берган йўлим кўп.

СУЛМОҚ БЎЛМАС ЭЛ БАҲОРИДА!

**Дунёларни тикка қўпормоқ
Ути агар бўлса орида,
Евларини айласа тупроқ,
Сўлмоқ бўлмас эл баҳорида!**

ЖАВОБ

«Ўлтирасан нега доим жим?»
Дея яна бошладинг ҳужум.
Билгилки, жим ўлтирганимда
Оташ пайдо бўлур танимда.
Ҳамсуҳбатим бўлганда хаёл
Жим қоламаң, гап келур малол:
Дунё-дунё ўй ва тушунча
Бамисоли турнадай уча —
Уча ўтар осмонларимдан,
Ерга тушиб тутар баримдан.
Сўнгра қўниб хаёл қўлига,
Беихтиёр бошлар йўлига.
Жим ўлтириб кўзим тўнади,
Жим ўлтириб фикрим ўнади...

ДҶМБИРАНИНГ МАХТОВИ

Абдулла шоирга

Сўз бошлайин энди яхши, ёмондин,
Кўзларимнинг нури бўлган дўмбирам.
Сен қўлимда, кезиб ўтдим жаҳондин,
Юрагимнинг жўри бўлган дўмбирам.

Сендан ҳеч бир мумкин эмас совушим,
Сен тоғларда кезган чориқ кавушим,
Сенинг билан баланд бўлди товушим,
Билагимнинг зўри бўлган дўмбирам.

Сен бор экан, билинмас тўқ ва очим,
Сен бўлмасанг, парвоз этмас қулочим,
Сенсиз экан доим ёзиғдир сочим,
Қуллиғимда чўри бўлган дўмбирам.

Гулзоримда сен — булбулим Ҳалима,
Соғинганда юрагим қийма-қийма,
Сен бўлмасанг бағрим бир қонли кема,
Юрагимнинг жўри бўлган дўмбирам.

Айланса-да рангим сариқ сомонга
Сени чалдим, хор бўлмадим ёмонга,
Қариганда етдим яхши замонга,
Евларимга бўри бўлган дўмбирам.

Сен бор экан, ҳар иш келар қўлимдин,
Сен бор экан, ҳайиқмасман ўлимдин,
Минг ўргилиб толе топган элимдин,
Утирганда сўри бўлган дўмбирам.

Сенинг билан сўз бермадим ман ёвга,
Сенинг билан бирга бордим ҳар овга,
Сен динғиллаб олиб бординг Москвага,
Кўзларимнинг нури бўлган дўмбирам.

Ҳурмат билан сени қўлга олурман,
Минг яшариб чертиб-чертиб чалурман,
Ҳали яна Москвага борурман,
Гулзоримнинг ҳури бўлган дўмбирам.

Сен нур тўла менинг ойли тунимсан,
Сен омборда қоплаб қўйган унимсан,
Сен колхозда топган ёруғ кунимсан,
Душманимнинг гўри бўлган дўмбирам.

БАХТ ТУҒРИСИДА

Хар кимга бир «нони-насиба»—
Паррандалар ўз ҳаққин тилар,
Кўпни кўрган қари дунёда
Бахт ахтариб кўплар ўтдилар.

Кўплар ўтди, кўпгина одам
Таний олди дўзахни, ўтни,
Дунё деди, кўзни очди-ю
Лекин кўрди фақат тобутни.

Шодлик истар эди барчаси,
Лекин келиб кучарди мотам,
Хурсандликка зор дийдаларда,
«Шодлик мен» деб кулар эди ғам.

Бахт ахтарар ва қора тақдир
Мазақ билан қилар ҳақорат,
Дунё-дунё армон ва орзу
Гадойликда бўларди ғорат.

Мотам ва зор, азоб ва қайғу
Гадойликнинг кўҳна йўлдоши,
Инсон қалби устида ётар
Асрларнинг муҳтожлик тоши.

Бахт топилмас ҳеч бир замонда
Эл қул бўлса, бўлса яланғоч,
Жаннатларни яратган одам
Натижада ўзи қолса оч.

Қувонч шулким, толе ёр бўлиб,
Бахтни топган элни кўролдим,
Асрларнинг қайғусин қарғаб,
Шодлик ва бахт куйини чалдим.

Элим яшар осайиш ва шод,
Ўлкам ўзи янги бир жаҳон —
Ўзбекистон номли бир жаннат
Боғларида ором олар жон.

Бахт қайнайди соф булоқларда,
Дамларимиз ўтар беозор,
Шаҳарларда, боғлар, тоғларда,
Элни қучган мангу бир баҳор.

ПУШКИН

1

Эсини таниди ва кўҳна дунё
Унинг юрагига чангал ташлади:
Ердаги аламлар, қайғулар, ғамлар,
Фарёдлар ўтида ёна бошлади.

Дунёвий азоблар ёндирди қалбин,
Омонсиз ёв бўлди, золим фалакка,
Итоатсиз бўлди, исёнкор, бедин,
Фақат, ғариб қолди, ўртанди якка...

Юз ўғирди сарой, кошоналардан,
Тарихий жумбоқни шундай этди ҳал:
Аҳли киборлардан, подшолардан
Ўғри деб ном олган Пугачёв афзал.

Буюк дарё каби оқизиб ўтди
Пойтахт остида битганлар бошин,
Бутун Русиянинг зори, фиғони,
Банди деҳқонларнинг аламли ёшин.

Балоларга пешвоз тутди у, жонни,
Бир оташ ёнарди жўшқин қонида,
Дўзах Русияда топди хазонни,
Куйиб адо бўлди ғам тўфонида.

2

Фақат, ўлгунгача таслим бўлмади,
Сўнгги соатгача бўлди қувғинда,

Ишрат шами эмас, ўшанинг дарди
Ватанни ёритар қоп-қора тунда.

Фақат шу берарди дийдаларга нур,
Фақат шу қиларди дилларни равшан,
Ўша қувғун, ўша сургундаги хур —
Бўлмаса тоза ҳам хор эди ватан. —

Жануб қуёшида қайнаган кунда
Буюк Элбруснинг ярқирар қори...
Подшодан узоқ, оғир сургунда
Тўлишарди рус шеърининг баҳори...

3

Русия, Русия, шўрли Русия,
Аянч хўжаларнинг қашшоқ ўлкаси!
Қашшоқ хўжаларнинг юрти Русия,
Қалбингда икки бош қузғун кўлкаси!

Русия, Русия сўнги йўқ тупроқ,
Эй буюк вайрона, эй кафангадо!
Энг яхши фарзандинг этилмишдир оқ,
Эй бало тутқуни, кулфатда адо!

4

Ерга йиқилди-ю тортди бир фарёд,
Чунки юрагига бир яшин тушди:
Бутун Русияни емирган жаллод
Дантес либосида келиб отишди.

Шундай якун топди фоже муаммо:
Ажал очиб келди унга кенг қулоч,
Оппоқ қор қон эди... ва шоир аммо,
Мозор Русияда қабрга муҳтож...

Арава ғижирлар тунда, похол-хас,
Хашаклар ичига тобут кўмилган:
— Бу ўзи нима гап?
— Ҳеч нарса эмас,
Пушкин деб аталган биттаси ўлган...

У яширин кўмилди. Ўз азобида
Ўлка осмонини зўр мотам тутди,
Ва бутун рус халқи ўз юрагида
Шу буюк тобутни кўтариб ўтди.

• • •

Энг гуллаган ёшлик чоғимда,
Сен очилдинг кўнгил боғимда.
Шунда кўрди кўзим баҳорни,
Шунда қалбим таниди ёрни.
Қушлар сайрар жонимга пайваст,
Мен севгининг бўйи билан маст.
Қуни билан далада қолдим,
Лолазорлар ичра йўқолдим.
Қучоқ-қучоқ гуллар терганим
Ва келтириб сенга берганим,
Кечагидай ҳамон эсимда,
Ҳар сония, ҳар он эсимда.
Шундан бери тилимда отинг,
Шундан бери дилимда отинг.
Энг гуллаган ёшлик чоғимда,
Сен очилдинг кўнгил боғимда

Ҳ О Л

Қайдан келдинг, фикримни бўлдинг,
Нега этдинг мени паришон?
Нега буздинг мунис ҳолимни,
Ўйларимни нечун бемакон?

Эҳтирослар, ҳислар, ёнишлар,
Ўлкасини кезарди ҳаёл,
Ҳоким эди менинг руҳимда
Шундай латиф илҳомий бир ҳол.

Бир кичик тор, бир ёниқ парда,
Қанча гапни айтиб берарди...
Онасида урганганини
Чумчуқ чувлаб қайтиб берарди...

Тиккан эдим қалб қулорини
Ва фикримга берган эди жон,
Чивин учса келарди малол,
Шунга эди садоқат, имон.

Ҳалал берма, озроқ қўйиб тур,
Тамом қилай шу гул суратни,
Қўйгил мени, юракнинг қони
Билан тортай энг сўнгги хатни.

ШОДЛИКНИ КУЙЛАГАНИМНИНГ САБАБИ

Шоирларни кўп ўқиб чиқдим,
Билмаганим қолди жуда кам,
Ўқиб чиқдим, чувалди фикрим,
Кўравериб ҳаммасида ғам.

Фузулийни олдим қўлимга,
Мажнун бўлиб йиғлаб қичқирди.
Ва Навоий тушиб йўлимга,
Фарёд билан ўрнидан турди.

Лермонтовни ташламадим ҳеч,
Ахир қўйиб олдим Ҳофизни.
Пушкин менга кўрсатди ҳар кеч,
Йиғлаб турган бир черкас қизни.

Шекспирдан сўрадим савол,
Жавобини келтирди Хайём:
«Чунки ғамга ошинадир ҳол,
Қайғу билан тўлиғдир айём».

.

Ўйладим-у, узоқ қолдим жим,
Сўнгра савол қилдим ўзимдан,
Дарё каби тошиб севинчим,
Еш тирқираб келди кўзимдан.

Шодлик йўлга бошлади мени,
Бахтиёрлик бўлди одатим,
Шоир бўлиб шодлик ва бахтни
Куйламаклик зўр саодатим.

Чунки элим қайғуни билмас,
Чунки йўқдир ватанда мотам,
Озод халқим бошига келмас,
Энди сира мусибат ва ғам.

Шунинг учун шодман бир умр,
Шунинг учун шодлик ҳамдамим,
Ҳар кун ортар кўзларимда нур,
Шунинг учун йўқ асло ғамим.

Мен биламан душманним кимлар,
Сергак бўлиб боқдим йўлимга,
Чунки халқим барча тилсимлар
Қалитини берди қўлимга.

ГОРЬКИЙ ҲАҚИДА

1

Қолмиш эди ҳаёт тубинда
Русияни қуршаганда тун,
Бола экан ҳар чеккан жафо
Унга бўлди бир дорилфунун.
Унга бўлди муҳтож, яланғоч
Русиянинг сирлари аён,
Жангга кирди, унда ҳар бир оч
Қайғусини айлади баён.

2

Бир асрлик Русияни у,
Елкасига кўтарди дадил,
Кўтарди ул, кўтарди мангу,
Буюк эди бу одамда дил.
Умр бўйи эл билан бўлди,
Гўдак экан уни кўрди хор,
Ўлмай туриб яна туғилди,
Бўлганида халқи бахтиёр.
Буюк эди, ҳаттоки тошлар
Қуйлаганда сеза олурди.
Ҳайратидан кўзида ёшлар,
Тоғлар каби жимжит қолурди.

3

Ростгўй эди бу улуғ падар,
Ҳақиқатдан асло қайтмади,
Туғилгандан ўлганга қадар,

Бир сўз бўлсин ёлғон айтмади.
Юрагида қайнар эди дард,
Ёвни кўрса ўтдай тошарди,
Душманидир хонин ва номард,
Унга нафрат билан яшарди.
Шунинг учун ололмади тин,
Заҳар билан кесилди бу тил,
Тирик экан уйига яширин,
Олиб келди тобутни қотил.
Келтирди-ю солди буюк ғам,
Тилагига етгандек бўлди...
Шундай кетди бу улуг одам,
Киприклари секин қуюлди...

Горький кетди, бу оғир ўлим
Бағримизни бир ўйиб кетди.
Горький кетди ва лекин у, шум
Ёвга қарши ўч қўйиб кетди.

ЎЗБЕК И С Т О Н

Водийларни яёв кезганда,
Бир ажиб ҳис бор эди манда...

Чаппор уриб гуллаган боғин,
Упар эдим ватан тупроғин,
Одамлардан тинглаб ҳикоя
Усар эди шоирда гоё.
Дарёлардан куйлаб ўтардим,
Эртақларга қулоқ тутардим.
Ҳаммасини тинглардим, аммо,
Ўхшадини топмасдим асло.

* * *

Ўхшаши йўқ бу гўзал бўстон,
Достонларда битган гулистон,—
Ўзбекистон дея аталур,
Уни севиб эл тилга олур.
Чиройлидир гўё ёш келин,
Икки дарё ювар кокилин;
Қорли тоғлар турар бошида,
Гул водийлар яшнар қошида.
Чор атрофда ёйганда гилам,
Асло йўқдир бундайин кўклам.
Тоғлардаги қип-қизил лола
Бўлиб гўё ёқут пиёла,
Булоқлардан узатади сув,
Эл кўзидан қочади уйқу.
Далаларда бошланади иш,
Бошланади ижод ва турмуш.

Қундан-қунга ўсади пахта,
Барг чиқади ҳар бир дарахтда,
Олмазорлар гулин тўкади,
Мева боғлаб шохин букади.
Шаҳарларда ишга чиқиб эл,
Одам билан тўлар Текстиль.
Ҳаммасининг бир истаги бор,
Ҳаммаси ҳам хурсанд, бахтиёр.
Бу ўлкада ҳар нарса бордир,
Кўрмаганлар доим хумордир.
Аму билан Сирдан сув ичган,
Зарафшонни лойлатиб кечган
Чавандозлар бордир бу элда.
Баҳор чоғи пишқирган селда
Арғумоқлар қўшиғи бордир,—
Бу шундайин ажиб диёрдир.
Даласида ўсмас тиканлар,
Чўлларида чопмас илонлар;
Қуш учганда куймас қаноти,
Одам ўтса қуримас зоти;
Чанқов қолиб йўловчи ўлмас,
Ҳар бурчакда бошкесар бўлмас.
Кулбаларни келиб босмас қум,
Гўдакларни ютмас оч ўлим.
Одамга бахт ва толе ёрдир,—
Бу шундайин ажиб диёрдир. ✓

Бунда булбул китоб ўқийди,
Бунда қуртлар ипак тўқийди,
Бунда ари келтиради бол,
Бунда қушлар топади иқбол,
Бунда қорнинг тагларида қиш,
Баҳор учун сўйлайди олқиш.
Бир ўлкаки ҳуснга бойдир,
Унинг энг зўр кўзгуси ойдир;
Бир парча ўт бўлиб бунда кун
Пахтасига ишлайди ҳар кун.
Ботирлари канал қазади,
Шоирлари ғазал ёзади,
Қуйчилари ўқийди ялла,
Жувонлари айтади алла,
Пазандаси ёпади ширмон,

Қарилари кутади меҳмон,—
Бу шундайин ажиб диёрдир.
Бунинг қизик ҳикмати бордир:
Москвада суянган тоғи;
Гуржистонда севган ўртоғи —
Унга ҳусн ва ифтихордир;
Узоқ Шарқда қўшини бордир,
Шунинг учун тинчдир ул кўнгли,
Шунинг учун осойишдир ул.
Шунинг учун сомонда ётмас,
Шунинг учун совуқда қотмас.
Ёвларига осмон тутундир,
Шунинг учун бағри бутундир,
Шунинг учун ёпинмагай хас,
Шунинг учун кийинар атлас.

* * *

Шундай ўлка доим бор бўлсин,
Шундай ўлка элга ёр бўлсин.
Омон бўлсин оғайнилари,
Омон бўлсин дўстларнинг бари.
Доим бўлсин доҳийси омон,
Шундай бўлсин бу бутун жаҳон.

* * *

Шафтолизор боғларни кўрдим,
Гул кўкарган тоғларни кўрдим,
Меҳр қўйиб ўпган сари оқ,
Оппоқ бўлди бу, азиз тупроқ.

Водийларни яёв кезганда,
Бир ажиб ҳис бор эди менда...

ВАСИЯТ

(Тарас Шевченкодан)

Улсам менинг жасадим,
Украинага кўмилсин:
Қабрим у кенг даланинг
Энг ўртасида бўлсин.
Поёни йўқ она-ер
Ва зангори Днепр
Кўриниб турсин менга,
Вағиллаб оққан дарё
Билиниб турсин менга!

Душман қонини дарё
Ювиб оқизган замон,
Элим топган кун омон,
Қўзғаларман қабримдан:
Чиқиб олий даргоҳга,
Худога топинарман.
Келмай туриб ўша кун,
Худо йўқдир мен учун!

Кўминг-у, қўзғанг исён,
Кишанлар кул-кул бўлсин,
Эрк жангида душманнинг
Қора қони тўкилсин.
Сўнг улуғ оилада
Бошлангиз эркин ҳаёт,
Секингина мени ҳам,
Ёд этиб қилингиз шод.

САМОЛЕТ

Болаларга

Осмонларни тўлдириб
Самолёт ўтиб кетди.
Унинг кучли овози
Оламни тутиб кетди.

Эй Ватаним қурган қуш,
Тўхта, мани олиб кет!
Тўхта, бир хат берайин,
Қанотингга солиб кет.

Осмонларда менинг ҳам
Битта лочин акам бор.
Хатимни бер, ўқисин,
Ўқисин такрор-такрор.

Ватанимиз ёвига
Омон берма,— деб ёздим.
Орден олмасдан туриб,
Уйга келма,— деб ёздим.

Осмонларни тўлдириб,
Самолёт ўтиб кетди.
Унинг кучли овози,
Оламни тутиб кетди.

ВАТАН

Болаларга

Шодлигим кўкка сирмас,
Битмас бахтим бор маним.
Мени бахтиёр қилган
Шу енгилмас ватаним.

Душманга омон бермас,
Ҳар бир аскар отган ўқ.
Дунёда меникидай
Катта ва зўр ватан йўқ.

Ёвнинг ўқи ҳеч қачон
Аскаридан ўтмайди.
Нишон олса осмонни
Самолётга етмайди.

Шунинг учун қишлоқлар
Қун кечирар эркин, тинч,
Шаҳарларнинг қалбида
Кеча ва кундуз севинч.

ЛОЛА

Болаларга

Лола боқчага чиқиб
Кечга қадар гул терди.
Этак-этак тўшлади,
Ҳар кунгидан мўл терди.

Сочига гул боғлади,
Чеккасига тақди гул.
Елкаларидан ташлаб
Гулга кўмилди буткул.

Сўнгра уйга келди-ю
Бирпас ётиб дам олди,
Киприги юмулди-да,
Гул каби ухлаб қолди.

ЯНГИ ЙИЛ ОРЗУЛАРИ

Май тўла косалар солар шовқин,
Янги йил ўз қучоғига тортар,
Бормикан шу қадарли қувноқ тун?
Юрагимда ҳамон ҳавас ортар.

Тушмаса юзга ҳеч ажиндан из,
Яна бир муддаоки, ҳал бўлса:
Бахтимиз борҳо ёйиб илдиз,
Умримиз бир аср тугал бўлса.

Яшнаса бу чаманда дилдорлар,
Севгида сарғайишни билмасдан.
Қайғуни кўрмаса гўзал ёрлар,
Ўн гулин бир гули очилмасдан.

Билмаса наслимиз надур қаримоқ,
Етмаган-ку замон ҳам элликка;
Тушмасин ҳеч бирорта бўлсин оқ
Енгилиш билмаган йигитликка.

Кел, эй соқий! Пиёлани тўлдир!
Йигит умримга янги йил кирди.
Шодлигим дўстларимга маълумдир,—
Йилга йил кирса, элга эл кирди.

Қадрига етмаганни бу оннинг,
Халқ ичинда юзи қаро бўлсин!
Ҳам сафил, ҳамда у мохов била тенг,
Бутун оламга можаро бўлсин!

Марҳабо, янги йил, омон келдинг!
Яхши кунлар кутар яна олда,
Кўзимизга жаҳонни кўрсат кенг,
Кўрайик ҳарна бўлса иқболда.

ЧИРЧИҚ БҒЙЛАРИДА

Гулшан водийларда чақнайди кўзим,
Фикрлар дарёдек босиб қилар лол,
Ўзининг бағридан оққан сувларнинг
Орқасидан қараб қолгандай Чотқол.

Чирчиқ бғйларида кезаман ҳайрон:
Кўзимга Аму ҳам, Сир ҳам кўринар.
Табиат сирини ўргатар менга
Сувнинг ўйинида бир кимиёгар.

Элнинг ўғиллари, мардлар қошимда,
Мен суҳбат қиламан олимлар билан;
Табиатшунослар, ҳикматчи дўстлар,
Менга ўргатади ажойиб бир фан:

Бирининг қўлида чўлларга ҳаёт,
Бирининг қўлида дарё товланар;
Бирининг қўлида семиради ер,
Ва ҳар муз томчида оловлар ёнар.

Бу — Шарқнинг юлдузи — Ўзбекистондир,
Ўрта асрларнинг Осиёси йўқ.
Янги дарёларнинг севар ўлкаси,
Бағри шодимонлик, бахт билан тўлиқ.

Сероб даласида пахта гуркурар,
Тоғларида олтин, боғларида бол;
Бутун қўшниларининг кўзлари унда,
Шундай бўлмоқликни қилади хаёл.

Қадим Шарқнинг ери ташна, қовжирар —
Катта Фарғонанинг сувига муҳтож.
«Мадорим кетибдир, ўғит бер!» дейди,
Чирчиқ азотига телмуриб у оч.

Навоний ўтказган ариқлар қурғаб,
Янги Навонидан кутмоқдадир сув.
Чирчиқ бўйларидай кўкарсам деган
Гиёҳсиз чўлларнинг кўксида орзу.

Ҳеч ажаб эмаским, Шарқнинг деҳқони,
Чирчиқ қурганларни кўргуси келса;
Ҳеч ажаб эмаским, сувни кўрганда,
Кўз ёши қон бўлиб ерга тўкилса.

Мен шарқли шоирман, кўзнинг ёшлари
Кўшиқ бўлганини кўрган куним бор,
Кўшиқ одамларни жангга ташлаган,
Кўшиқ кўнгиллардан кеткизган ғубор.

Кўшиқ одамларни Ленинга элтган,
Кўшиқ Сталинни ахтарган йиллар,
Бу кўшиқ халқларни этган биродар,
Занжир, кишанлардан қутулган эллар.

Ҳеч ажаб эмаским, Шарқнинг деҳқони,
Чирчиқ қурганларни кўргуси келса;
Ҳеч ажаб эмаским, сувни кўрганда,
Кўз ёши қон бўлиб ерга тўкилса.

Негаким, дардларга даводир бу сув,
Бу нурлар қилади кўзларни равшан.
Чирчиқлик шоирда бордир бир армон:
Бутун Шарқни озод кўролсам деган.

Чирчиқ бўйларида ёнар чироқлар,
Қаршимда зўр дарё очади чирой.
Қалбимда оқмоқда бир дарё кўшиқ,
Қор босган тоғларнинг тепасида ой...

ҒАЛАБА ҚУШИҒИ

Фашизм — одамзод учун қора доғ келди,
Қуёш нурига қарши чанг билан тўзон келди.
Ўлакса устидаги қузғун билан зоғ келди,
Ёлғиз менинг ватаним бахт ўстирар боғ келди.

Кундузни тун деб ўйлаб сарҳадга келди ўғри,
Кўршапалак охири оташга келди тўғри.
Тушар доим эсимга — ўзбек мақолидир бу:
Ким аввал мушт кўтарса, албатта, кўрқоқ келди.

Гитлернинг ичда қилган қарғишини билардик,
Ер тагида илоннинг изғишини билардик;
Гофил деб ўйламасин, ҳар ишини билардик,
Ўрмонда бўри билан шер олишар чоғ келди.

Душманнинг тепасида ёзиб пўлат кулочин,
Калхат билан олишгай осмонда зўр лочин.
Тарихнинг ҳукмидир бу: бизникидир зафар чин,
Қутурган селга қарши осмон бўйи тоғ келди.

Ҳозир бўлсин фашизм ер тагида чиришга,
Мана биз кўкка учдик, тепасидан қиришга.
Одамзод гувоҳимиз, қойил қолсин бу ишга,
Душманларни ер билан яксон қилар чоғ келди.

ҚЎЛИНГГА ҚУРОЛ ОЛ!

Ҳаёт қайнаб тонг туманида,
Кўз илғамас эл ўрмонида,
Зўр ўлканинг қайноқ қонида
Ҳукм сураб сафарбар бир ҳол:
Қўлингга қурол
ол!

Кўрсин десанг жаҳонни кўзим,
Уссин десанг боғимда узум,
Умид билан ўстирган қизим
Десанг агар бўлмасин увол:
Қўлингга қурол
ол!

Бўлсин десанг дунё сенга кенг,
Қолсин десанг қўлингга эркинг,
Бўлай десанг сен одамга тенг,
Бўлмай десанг ёвларга ҳаммол:
Қўлингга қурол
ол!

Олай десанг фашистан қасос,
Қўлингга ол қилич ва олмос,
Яғринингга винтовкани ос!
Қолмай десанг айтишганда лол:
Қўлингга қурол
ол!

Юрса агар томирда қонинг,
Азиз бўлса бир парча нонинг,

Керак бұлса номус, виждонинг,
Бұлсанг йигит, бұлсанг ҳамки чол:
 Қўлингга қурол
 ол!

✓ Жон юртингга босиб келган ёв,
Тоғларингда қилолмасдан ов,
Сен кувганда пиёда, яёв
Қочсин десанг гўё қорамол:
 Қўлингга қурол
 ол!

ИГИТЛАРНИ ФРОНТГА ЖУНАТИШ

Поезд тайёр жўнамоққа,
Вокзал тўла йигитга:
Она букун узатади
Ўз ўғлини фронтга.

Хайр, ўғлим, оқ йўл бўлсин,
Хайр, кўзим қораси,
Билким, жангда билинади
Мард йигитнинг сараси.

Бола экан тиш чиқардим,
Ёвларни тишласин, деб.
Тоғдай оғир билак бердим,
Душманни муштласин, деб.

Яна икки кўз ҳам бердим,
Ёв келганда кўргани.
Оёқ бердим лозим келса,
Ёв устига юргани.

Ақл бердим, ёв босганда
Енгишга йўл топсин, деб.
От ҳам боқдим, маврид келса,
Жангга миниб чопсин, деб.

Мана букун буюк халқинг,
Сени чақирди жангга:
Фашист деган бир аждаҳо
Ёв келибди ватанга.

Ленин ота номини айт,
Болам, мард бўл, жангга кир,
Душманни қув элимиздан,
Кетидан елдай югур.

Кўждан келса, қилич билан
Оёғини қирқиб ол;
Ердан чиқса, қўндоқ билан
Аблаҳнинг бошига сол.

Ҳамла қилса, гавдасини
Танк билан мажақлаб ўт,
Кўкка чиқиб ўлим ёғдир,
Қолсин бегўр, бетовут.

Хужум чоғи чекилма ҳеч,
Тулқини шер бўлиб бос.
Тирноқ билан бағрини йирт,
Қўлингни дор қилиб ос.

Агар жангда иш бермасанг,
Олмасанг ботир деб ном,
Гитлерни енгиб қайтмасанг
Берган сутларим ҳаром.

Хайр, ўғлим, оқ йўл бўлсин,
Хайр, кўзим қораси.
Билким, жангда билинади
Мард йигитнинг сараси.

Йигит қасамёд қилади
Милтиқни олиб қўлга,
Паровоз ҳам қичқиради,
Поезд тушади йўлга.

Она йўлга тикилади:
«Болам, йўлинг бўлсин оқ...»
Поезд кўздан йўқолгунча
Тикилади у узоқ.

Х А Т

Эсимдадир йигитларни
Шер дил қилар сўзларинг.
Хотиримда, ғазаб билан
Ениб турган кўзларинг.

Ватан учун жангга бор деб,
Милтиқ бердинг қўлимга,
Жангга кирдим Ватанимни,
Сени жойлаб дилимга.

Ойлардурким, олишаман
Мен одамхўр ёв билан,
Унинг қонли туёғидан
Тоза бўлсин деб Ватан.

Ухламайман тунлар бўйи,
Икки кўзим осмонда,
Шитир этса хас, сезаман,
Қулогим ёв томонда.

Окоплардан ёв чиқади
Оч бўридай улушиб,
Орқасидан ажал қувган
Тентаклардай кулишиб.

Даҳшат билан бир ўтаман
Тепасидан бургутдай,
Емғир каби ўт ёғдирсам
Тўкилади у тутдай.

Юрагини яшин каби
Доим ёриб ўтаман,
Дарё бўлиб тошаман-у
Ўз қаъримга ютаман.

Қонлар кечиб ёв келади,
Кўзлари қон, фаҳми йўқ,
Сенинг учун ўқ узаман,
Ғазабимнинг раҳми йўқ.

Вабо каби босиб келар
Баъзан менинг йўлимга,
Қора қснга беланади
Найза олсам қўлимга.

Жангга кирган мард йигитнинг
Бўлмас асло армони,
Уни кўрган душманларнинг
Қурий берса дармони.

Ўлим билан олишаман,
Енгиш нима, биламан,
Фашистларга келган қирон,
Менинг ўзим бўламан.

Ҳисоб эмас ҳужум чоғи,
Қуёш каби қизмасам.
Нафасимдан олов пуркаб,
Ёв сафини бузмасам.

Она, мендан хавф қилма ҳеч,
Дадил бўл, айла бардош,
Ватан учун жанг қилувчи
Мард ўғлингнинг боши тош.

Пешонамни силагансан,
Қуймайман ўтга солса,
Қилич солса тўғралмайман,
Ўлмайман ўқ қадалса.

Онт ичаман, ер юзида
Қолса фашист деган ном,

Она, ўзим иқрорманким,
Берган сутларинг ҳаром.

Ватан учун жангга бор деб,
Қурол бердинг қўлимга,
Жангга кирдим Ватанимни,
Сени жойлаб дилимга.

МОСКВАНИ МЕН БИЛАМАН!

Тун бошланар... фашист деган ялмоғиз
Ва қутурган одамхўрнинг кўзи қон,
Одамзодга ўлим ортыб устига,
Қалхатлардай уча бошлар кўк томон.

Евга қарши қўзғалади Москва,
Шаҳар кечган тинчлик, ором баҳридан,
Ҳар ерда бор бир улуғвор нишона
Москванинг ғазабидан, қаҳридан.

Ғазаб билан қўзғалади бутун халқ,
Тебранади қари чоллар, оналар,
Ев ташлаган бомбаларнинг изидан
Чопишади жасур, қўрқмас болалар!

Тўда-тўда қирувчилар ҳавога
Қўтарилар «меҳмонларни» кутгани,
Ғазаб билан чайқалади дарёлар,
Евузларни ўз қаърига ютгани.

Булутларнинг орасига яшриниб,
Келаётган қузғунларни тутар нур,
Жимжит турган майдонлар ҳам очар ўт,
Учиб келган ўғрилари ютар гўр.

Кўкдан ерга мукка кетган душманга
Қабр бўлар ҳар бир чуқур, ҳар бир ғор,
Зўр келганда қочмоқ ҳам бир ҳунар деб,
Қутулганлар қоча бошлар шармисор.

Москвани мен биламан... тер тўкиб
Зўр шаҳарни қурганларни кўрганман;
Одам тўла кўчаларни айланиб,
Жангчиларнинг қаторида юрганман.

Эсимда бор, дўстлар билан бирликда
Москвадан Минскийга ўтганим,
Совуқ қишда оқ финларни емирган
Ботирларни вокзалларда кутганим.

Москвани сен билмайсан, қонхўр ёв,
Москвада сенга ёлғиз ўлим бор.
Чуқурларда, горликларда чирийсан,
Қабрга ҳам, тобутга ҳам бўлиб зор.

Москвани кўриқлайди бутун эл,
Кўкрагимиз осмонида зўр қалқон.
Шуни билким, жон учун жон оламин,
Шуни билким, тўкамиз қон учун қон.

Лекин сени асло тирик қўймаймиз,
Лекин сени қўймаймиз бу Ватанга,
Узоқ-яқин, она-бола, йигит-чол —
Ҳаммамиз ҳам лиришдик қонли жангга!

БҮЛ ОМОН!

Бор ўғил, бор, жангга боргил,
Сен йигитлар боши бўл.
От қўйиб майдонга киргил,
Мардлар йўлдоши бўл.
Халқнинг ёвларга отган
Бош ёрар бир тоши бўл,
Бор ўғил, сен доҳиймизнинг
Бир азиз қўлдоши бўл,—
Қаҳрамоним, арслоним,
Меҳрибоним, бўл омон!

*

Ўз қўлинг бирла яратган
Бўстон чўл бўлмасин
Муҳташам олий саройлар
Бир ҳовуч кул бўлмасин.
Бу онангнинг кўзда ёши
Қайтадан кўл бўлмасин,
Евни қувгил юртимиздан
Халқимиз қул бўлмасин,—
Қаҳрамоним, арслоним,
Меҳрибоним, бўл омон!

*

Евга сан ўткир қилич сол,
Бағрини қилғил яро,
Ерда ҳам осмонда қувлаб
Бошига сол можаро.
Ол қасос, ерларга янчиб
Қил уни мотамсаро,

Евний енгган паҳлавоннинг
Номи кетсин халқаро,—
Қаҳрамоним, арслоним,
Меҳрибоним, бўл омон!

ПОЧТАЛЬОН

(«Учрашув» номли киносценарияга ёзилган қўшиқ)

Хат келтирдим, хат келтирдим
Мен осмоннинг отида.
Хат келтирдим севганингдан
Қабулар қанотида.

Хат келганда тинчир жон,
Хат жуда азиз меҳмон.
Узоқ йўллар яқин бўлар,
Хат бўлса, бўлмас ҳижрон.

Ватан учун жангга кетган
Жонингдан келтирдим хат.
Томирингда юриб турган
Қонингдан келтирдим хат.

Хат ёзибди, онажон, деб,
Қаҳрамон кўрар кўзинг.
Омон бўлсин меҳрибон, деб,
Яшнаб турган юлдузинг.

Хат ёзибди отанг, онанг,
Ўғлим омон бўлсин, деб.
Унга қарши келган ёвнинг
Ранги сомон бўлсин, деб.

Боғингдан, гулзорингдан,
Хат келтирдим ёрингдан,
Йўлларингга қараб қолган
Кўзлари хуморингдан.

Бирга-бирга ўйнаб ўсган
Меҳрибонлардан салом,
Ўртоқлардан, ошналардан,
Жонажонлардан салом.

Хат келади сизларга ҳам,
Хат сизнинг йўлингизда,
Азаматлар, паҳлавонлар,
Ғалаба қўлингизда.

Қ А Д А Ҳ

(Янги йил)

Қўлимдаги шароб тўла пиёла
Қип-қизилдир гўё баҳорги лола.
Қип-қизилдир ботаётган кун каби,
Қип-қизилдир гўё қизларнинг лаби.

Дўстим, уни мана сенга узатдим,
Сенинг учун бутун бир тўй тузатдим.
Сенинг учун тахт ўрнатдим ёнимда,
Исминг ёзиқ букун ёпган нонимда.

Ол ичайлик, ғойибона бўлса ҳам,
Қанот бўлса узоқ-яқин нима ғам?
Ҳаёл эса тездир ҳар бир қанотдан,
Орзу эса учқур ҳар қандай отдан.

Ол ичайлик, ботирларнинг номига,
Шароб қуйиб бутун дунё жомига.
Ер юзини ифлослардан ювгали,
Фашистларни Берлингача қувгали.

Ёвни тамом қуритгали ватандан,
Ваҳшийларни кўммак учун бекафан,
Ғалабамиз, шодлигимиз, доҳиймиз
Учун, дўстим, кел ичайлик иккимиз.

ГВАРДИЯЧИЛАРИМИЗГА САЛОМ

Салом сизга ватандошлар, мард ҳамшаҳарлар,
 Қутлуғ бўлсин ҳаммангизга улуғ фахрий ном.
 Қутлуғ бўлсин доҳий ўзи топширган байроқ.
 Оталардан, оналардан, дўстлардан салом.

Сиз аслда туғилгансиз шараф-шон учун,
 Помир бўйлаб лочин каби учгансиз отда,
 Фарғонада дарёдан зўр канал қазгансиз,
 Зарафшоннинг олтини бор сизнинг қанотда.

Букун жангда қилар экан сиз ёвни яксон,
 Найзангиздан учар экан душманлар боши,
 Минг ваҳшийни тўғрар экан ҳар қиличнингиз,
 Шод бўламиз, яқин келиб енгув қўёши.

Баҳодирлар яшасин, деб қувонади эл,
 Қиз-келинлар ботиримиз соғ бўлсин, дейди,
 Саҳар туриб тилак тилар ота-оналар:
 Кўкраклари орден тўла тоғ бўлсин, дейди.

Қани шерлар, олға ҳамон, ғалаба томон!
 Душманларни даҳшат билан қувинг беаёв,
 Бу дунёга келганига бўлсин пушаймон,
 Ўзбекистон мардики ҳам билиб қўйсин ёв!

ШАРҚДАН ҒАРБГА КЕТАЕТГАН ДУСТГА

✓ Бор, Ғарбга бор, баҳодир йигит,
Дўстларимиз элдан ажралди.
Ёв қўлида ёнди шаҳарлар.
Қадрдонлар беватан қолди.

Сен халоскор одамсан, дўстим,
Элимизнинг қуёшида — сең,
Естиғини Гитлер қуритган
Одамларнинг кўз ёшида — сен.

Қон ичида қутурган жаллод
Ҳар қишлоқда бир дор қурибди.
Дорга қараб бораётган чол:
«Тезроқ кел!» деб кутиб турибди.

Зўр жангларда ёвни тўзғитиб
Улганларнинг ўзи йўлингда,
Урмонларга, уйини ташлаб,
Кетганларнинг кўзи йўлингда.

Номуслари хўрланган қизлар
Зор йиғлашиб сени кутади.
Келинларнинг кўзи йўлингда,
Тез келсин деб зардоб ютади.

Отасидан жудо бўлганлар
Сени излар кўчаларда зор.
Оналари сен деб йиғлаган,
Душманлардан тортганда озор. N

Днепрнинг тошқин сувлари
Шевченконинг ёшидир букун,
Шу дарёга келиб чўкибди
Украинада чиқадиган кун.

Белоруснинг қонли бағрида
Бир зўр ёнгин тутаб ётибди,
Элни севган ҳар бир одамнинг
Юрагига минг ўқ ботибди.

Боргил тезроқ, баҳодир дўстим,
Кун чиқишдан кун ботишга бор:
Тунни доим қуёш қувади,
Қардошларни зулматдан қутқар.

Нафасини ёв бўғиб ётган
Кенг далалар изинга зордир.
Олучазор, мевазор боғлар
Сен бормасанг қора мозордир.

Сен бормасанг баҳор бўлмайди,
Очилмайди боғларда гуллар,
Қарағайлар барг чиқармайди,
Ўрмонларга келмас булбуллар.

Украинанинг далаларида
Лола эмас, кўкаради қон.
Сен бормасанг баҳор бўлмайди,
Бу йил экин экмайди деҳқон.

✓ Тезроқ боргил, халоскор дўстим,
Ёвларни қув, дўстларни қутқар;
Эл дилидан кетсин қайғу-ғам,
Баҳор келиб кетганидай қор.

Ёв эсидан оғғунича қув,
Қочган душман мағлуб, шармисор.
Қувган одам ғолибдир мутлақ
Ҳам кетади кўнглидан ғубор.

Кечаларни бўридан арит,
Кундузларни ўғридан халос,
Ёв енгилган ҳар тепаликка
Меҳнат ва бахт байроғини ос!

* * *

*Йигирма иккинчи июнь саҳари
Чиқмас кишиликнинг асло ёдидан.
Қочиб қутулолмас ҳеч фашист ҳали
Маъсум гўдакларнинг аччиқ додидан.*

МЕНИ КУТГИЛ

(К. Симоновдан)

Мени кутгил ва мен қайтарман,
Фақат кутгил жуда интизор,
Кутгил, ёмғир зериктирганда,
Мени кутгил, ёққанида қор,
Атрофингни ҳарорат қоплаб,
Еру кўкни чанг тутганда, кут,
Бошқаларни узатган дўстлар
Кечагина унутганда, кут.
Хат келмасдан узоқ ерлардан,
Юрагингни қилганида қон,
Кутгил, сен-ла бирга кутганлар
Зериккандан чекканда фиғон.

*

Мени кутгил ва мен қайтарман,
Бўлса ҳамки, рангинг заъфарон,
| Еринг қайтмас, умидингни уз,
Деганларга тилама омон.
Майли, ўғлим, синглим, волидам.
Аза очсин мен йўқ туфайли.
Кута бериб сабри тугаган
Еру дўстлар, ошналар, майли,
Айрилиққа беролмасдан тоб,
Аччиқ-аччиқ ичсинлар шароб.
Кўзларингга тўлса ҳамки ёш,
Фақат сен кут ва айла бардош..

*

Мени кутгил ва мен қайтарман,
Ўлимларни қолдириб доғда.

Иши ўнгдан кепти десинлар
Кутмаганлар мени у чоғда.

Ёт туюлар кутмаганларга,
Бундай ажиб толеинг санинг.
Кута-кута мени офатдан
Омон сақлаб қола олганинг.
Қандай омон қолганлигимни
Ёлғиз сенга айтарман, сирдош,—
Кута олдинг мени сен фақат,
Буюк эди сендаги бардош.

ЯҚИНЛИК

Йигит урушга кетди,
Орқасида ёр қолди,
Юраги ўт ичида,
Кўзлари хумор қолди.

Булбул кетди, гул қолди,
Уртага тушди ҳижрон,
Йигит ҳам соғинади,
Ёр бағри лоладек қон.

Қунлар ўтади секин,
Йигит кетади узоқ...
Лекин ёрга туюлар,
Аввалгидан яқинроқ.

Ёр фақат хат ёзади,
«Тушимда кўраман» деб.
Йигит ёзар: «Сен учун
Жонни ҳам бераман» деб.

Йигит дер: «Сен учун ҳам
Ёвга отар ўқим бор»—
Ёр унинг келишига,
Богини қилар гулзор.

«Мен жангда»— дейди йигит,—
«Сен менинг ёнимда сен».
Унга жавоб ёзар ёр:
«Сен менинг жонимда сен».

Каптарлар олиб учар
Икки томон хатини,
Гўё қўшгандек бўлиб,
Икки ёр тоқатини.

С Е В Г И

Бир тўтам гул тутиб боқдинг кўзимга,
Дедингки: «Эсдалик бўлсин буни ол...»
Узимни йўқотдим, не дединг менга?
Тутганинг гулмиди ва ёким хаёл?

«Бутун ёшлигимиз жангдадир букун,
Жангда ечилмоқда севги қисмати.
Жангдадир йигитлар, жангдадир қизлар,
Ҳавода учади маҳбублар хати.

Агарда қайтмасам шу мендан ёдгор»
Дединг-да, кўринди кўзларингда нам.
«Агар севар бўлсанг, унутма зинҳор...»,
Узун киприкларнинг устида шабнам.

Менга не керакдир бу ёлғиз қолиш?
Сенсиз ололмасман асло мен нафас.
Улимдан оғирдир сендан ажралиш,
Торгина қалбимга кенг дунё қафас.

Орқангдан қолмасдан жўнадим жангга,
Кўзи кетган каби қўйнинг изидан,
Гўё қуёш ойни кузатганидай,
Ут бўлиб орқангдан кезмакдаман ман

Сен оташ ичида урасан жавлон,
Душман қолмасин деб севган элимда,
Мен ҳам қасос олиб тўкмакдаман қон,
Элим ва ёримнинг номи дилимда.

Мен ёвни қираман жангда беомон,
Сени ахтараман бир нафас тинмай,
Бир қўлда қиличим, бир қўлда қурол,
Севгувчи қалбимда нола қилар най.

Сенга юборганим оташин бўса,
Енгил шаббодадек учар ҳавода,
Жанг бўлган жойларда лабингни излар
Ва баъзан дарбадар кезар самода.

Балки учрашмасмиз биз энди мангу,
Бўсамиз ҳам қолар балки саргардон,
Лекин севишганлар қайтмас ўлимдан,
Лекин мангу қолар икки томчи қон.

Дунёда албатта бир ўлмоқ бор-ку!
Ҳеч ажаб эмасдир ўлсак жангаро, ✓
✓ Ёв билан курашда оқса қонимиз,
Бўлмай эл олдида юзимиз қаро.

Ўлимдан қўрқмаган эрлар қонидан
Жуда табаррукдир қизарса тупроқ.
✓ Уша қон дўстларнинг ёритиб юзин,
Зафар йўлларини қилса ойдинроқ.

Жисмимиз йўқолур, ўчмас номимиз,
✓ Галаба тўйида бўлармиз биз ҳам;
✓ Азиз дўстлар билан учрашиб хандон,
Қадрдон элларга қўярмиз қадам.

Гўзал Украина далаларида
✓ Яна аввалгидай табиат гуллар,
✓ Буюк Россиянинг ўрмонларида
Бизларни ёд этиб сайрар булбуллар.

Буғдой бошоғидай кўкка иптилиб
✓ Мен шунда тупроқдан кўтарарман бош.
✓ Сенинг қонларингдан ўсар қизил гул,
Ёқутга айланар сойлардаги тош.

Дунёни ёритар бизнинг севгимиз,
Иккимиз ҳеч қачон ўлмасмиз асло.
Ёру дўстларимиз, севган элимиз,
Биздан ризо бўлиб топар тасалло.

ИГИТ

Кўкда парвоз этса лочиг ерга киргай зоғлар,
Қишнаган от ўтса чўлдан қўзгалур тупроғлар,
Қонга тўлгай жангга ботир кирса сўлу соғлар,
Сол қилич ёв бошига, қирғинга келди чоғлар.

Бағримизни қилди қон, ёвдан жаҳонни пок эт,
Эл чекар доду фиғон, ёвдан жаҳонни пок эт,
Шер юрак эй қаҳрамон, ёвдан жаҳонни пок эт,
Зоғ агар қолса тирик олам танин тирноғлар.

Ёвни учратган замон сен эсидан кетгунча ур,
Ҳам жаҳаннам комига ул беомон етгунча ур,
Етти пушти бу жаҳондан мангулик кетгунча ур,
Қилмасанг шундай агар, кетмас кўнгилдан доғлар.

Сен томирлар ичра қон ҳам жонимизга жонсан,
Келмасанг ҳам уйимизга энг азиз меҳмонсан,
Ҳам ватанга, ҳам элингга, доҳингга қурбонсан,
Сен омон келган кунинг ерга эгилгай тоғлар.

Ёвни енг-у эртароқ кел, хўп соғиндик ўзимиз,
Қалбимизда мунтазирдир энг муқаддас сўзимиз,
Кеча-кундуз интизормиз, йўлларингда кўзимиз,
Сенга зордир гул, чаманлар, бўстонлар, боғлар.

СЕН ТУҒИЛГАН КҮН

Букун сенинг туғилган кунинг,
 Букун уйинг тўлади гўлга.
 Нима қилай? Мен узоқдаман,
 Хаёл билан тушаман йўлга.

Ун тўққизга чиқасан бугун
 Узоқдаман. Йўқ менда тоқат.
 Оғир жангга кетаётиб ҳам,
 Ёлғиз сени ўйлайман, фақат.

Сенга томон талпиниб қалбим
 Бир қуш бўлиб учар ҳавога:
 Мен кетидан қарайман ҳайрон
 Икки кўзим тўниб самога.

Эшикка чиқ шу соат сен ҳам,
 Мени эслаб осмонга бир боқ:
 Юлдуз тўла кўкка бир қара,
 Ҳавога сол бир нафас қулоқ.

Ётоғингга қўна олмасдан
 Парвонадир бир қуш бошингда;
 Чарх уради кўкда у танҳо,
 Нималардир сўзлар қошингда.

Қутлаш учун келганлар, майли,
 Орзуларин айтиб бўлсинлар,
 Ҳамма сенга тилак тиласин,
 Шароб ичиб маст бўлсин улар.

Шундан сўнгра сен кадаҳ ушлаб,
Хумор кўз-ла боққил самога,
Тингла қушнинг эзгу орзусин,
Қулоқ бергин майин навога.

Қуш дейдики: «Эй тўлишган қиз,
Жангда юрган ёрингдан салом.
Сенинг учун урушга кетган
Номусингдан, орингдан салом».

Қуш дейдики: «Ёшинг ҳеч қачон
Ун тўққиздан ошмасин асло,
Йигит сени жуда соғинган,
Ёрим,— дейди,— шошмасин асло.

Ун тўққиздан ошмай тур, гўзал,
Йигит сендан шунини сўрайди.
Йигит сени меҳр, садоқат
Ва ишқ гули билан ўрайди.

У келади албат қошингга,
Элга шодлик олиб келади,
Элга шодлик, омонлик ва бахт
Олиб, доврўғ солиб келади.

Сени тинмай эслайди ёринг,
У доимо содиқдир сенга.
Ун тўққиздан ошмай кутиб тур,
У лойиқдир муҳаббатингга».

«Шошилма» деб қуш сўзлар яна,
Парвонадир қошингда ҳамон:
«Қизга бундан яхши фасл йўқ,
Ун тўққиздан ошма ҳеч қачон!»

Етоғингга қайтасан сен маст,
Кўрган каби гўёки бир туш.
Менинг қалбим бўлиб кўринар
Сенга шунча сўзлар айтган қуш.

Ш И Н Е Л Ь

Ранггинг тупроққа ўхшар,
Сен ўхшайсан кигизга,
Бормасдим сени кийиб,
Ёрим бўлажак қизга.

Марғилонда тўқилган
Йўл-йўл шойи беқасам,—
Минг марта яхши эди
Ичмаганимда қасам.

Лекин сени устимга
Қатта бир ғам кийгизди,
Синглим, қариндошларим,
Отам, онам жийгизди.

Сени кийгач йўл олдим
Қонли жанг бўлган ёққа,
Тушдим ёшлигим ўтган
Дарёлардан йироққа.

Канал қазган қўлларга
Автомат, милтиқ олдим,
Кириб янги йўлларга
Ўзимни ўтга солдим.

Таққанам белбоғ эмас,
Қаттиқ камар белимда,
Ёрим тиккан қийиқча
Қола берди йўлимда.

Кигиз кийим, сени мен
Еримга алиштирдим,
Йўлимга қараб қолган
Зоримга алиштирдим.

Тошга бош қўйганимда
Ёстиқ каби туюлдинг,
Ботқоқда ётганимда
Гўё тўшакдек бўлдинг.

Урганиб қолдим сенга,
Ёқиб қолдинг танимга,
Пушаймон бўлдим ҳатто,
Кечикиб кийганимга.

Шунинг-чун бир нафас ҳам,
Сени асло ечмайман,
Доимий йўлдошимсан,
Сендан асло кечмайман

Агар урушда ўлмай,
Уйимга қайтсам омон,—
Барибир, сени ташлаб
Хўрламайман ҳеч қачон.

Уйимнинг энг тўрига
Осаман қилиб ёдгор,
Шойи тўн кийганда ҳам
Қарайман такрор-такрор.

Агар улғайса ўғлим
Кийгизаман унга ҳам,
Тушмасин деб қайтадан
Элимнинг бошига гам!

РОССИЯ

Россия, Россия, азамат ўлка!
Эй осмон сингари бепоён Ватан!
Тўлдирган чоғда ҳам жаҳонни нурга
Қуёш қуча олмас сени дафъатан.

Шамолдан тез учган поездлар ҳам то
Шимолга етгунча кетади ҳолдан,
Қишда ҳам жанубга етолмас ҳатто
Баҳорда йўл олган сайёҳ шимолдан.

Қаноти толиқмас лочинларинг ҳам,
Неча бор қўнарлар сенда учганда;
Гўёки бир ёниб яна ўчган шам —
Сени қучолмайди яшин кўчганда.

Узун дарёлар ҳам камар бўлолмас,
Қўшилиб чулғанса сенинг белиннга
Дунёда ҳеч бир халқ тўғри келолмас,
Менинг билишимча сенинг элиннга.

Бало-офатларни енгиб ўрганган
Муҳаббатинг улуғ, юрагинг кенгдир,
Сен қардош элларга энг монанд Ватан:
Унда уруғлар ҳам халқларга тенгдир.

Невский ухлаган буюх бешикда
Уйғонмоқ ўзи ҳам олий бир ҳавас,
Пуш-кин пайдо бўлган ҳар бир эшикда,
Навоий шарафи яшар муқаддас.

Кўрганда бўлганман чуқуқ сукутда
Ленин яшаб турган пичан ўтовни;
Пўлат қиличингни кўрганман ўтда,
Халқимиз Москвадан қувганда ёвни.

Қаҳратон қишингда, баланд осмонда
Учиб бораётган қуш ҳам музлайди;
Жасур ўғилларинг қор ва бўронда
Жаҳон тақдирига нажот излайди.

Сенинг кўз илғамас майдонларингда
Жаҳаннам қўрқажак жанглари кўрдим.
Бир карра ёв ўтган ўрмонларингда
Кўмирдан ҳам қаро тонглари кўрдим.

Меҳринг қаршисида муздир офтоб,
Лекин офтобингда қорлар эрийди,
Муқаддас қаҳрингга беролмасдан тоб
Тупроғинг остида фашист чирийди.

Оғир қурол билан солган овозанг
Ларзага келтирар арзу самони,
Сен дарё бўйида олиб борган жанг
Тамом ўзгартирар оби-ҳавони.

Йигитлар сен учун жангга кирганда,
Ботирлар осмонда берганида жон,
Кўзидан қон оққан ёвни кўрганда,
Сенинг енгишинга келтирдим имон.

Россия, Россия, менинг Ватаним,
Мен сенинг ўғлигман, эмасман меҳмон,
Сенинг тупроғингда ўлғайди таним,
Ҳозирман сен учун бўлмоқда қурбон.

**ҚАМАЛ ҚИЛИНГАН ШАҲАР
ТЕПАСИДАГИ ОЙ**

Гўзал ой, сента бир тап
Демакка кўп ҳайронман.
Бемаҳал тўлганингдан
Тоза ҳам пушаймонман.

Бурун сени жўрганда
Очиларди баҳримиз,
Энди кўрина қолсанг
Қўзғалади қаҳримиз.

Чунки биз шаҳримиздан
Чироқни ўчирганмиз,
Уйимизни ҳатто ер
Остига кўчирганмиз.

Безовтадир элимиз,
Юртимизга кирган ёв.
Шубҳа қиламиз дарҳол,
Бемаҳал юрса биров.

Шаҳримизни ёритиб
Қилганда ёвга ошкор,
Кўзимизга гўёки
Бўласан сиртмоғу дор.

Кумушдай нурларингдан
Тўкилар қора хатлар,
Шу замон тепамизда
Уча бошлар калхатлар.

Еввойи ёв қутуриб,
Қилар уйларни вайрон,
Улим ёғдирар тинмай
Бағримизни қилиб қон.

Шунинг учун ҳозирча
Бўлмаганинг яхшироқ,
Шаҳримиз тепасида
Тўлмаганинг яхшироқ.

Уйин, кулги бизда йўқ,
Юракка дард ютганмиз,
Бошимизга ғам тушиб
Шодликни унутганмиз.

Бир нафас ҳам ором йўқ,
Хаттоки қурту қушда,
Қизлар эрга чиқмайди,
Эрлар бўлак ташвишда.

Бир чоғлар тепамизда
Сен бўлганингда пайдо,
Боғларга чиқар эдик
Бўлгали сенга шайдо.

Еримизнинг юзини
Биз сенга ўхшатардик,
Саҳаргача тикилиб
Сув бўйида ётардик.

Сендан бошлар эдилар
Қизлар эртақ айтганда,
Қарар эдилар сенга
Ёр узоқдан қайтганда.

Уша кунларни қўмсаб,
Ухламаймиз тунлари,
Ширин эртакка ўхшар
Уша кунларнинг бари.

Уша кунлар келади,
Уша кунлар кўп яқин:

Эртаги тонг кўринар
Бугунги тонгдан ёрқин.

Ана ўша кунгача,
Тишингни қўй тишинга,
Шунда юз минг қиз билан
Хабар қиламиз сенга.

Унда бутун дунёни
Нурга кўмсанг майлига,
Ҳатто кундуз куни ҳам
Кезиб юрсанг майлига.

Унда нуринг тегмаган
Бирорга ин қолса ҳам,
Қаттиқ жанжал қиламиз
Ёқангдан тутиб маҳкам.

Ғ А З А Л

На бұлғай бир нафас мен ҳам яноғинг узра хол бұлсам,
Лабинг япроғидин томганки гүе қатра бол бұлсам.
Бутоғингга құниб булбул каби хониш қилиб тунлар,
Упиб гунчангни очмоқтиққа тонг чоғи шамол бұлсам.
Бўйингни тарқатиб оламни қилсам масту мустағриқ,
Ўзимнинг санъатимга сўнг ўзим ҳайратда лол бұлсам.
Сенинг бирла қолиб бу масту лол оламда мен ёлғиз,
Ўзимни ҳам тополмай, майлига, охир хаёл бұлсам.
Агар боғингда гул бұлмоқ менинг-чун нораво бўлса,
Киминг бор розиман қасрингга ҳаттоким дувол бўлсам.
Бошим ҳеч чиқмаса, майли, маломат бирла бўхтондин,
Рақиблар рашкига кўкрак керай, майли, қамал бўлсам.
Кезиб сахрою водийлар етишсам бир висолингга,
Фидо жонимни қилдим йўлингга, майли, увол бўлсам.

ИНТИЗОРЛИК

(Жангичга)

Йўллариингга интизор
Рангларя заъфаронлар,
Евнинг асоратида
Хор бўлган бағри қонлар.

Ерда ётган дов бунча
Кутмайди баҳорни ҳам.
Ҳеч ким бунчалик кутмас
Энг суюкли ёрни ҳам.

Ота-она интизор
Соғ-омон келишингга,
Интизор бутун ватаи,
Душманни енгишингга.

Сен енгмасанг бир умр
Дарёларда оқар қон.
Сенга ва фақат сенга
Интизор бутун жаҳон.

У Ч Р А Ш У В

- Изингни ўпади соғинган ерлар,
Меҳру вафо билан қарайди сенга.
Иўлингга чиқади Барчин келинлар,
Қадим дostonларни солиб эсингга.

Сочлари оқарган, тугаган бардош,
Иўлингга чиқади ранги заъфарон.
Бошини силайсан, кўзларингда ёш,
Ҳали қуримасдан чаккангдаги қон.

Фашистнинг бағрини тешган найзангни
Бирма-бир суртарлар ўз кўзларига,
Орёл шаҳри учун сен қилган жангни
Йилларча сўзларлар ёшу қарига!

Изингни ўпади соғинган ерлар,
Меҳру вафо билан қарайди сенга.
Иўлингга чиқади Барчин келинлар,
Қадим дostonларни солиб эсингга.

УКРАИНАНИ УЯЛАГАНДА

(Павло Тичинадан)

Теразамда қават-қават муз,
Осмонда ой сузади сокин.
Оғир, жимжит, чўкиб ётар тун,
Уйқу келмас. Вокзалда ёлғиз
Паровозлар солади шовқин.

Ухлолмасдан қўзғалдим, нега?
Ё бомбалар портламоқчими?
Снарядлар дод солмоқчими?
Муз қоплаган теразаларга
Осколкалар ёғилмоқчими?

Ҳеч нарса йўқ. Ва сайёралар
Орасида учмоқда ер ҳам,
О, Ватаним! Ичаман қасам,
Қамиш қомат хонимлар қадар
Бежонмассан, менинг волидам.

Налар кечди онанинг ҳоли?
Налар бордир пешонасида?
Йўқ, йиғи йўқ ўғил сасида,
Дуо қилмас гўдак мисоли,
Ёнмоқдадир ғам найзасида.

Украина, оҳ Украина!
Бу тунларда сен ўзинг бедор.
Ўзинг ғамли, сен ўзинг бемор.
Қора тунда, чақмоқ ўтида
Янграб ёвга тикмоқдасан дор.

Бутун фикрим — хаёлим сенда,
Украина! Эй эрк қуёши!
Оёғингда ўғлингнинг боши,
Жароҳатинг азоби менда,
Бошимдадир қайғунинг тоши.

Ахир нега чекмайин азоб?
Тупроғингда туғилган бўлсам,
Эмган бўлсам сутингни мен ҳам,
Нега бермай азобингга тоб?
Бўлган бўлсанг жонимга малҳам?

Мен ўзимни тутиб олганда,
Аста-секин чиқариб овоз,
Куйчинг бўлиб чалганимда соз,
Ишқинг бирдан ўтга солганда,
Мажнун бўлиб айтган бўлсам роз?

Мен ўйлайман Украинани,
Ўз уйим деб қилганим йўқ ғам.
Қайғиртирмас кичкина кулбам.
Днепрни, бутун халқимни,
Авлодимни ўйлайман ҳар дам.

Хафа бўлма, додимга бироқ,
Оғриганда онанинг жони,
Чиқмайдими бола фиғони?
Сенсиз унга ўлган яхшироқ
Ва лозимдир тўкилса қони.

Жим... секинроқ... мени хаёллар
Олиб кетди сенга, онажон.
Ухлолмайман... жимжит ҳар томон.
Фақат тинмай солмоқдадир жар
Паровозлар вокзалда ҳамон.

Қурол ташир улар бетиним,
Танк, замбарак менинг элимга.
Куч орттириб менинг белимга.
Мен уларни кузатаман жим,
Далда бериб ғамгин дилимга.

Сен ёвларниёг бошини учир,
Эй жонажон даҳшатли қурол,
Одамхўрлар элидан ўч ол,
Жаҳаннамга жонини кўчир,
Ҳаммасига қиёмат кун сол!

Гўдакларнинг недур гуноҳи?
Она, унга нима қилдинг сан?
Сийнасига юлдуз тилинган,
Бокира, пок қизларнинг оҳи
Унга охир бичмасми кафан?

Ана шўрлик бир бола бежон,
Яп-яланғоч ётибди қорда,
Сингли билан отаси дорда.
Бу ваҳшийлик бўлган ҳукмрон
Қай замонда, қайси диёрда?

Сен ҳам тутдинг ёвнинг бўғзидан,
Жонини ол, бўға бер маҳкам.
Гўрга кирсин қонхўр, муттаҳам.
То тиз чўкиб ялинмас экан,
Ҳеч нарсадан қайтмагил сен ҳам!

Кўнглим шунда топар тасалло..
Осмонда ой сузади сокин.
Оғир, жимжит чўкиб ётар тун..
Кўзларимда уйқу йўқ асло..
Паровозлар солмоқда шовқин.

НИҲОЛ

Сен ўтказиб кетган ниҳол
Усиб бўйингдай бўлди.
Новдалари барг чиқарди,
Боши гулга кўмилди.

Боғимизда гул кўп жуда,
Жуда ҳам кўп ниҳол бор.
Лекин уни ёрим эккан,
У энг азиз ёдгор.

Қачон сени кўргим келса,
Тикиламаң ўшанга,
Кўп нараслар айтган каби
Қараб туради манга.

Саволимни тушунгандай,
Силкинади у секин,
Соғинибсан бечора деб,
Энтикиб оламан тин.

«Зориқтирмай келсанг-чи бир,
Интизор қилдинг бунча...»,
Деб япроқлар тебранади
То чарчаб ухлагунча.

Қуёш чиқиб иситса ҳам
Сендурсан деб ўйлайди.
Тунда ой кезиб ўтса ҳам
Сендурсан деб ўйлайди.

Агар шамол қўзғаб қолса
Титрашади келди, деб,
Ерга қадар эгилади,
Айтганларим бўлди, деб.

Ноёб йигит, босиб ўт, деб,
Тўкилади йўлингга.
Гул барглари учишади
Тушайин деб қўлингга.

Елғизгина ниҳол эмас,
Бутун боғ изингга зор.
Интизордир сенга тамом
Олмазор, олучазор.

Ниҳол эмас, боғ ҳам эмас,
Мен сенга интизорман.
Кўзларимга суртмоқ учун
Жиндак гардингга зорман.

Мен гуллардан, боғлардан ҳам
Соғинганман ортиқроқ.
Эртароқ кел, юрак-бағрим,
Евни енгиб кел тезроқ.

ШАРҚҶА КЕТГАНДА

(«Эвакуация» сериясидан)

Енҗинлар ичидан чиқарди одам,
Бомба ташлар эди фашист бесўроқ.
Гўёки бу дунё бўлмиш жаҳаннам,
Кўзларда оташу бошларда тупроқ.

«Кўшнилик расмини бузардинг доим,
Шунинг-чун кўпгимиз эди кўп ғашда.
Сенинг-ла дўст бўлиб вафо кўрди ким?..
Яхшидир ўлмоқлик сенла курашда».

Хотинлар, эркаклар ғамли, асабий,
Чуваб чиқар эди отлиқ, пиёда.
Уяси бузилган чумали каби
Чуваб чиқар эди сўнгги йўқ пода.

«Сен билан ҳаттоки бир гўрда ётмоқ
Улуғ жиноятдир одамизодга.
Сенда ҳеч хаё йўқ. Сен билан иноқ
Бўлмоқчи бўлганлар қолди уятга».

Чуваб келар эди очу ярадор,
Гидамдек тўшалар йўллар узра қон.
Келар агрономлар, деҳқонлар ночор
Қилиб ўзи эккан экинни пайҳон.

Ҳалқумлар қуриган, гангиган бошлар,
Бир қадам тупроқ ҳам эди кўп талаш,
Чуваб келар эди қарилар, ёшлар..
Одам ва ҳайвонлар аппа-аралаш.

Тупроққа беланган дийдалар полон,
Еру осмонни ажратар аранг,
Қуёшни беркита оларди тўзон,
Ҳатто дарёлардан чиқар эди чанг.

Бошларда сочлар ҳам оғир сезилар,
Малол келар эди бир қават кўйлак.
Оғир сезиларди кўзга киприклар,
Худди йўлни тўсган қалин ўрмондак.

Биров боласини йўқотиб шайдо,
Биров жудо бўлган қариндошлардан.
Юзларча денгизлар бўларди пайдо
Ота-оналардан оққан ёшлардан.

Бола онасини топа олмасдан
Қўрар одам тўла дунёни холий,
Она ҳам чирқирар эди тинмасдан
Инга илон кирган чумчуқ мисоли.

Чуваб келар эди сонсиз-сапоқсиз
Ҳеч ким билмас эди қайга борарин,
Ажабо, шунчалик бола, хотин-қиз,
Шунча сарсон бўлиб топарми бир ин?

Йўл босар эдилар чарчаб, толиқиб,
Барчанинг кўзида жиққа-жиққа ёш.
Қуннинг қизигида осмонга чиқиб
Уларнинг ҳолига йиғларди қуёш.

Шарқдан Ғарбга эмас, Ғарбдан Шарқ томон
Оқиб келар эди поёни йўқ сел.
Сел эмас, оқарди дарё-дарё қон,
Қон эмас, қон бўлган неча-неча эл.

Қадрдон далалар дея «қаёққа?»
Савол сўрар эди ёшу қаридан.
Тупроқ ёпишарди яланг оёққа,
Экинлар тутарди этакларидан.

Олдиндан қўзғалган қудратли шамол
Тинмай тўсар эди уларнинг йўлин:

«Қаёққа борасан, шу тупроқда қол!»—
Дея тутар эди уларнинг қўлин.

Туғишган дарёлар, ошна ўрмонлар
Йиғлаб сўрар эди: «айтинг, қаёққа?»
Жавоб айтишликни билмасди улар:
«Кетамиз кўз кўрган, бош оққан ёққа!»

«Барибир биз энди қайга борсак ҳам,
Бир бурчак топилар секин ўлгани;
Ва лекин гўдаклар кўзига бир дам
Фашист кўринмаса бизга бўлгани.

Майли қарамаса ҳеч ким уларга,
Зориқтирса ҳамки ярим парча нон.
Малол келса ҳамки уй эгасига
Бирдан босиб келган шунчалик меҳмон.

Сингиллар қолса ҳам кўчаларда зор,
Оналар келса ҳам саргардон, гадой,
Кексалар хўрликда тортса ҳам озор
Юзини ўгириб кетса ҳам худой.

Бўламиз ҳар қандай хўрликка рози,
Ҳар қандай офатга берамиз бардош.
Мос келар ҳар қандай тошу тарози
Ва лекин фашистга эгмаймиз ҳеч бош».

Наҳотки, йўқ бўлиб кетса шунча қон,
Фашист ҳоким бўлса бизларга наҳот?
Ҳеч қачон, ҳеч қачон, ҳеч қачон!
Қуёшни енголмас қора зулумот!

* * *

Яшна озод Ўзбекистон, шонли эй ўзбек эли,
Гулла эй бизнинг муқаддас сен азиз тупроғимиз.
Тоғларингда эрк қуёши, боғларингда бахт ели,
Олға бошла бизни ҳар чоқ, эй қизил байроғимиз.

Биз ватаннинг эллари-ла бўлгумиз доим иноқ,
Еритар доҳий Лениннинг номи дилларни мудом.
Эй совет халқи яратган ғолибона иттифоқ,
Одамизод бахтига қил беҳисоб йиллар давом.

Шавкату шонингни сақлашга ҳам ичдик қасам,
Биз баҳодир аскарингмиз— ҳар биримиз посибон.
Ҳам яланғочдир қиличлар, ёв агар қўйса қадам,
Бошига қирғин солармиз, жон олармиз беомон.

Меҳнатимиз кўрсатиб чўлларга озод эл кучин,
Ғайратимиз бир чароғон ўлкани қилди бино.
Ҳимматимиз қанча дарёлар яратди юрт учун
Гуллагин эй жонажон бўстонимиз сен доимо!

МУНДАРИЖА

ШЕЪРЛАР

1926

Кимдир	9
------------------	---

1927

Октябрь ўлкасига	10
Зафар достони	11
Янги турмушга	13
Комсомол қиз	14
Қишлоқ қизи	15
Шарофат	16

1928

Ёш куч	17
Доҳийнинг мотами	18
Қиш кўринишлари	21
Бир нашъа	22
Баҳорни соғинганда	23
Баҳорга етганда	24
Ойдинда	26
Биринчи май алангалари	27
Шу куннинг қизига	29
Қир кучоғида	31
Ўтаркан	32
Қизил Москвага	33
Москванинг баҳори	34
Нева хотиралари	35
Болтиқ денгизи бўйларида	37
„Хужум“ гулига	38
Озор қизи	39
Қизил денгиз	41
М. Горькийни ўқиркан	43
Шарқ	45
Бир япроқ	48
Болалик	49

292

1929

Қиш	52
Сунгра кулар	55
Кел	57
Сиеб	59
Ҳой, яқши қиз	64
Чўллар	67
Ленталар %	69
Мешчан хотин	71
Ўзбекистон	73

1930

Темир қонун	78
Ўлка сафарбар	83
Икки томчи қон	87
Грипада	89
Қиш кўчасидан	93
Мудофаа кунларида	95

1931

Биз енгдик	102
Тайёр, трактор!	110
Кадр	117
Тарих кўрганми?	123
Нима бизга Америка!	131

1932

50 Бахтлар водиси	138
-----------------------------	-----

1933

Маҳорат	144
Ўзбекистон хотираси	151

1934

Хайрлашув	153
Манзара	154

1935

Баҳор	155
Дарё кечаси	157
Онг	159
Дон чироқлари	162
Қиз	163
Баҳри	166

1936

← Москва	169
Кремль чироғи қаршисида	170
Куйчининг хаёли	172
Дўстимга	175
Ҳар юракнинг бир баҳори бор	176
Видо	177
Офелиянинг ўлими	180
Пушкиндан	183
Жануб кечасида	184
Хаёлинг-ла ўтади тунлар	185
Пушкиндан	187
← Чимён эсдаликлари	188
Кеча. Сахро	190
Ҳолбуки, тун	191
Хаёлимда бўлдинг узун кун	193
Ишим бордир ўша оҳуда	194
Қора денгиз бўйида	196
Мизимта дарёси	197
Соғинганда	198
Январь қори	199
Ватан қўшиғи	200

1937

Ўрик гуллаганда	201
Хулқарнинг шеъри	203
Бутун олам бир оппоқ сийна	204
Тунни излаш	205
Дарё тиниқ, осмон беғубор	206
Ўлка	207
Қозоғистон	208
Кечир мени	210
Севги десам	211
Толейи шулким	212
Савол	213
Тинимсиздир ёлғиз шаббода	214
Бахтимиз тарихига	215
Шу кунларда қутб олинди	216
Дунё ғўзал кўринар сенга	217
Розимасман бир ёш томса кўзимдан	218
Сўлмоқ бўлмас эл баҳорида	219
Жавоб	220
16 Дўмбиранинг мақтови	221
Бахт тўғрисида	223
Пушкин	225
Энг гуллаган ёшлик чоғимда	228
Ҳол	229

1938

Шодликни куйлаганимнинг сабаби	230
Горький ҳақида	232

1939

— Ўзбекистон	234
Васият	237
Самолёт	238
Ватан	239
Лола	240

1940

Янги йил орзулари	241
Чирчиқ бўйларида	243

1941

Ғалаба қўшиғи	245
Қўлингга қурол ол!	246
Йигитларни фронтга жўнатиш	248
Хат	250
Москвани мен биламан	253
Бўл омон!	255
Почтальон	257
Қадаҳ	259

1942

Гвардиячиларимизга салом	260
Шарқдан Ғарбга кетаётган дўстга	261
Йигирма иккинчи июнь саҳари	263
Мени кутгил	264
Яқинлик	266
Севги	268
Йигит	270

1943

Сен туғилган кун	271
Шинель	273
— Россия	275
Қамал қилинган шаҳар тепасидаги ой	277
Ғазал	280
Интизорлик	281
Учрашув	282
Украинани ўйлаганда	283
Ниҳол	286

1944

Шарққа кетганда	288
Эҳна озод Ўзбекистон	291

На узбекском языке

ХАМИД АЛИМДЖАН

ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

том 1

Стихи

Гослитиздат УзССР—Ташкент 1957

Рассом А. К. Ошейко

Бадий редактор С. А. Мальт

Технич. редактор Я. Б. Пинхасов

Корректор Н. Содиқов

Босмахонага берилди 13/VIII 1957 й. Босишга
рухсат этилди 11/XII 1957 й. Формати 84×108^{1/2}
9,25 босма л. 15,17 шартли босма л. Нашр.
л. +15 вклейка. Тиражи 25000 Р07492 Индекс:
н/а УзССР Давлат Бадий адабиёт нашриёти.
Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Договор
№ 370—55

УзССР Маданият министрлиги Узглавизда-
тининг 1-босмахонаси. Тошкент, Ҳамза кў-
часи, 33, 1957. Заказ № 1316.

Баҳоси ледерин муқовада 7 с. 15 т.

Баҳоси қороз муқовада 6 с. 65 т.